

Υποστήριξη λειτουργίας Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Νοτίου Αιγαίου

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
SOUTH AEGEAN SOCIAL
INCLUSION OBSERVATORY

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

Ανάδοχος Έργου	CROWDPOLICY ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΙΚΕ
Αριθμός Έκδοσης	Ε. 3.0
Επίπεδο διάχυσης	Δημόσιο
Τύπος	Μελέτη
Κατάσταση του εγγράφου	Έκδοση για τη Δημόσια Έκδοση και Διάχυση
Κατάσταση επανεξέτασης	Εσωτερικώς αναθεωρημένη και ποιοτικός έλεγχος
Αποδοχή Εγγράφου	Γεώργιος Καραμανώλης - Ποιοτικός Έλεγχος (CROWDPOLICY)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ -
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ -
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΜΕΡΙΜΝΑΣ

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Νοτίου Αιγαίου 2021-2027

Το έργο αυτό χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση-Ευρωπαϊκό Κοινωνικό ταμείο (ΕΚΤ).
Η σχετική πράξη έχει ενταχθεί με την με Α.Π. 2526/27-06-2023 (ΑΔΑ: 92Φ27ΛΞ-4ΗΡ) Ένταξη της Πράξης
«Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου» με Κωδικό ΟΠΣ 6001426
στο Πρόγραμμα «Νότιο Αιγαίο» 2021-2027.
Η χρηματοδότηση της σύμβασης έχει ενταχθεί στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων με ΚΩΔ. ΣΑ
ΕΠ0677 και ΚΩΔ. ΠΡΑΞΗΣ ΣΑ (ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΑΡΙΘΜΟΥ) 2023ΕΠ06770031.

Υπεύθυνος Έργου Αναθέτουσας Αρχής	Κυριακή Κυρίτση (Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου-Γενική Δ/νση Αειφόρου Ανάπτυξης και Καινοτομίας- Δ/νση Φέρουσας Ικανότητας)
--	--

Συνεισφέροντες

Φορέας	Ρόλος ¹	Ονοματεπώνυμο ²
CP	Υπεύθυνος Έργου	Μιχαήλ Ψαλλίδας
CP	Αναπληρωτής Υπεύθυνος Έργου	Γεώργιος Καραμανώλης
ΠΝΑ	Υπεύθυνη Έργου	Κυριακή Κυρίτση
CP	Συνεργάτης	Κωνσταντίνα Κουρκουμάρη
CP	Συνεργάτης	Θεοδώρα Συμεώνογλου
CP	Συνεργάτης	Σταματία Παρδάλη
CP	Συνεργάτης	Χριστίνα Νικολοπούλου
CP	Ερευνητής / Λογιστική Υποστήριξη	Θοδωρής Αρναούτογλου

Ιστορικό αναθεώρησης

Έκδοση	Ημερομηνία	Συγγραφείς	Περιγραφή
0,1	05-03-2025	Ομάδα Έργου CP	Σχέδιο
1,0	31-03-2025	Ομάδα Έργου CP	Έκδοση για Ποιοτικό Έλεγχο και Υποβολή
2,0	15-04-2025	Όλοι	Έκδοση για Υποβολή

3,0	05-05-2025	Όλοι	Έκδοση για τη Δημόσια Έκδοση και Διάχυση
-----	------------	------	--

Περίληψη

Αξιοποιώντας τη βασική αρμοδιότητα που έχει δοθεί στα Περιφερειακά Παρατηρητήρια Κοινωνικής Ένταξης, από τον “Εθνικό Μηχανισμό Συντονισμού, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής”, το Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου δημοσιεύει για πέμπτη συνεχή χρονιά την Ετήσια Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης, με έτος αναφοράς το 2024. Σκοπός της μελέτης είναι να παρουσιάσει με εύληπτο, σαφή και επιστημονικό τρόπο τα ευρήματα που προκύπτουν από τη συστηματική καταγραφή των πιο βασικών οικονομικών, δημογραφικών και κοινωνικών δεικτών, οι οποίοι αφορούν το σύνολο του πληθυσμού στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, καθώς επίσης να αναλύσει την όποια μεταβολή τους στην εξέλιξη του χρόνου.

Δίνοντας έμφαση στην αντιμετώπιση τυχόν δυσμενών συνθηκών διαβίωσης καθώς και φαινομένων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού η Ετήσια Περιφερειακή Έρευνα επιδιώκει να αποτελέσει ένα εύχρηστο εργαλείο για την αξιολόγηση των επιπτώσεων που έχουν συγκεκριμένες κοινωνικές πολιτικές αναφορικά με την επίτευξη μεγαλύτερης κοινωνικής συνοχής και ουσιαστικής βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων της οικείας Περιφέρειας. Σε αυτή τη λογική, η κεντρική διοίκηση αλλά και οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης στο Νότιο Αιγαίο έχουν τη δυνατότητα να αντλήσουν αξιόπιστα στατιστικά για τη χάραξη όλο και πιο αποτελεσματικών προγραμμάτων και δράσεων κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο. Τέλος, μέσα από τη [διαδικτυακή πύλη του Παρατηρητηρίου](#) όπου δημοσιεύεται η έρευνα, οι πολίτες αποκτούν πρόσβαση σε αξιόπιστα στατιστικά, γνωρίζοντας τι συμβαίνει στον τόπο τους και συμβάλλοντας και οι ίδιοι/ οι ίδιες στη βελτίωση της κοινωνικής ζωής.

Βασική μεθοδολογία της μελέτης, η οποία αναλύει την υφιστάμενη κατάσταση αναφορικά με το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης, αποτελεί η καταγραφή και ερμηνεία δεδομένων, τα οποία αντλούνται από επίσημες διεθνείς, ευρωπαϊκές και εθνικές αρχές, όπως είναι οι εξής: ΟΟΣΑ, Eurostat, Ελληνική Στατιστική Αρχή, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης, ΕΥΔ Νοτίου Αιγαίου και άλλες πηγές. Είναι αξιοσημείωτο ότι το Παρατηρητήριο Νοτίου Αιγαίου επεξεργάζεται περαιτέρω τα ανωτέρω στοιχεία, που συλλέγει και τηρεί σε δικές του [βάσεις δεδομένων](#), ώστε να παράξει αναλύσεις και γραφήματα τα οποία παρουσιάζει στην παρούσα μελέτη.

Καθώς η Περιφερειακή Έρευνα είναι ετήσια, εστιάζεται στο έτος 2024 αλλά ταυτόχρονα χρησιμοποιεί στοιχεία που έχουν καταγραφεί την τελευταία πενταετία (2020-2024), για λόγους σύγκρισης και εκτίμησης μελλοντικών εξελίξεων. Επίσης,

περιλαμβάνει και μια θεματική διάσταση που για τη φετινή χρονιά είναι η μελέτη των νέων ηλικίας 15 έως 24 ετών που απέχουν από κάθε διαδικασία εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης (αναφερόμενοι και ως NEETS - young people not in education, employment or training).

Για το Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Νοτίου Αιγαίου, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, η παρούσα μελέτη είναι η πέμπτη στη σειρά, με πρώτη αυτή του έτους 2020. Εντάσσεται σε ένα ευρύτερο παραδοτέο ερευνών και μελετών που υλοποιείται από τον ανάδοχο του έργου, “Crowdpolicy Ψηφιακές Συμμετοχικές Υπηρεσίες ΙΚΕ”, στο πλαίσιο υποστήριξης της λειτουργίας του Παρατηρητηρίου. Η ομάδα σύνταξης αποτελείται από επιστημονικό προσωπικό του αναδόχου που εργάστηκε σε συνεργασία με στελέχη της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Το επίπεδο διάχυσης της έρευνας είναι Δημόσιο ([στο πεδίο Μελέτες](#)) ενώ για το ίδιο το Παρατηρητήριο, οι προτάσεις και τα συμπεράσματα που προκύπτουν αφενός βοηθούν στον σχεδιασμό των επόμενων βημάτων, όσον αφορά την ερευνητική δραστηριότητα του έργου, και αφετέρου παρουσιάζονται σε ανοιχτή ημερίδα για τη μεγαλύτερη δυνατή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση πολιτών και φορέων σε θέματα κοινωνικής συνοχής και κοινωνικής ένταξης.

Abstract

According to the "National Mechanism for Coordination, Monitoring and Evaluation of Social Inclusion and Social Cohesion Policies", a vital responsibility of the Social Inclusion Observatories is the preparation of the Regional Survey of Income and Living Conditions. The purpose of the study is to present in an understandable, scientific yet simple way the main findings resulting from the systematic recording of the most critical indicators of income and living conditions regarding the population in the South Aegean Region.

In order to efficiently confront difficult living conditions, including poverty and social exclusion, through the Regional Survey and its data that becomes possible as it offers a strong evaluation tool on the effects of specific policies regarding social cohesion measures and actions adopted for the overall improvement of the quality of life in the relevant Region. What is more, central administration and local authorities in South Aegean may utilize it to draw effective social policy programs and actions at the local and regional levels. Finally, through the [online portal of the Observatory](#) where the research is published, citizens gain access to reliable statistics, acknowledge what is happening in their area, and contribute to improving social life.

The basic methodology of the study, that presents the current situation in the South Aegean regarding income and living conditions, is to collect statistics from official authorities and bodies such as OECD, Eurostat, Hellenic Statistical Authority, Ministry of Labor and Social Affairs, Public Service of Employment, South Aegean Region's Managing Authority and other sources. Subsequently, the Observatory processes the above data, it collects and keeps in its own [databases](#), to produce the analyses and graphs presented in this study. As the Regional Survey is annual, it focuses on the year 2024, while at the same time it uses data recorded in the last five years (2020-2024) to compare as well as estimate future developments. It also includes a thematic dimension, which for this year is the study of NEETS - young people not in education, employment or training.

For the Observatory of Social Integration of the South Aegean, as mentioned above, this study is the fifth income and living conditions survey in a row, with the first in 2020. It is part of a wider deliverable of surveys and studies implemented by the contractor to support the Observatory's operation. The editorial team comprises the scientific staff of "Crowdpolicy Digital Participatory Services PPC", who collaborated with executive officers of the South Aegean Region. The dissemination level of the research is Public ([in the field of Studies](#)), while for the Observatory the proposals and conclusions guide future research steps and are shared during an open day to inform citizens and agencies about social cohesion and inclusion.

Πίνακας περιεχομένων

Συντομογραφίες	11
1. Εισαγωγή	12
1.1 Ο Στόχος και οι Διαστάσεις της ετήσιας Περιφερειακής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης	12
1.2 Δομή Παραδοτέου	16
1.3 Μεθοδολογία και εισροές από άλλες Εργασίες και Παραδοτέα	17
2. Συνθήκες εισοδήματος και διαβίωσης στην Περιφέρεια	19
2.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά	19
2.2. Κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία	28
2.3 Υγεία	54
2.4 Εκπαίδευση	59
2.5 Ποιότητα Ζωής, Υλική αποστέρηση, Ευπαθείς Ομάδες και Κοινωνικός αποκλεισμός	62
2.6 Σύνοψη Ενότητας	86
3. Οι NEETs ως Κοινωνικός Δείκτης: Χαρακτηριστικά και Κατευθύνσεις στην ΠΝΑ	90
3.1 Χαρακτηριστικά των NEETs στην ΠΝΑ	93
3.2 Οι Κοινωνικές και Οικονομικές Επιπτώσεις	96
Συμπεράσματα - Προτάσεις	98
Παράρτημα Ι: Κέντρα Κοινότητας ΠΝΑ	100
Παράρτημα ΙΙ: Συγκέντρωση Δικαιούχων ΕΕΕ στους Δήμους της ΠΝΑ	101
Παράρτημα ΙΙΙ: Σύγκριση με Νησιωτικές Περιφέρειες Ε.Ε.	102
Παράρτημα ΙV: Κύρια Βιβλιογραφία	106
Τελικές Δηλώσεις	109

Κατάλογος γραφημάτων

[Γράφημα 1 - Εξέλιξη Πληθυσμού ΠΝΑ 2020-2024 \(Πηγή: EUROSTAT\)](#)

[Γράφημα 2 - Πυκνότητα πληθυσμού \(κάτοικοι/km²\) Ελλάδας, ΠΝΑ, Νομών Δωδεκανήσου και Κυκλάδων 2020-2023 \(Πηγή: EUROSTAT\)](#)

[Γράφημα 3 - Φυσική μεταβολή πληθυσμού ανά 1000 άτομα στην ΠΝΑ, 2020-2023 \(Πηγή: EUROSTAT\)](#)

[Γράφημα 4 - Καθαρή μετανάστευση με στατιστική αναπροσαρμογή ανά 1000 άτομα στην ΠΝΑ, 2020-2023\(Πηγή: EUROSTAT\)](#)

[Γράφημα 5 - Κατανομή Πληθυσμού ανά Φύλο στην ΠΝΑ \(Πηγή: EUROSTAT\)](#)

[Γράφημα 6 - Ποσοστιαία Κατανομή Πληθυσμού ανά Ηλικιακή Ομάδα στην ΠΝΑ, 2020-2024](#)

[Γράφημα 7 - Πληθυσμιακές Πυραμίδες ΠΝΑ, 2011 και 2022 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 8 - Ποσοστιαία Κατανομή Πληθυσμού Συγκριτικά των ΕΕ27, Ελλάδα και ΠΝΑ για το έτος 2024 \(Πηγή:EUROSTAT\)](#)

[Γράφημα 9 - Μέση ηλικία πληθυσμού στην ΠΝΑ 2020-2024 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 10 - Δείκτης Γήρανσης πληθυσμού ΠΝΑ, 2021-2024 \(Πηγή: EUROSTAT\)](#)

[Γράφημα 11 - Δείκτης Εξάρτησης Πληθυσμού ΠΝΑ προς τον πληθυσμό 15-64 ετών 2020-2024 και με πρόβλεψη για το 2040 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 12 - Διαχρονική εξέλιξη της συμμετοχής ανά τομέα παραγωγής στην συνολική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία \(ΑΠΑ\) της Περιφέρειας, 2020-2022 \(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ\)](#)

[Γράφημα 13 - Εξέλιξη της Απασχόλησης 15-64 στην ΠΝΑ 2014-2022 \(1000\) \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 14 - Εξέλιξη της απασχόλησης στην ΠΝΑ τα έτη 2020-2023 ανά τομέα παραγωγής \(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ\)](#)

[Γράφημα 15 - Εξέλιξη ΑΕΠ ΠΝΑ 2020-2022 σε εκατ. ευρώ, τρεχουσών τιμών \(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ\)](#)

[Γράφημα 16 - Κατά κεφαλήν ΑΕΠ συγκριτικά της ΠΝΑ και των Νομών Δωδεκανήσου και Κυκλάδων, 2020-2022 \(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ\)](#)

[Γράφημα 17 - Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ της ΠΝΑ σε σχέση με τις άλλες Περιφέρειες της χώρας, 2021-2023](#)

[Γράφημα 18 - Κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΠΝΑ σε ΜΑΔ ως ποσοστό \(%\) του μέσου ΕΕ27>2020 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 19 - Εξέλιξη της απασχόλησης ως ποσοστό του παραγωγικού πληθυσμού \(15-64 ετών\) στην ΠΝΑ, την Ελλάδα και την ΕΕ27>20, 2020-2023 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 20 - Εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας \(15-74 ετών\) στην ΠΝΑ, την Ελλάδα και την ΕΕ27>20, 2020-2024 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 21 - Ανάλυση κενών θέσεων ανά κλάδο στην ΠΝΑ 2023-2024 \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας\)](#)

[Γράφημα 22 - Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην ΠΝΑ για το 2023 ανά εκπαιδευτικό επίπεδο \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας\)](#)

[Γράφημα 23 - Ποσοστό εγγεγραμμένων ανέργων ανά επάγγελμα προς αναζήτηση \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας\)](#)

[Γράφημα 24 - Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην ΠΝΑ για το 2023 ανά μήνες ανεργίας \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας\)](#)

[Γράφημα 25 - Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην ΠΝΑ για το 2023 ανά ηλικία \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας\)](#)

[Γράφημα 26 - Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην ΠΝΑ για το 2023 ανά φύλο \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας\)](#)

[Γράφημα 27 - Ποσοστιαία εξέλιξη έμφυλου χάσματος στην απασχόληση \(ανεξαρτήτου εργασιακής κατάστασης\) στην ΠΝΑ, την Ελλάδα και την ΕΕ27>20, 2020-2024 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 28 - Μέσο Z-score ανά μήνα ανεργία στην ΠΝΑ για το έτος 2023](#)

[Γράφημα 29 - Μονάδες Πρωτοβάθμιας Υγείας ανά Περιφέρεια, 2023 \(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ\)](#)

[Γράφημα 30 - Αυτοαναφερόμενες μη ικανοποιημένες ανάγκες για ιατρική εξέταση λόγω κόστους στην Ελλάδα και την ΠΝΑ, 2020-2023 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 31 - Προσδόκιμο ζωής ανά φύλο σε έτη στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, 2021-2022 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 32 - Ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης και κατάρτισης στις ηλικίες 18-24, στην ΠΝΑ, την Ελλάδα και την ΕΕ27>2020, 2020-2023 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 33 - Ποσοστό πληθυσμού \(ηλικίας 20-64 ετών\) ανά βαθμίδα εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, την Ελλάδα και την ΕΕ27 >2020, το έτος 2021 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 34 - Ποσοστό νέων που δεν απασχολούνται ούτε συμμετέχουν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση \(ηλικίες 15-29\), σε ΠΝΑ, Ελλάδα και ΕΕ27>2020, 2020-2023 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 35 - Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ανά Περιφέρεια: 2023 \(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ\)](#)

[Γράφημα 36 - Εξέλιξη αριθμού μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος \(ΕΕΕ\) στην ΠΝΑ και στους πρώην Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσου, 2017 - 2024 \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας\)](#)

[Γράφημα 37 - Ποσοστιαία κατανομή μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος \(ΕΕΕ\) στους πρώην Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσου, 2017- 2024 \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας\)](#)

[Γράφημα 38 - Ποσοστό μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος \(ΕΕΕ\) 2017-2024 ανά νομό επί του συνόλου του πληθυσμού τους \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας\)](#)

[Γράφημα 39 - Ποσοστό μελών νοικοκυριών ΕΕΕ 2024 κάθε Δήμου \(ή ομάδας Δήμων\) επί του συνόλου του πληθυσμού του έκαστου Δήμου](#)

[Γράφημα 40 - Συντελεστές χωροθέτησης μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος \(ΕΕΕ\) 2024 κάθε Δήμου της ΠΝΑ σε επίπεδο Περιφέρειας](#)

[Γράφημα 41 - Συντελεστές χωροθέτησης μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος \(ΕΕΕ\) 2024 κάθε Δήμου της ΠΝΑ σε επίπεδο πρώην Νομού](#)

[Γράφημα 42 - Πληθυσμός Νησιωτικών Περιφερειών 2024 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 43 - Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός στις Νησιωτικές Περιφέρειες της Ε.Ε., 2020-2023 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Γράφημα 44 - Άνεργοι σε χιλιάδες \(ηλικίες 20-64\) 2020-2023 στις Νησιωτικές Περιφέρειες της Ε.Ε.27>2020 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

Κατάλογος πινάκων

[Πίνακας 1 - Κύριοι Δείκτες που παρακολουθεί η Περιφερειακή Έρευνα](#)

[Πίνακας 2 - Στοιχεία Απασχόλησης και Ανεργίας ΠΝΑ ανά κατηγορίες πληθυσμού \(2020-2023\)](#)

[Πίνακας 3 - Στοιχεία Εργατικού Δυναμικού στην ΠΝΑ και την Ελλάδα 2020-2024](#)

[Πίνακας 4 - Λόγος μη αναζήτησης εργασίας \(μη ενεργοί\) στην ΠΝΑ και την Ελλάδα 2020-2024](#)

[Πίνακας 5 - Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην ΠΝΑ για το 2023 - Κατανομή ανά Δήμο \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας\)](#)

[Πίνακας 6 - Ποσοστιαία μεταβολή \(2022/2023\) νοσηλευτικού προσωπικού στις Πρωτοβάθμιες Μονάδες Φροντίδας Υγείας ανά Περιφέρεια \(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ\)](#)

[Πίνακας 7 - Ποσοστιαία μεταβολή \(2022/2023\) ιατρικών μηχανημάτων στις Πρωτοβάθμιες Μονάδες Φροντίδας Υγείας ανά Περιφέρεια \(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ\)](#)

[Πίνακας 8 - Δείκτες φτώχειας και κοινωνικής υστέρησης ΠΝΑ και Ελλάδα, 2018-2023 \(Πηγή: EUROSTAT\)](#)

[Πίνακας 9 - Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος \(ΕΕΕ\) στην ΠΝΑ, 2017- 2024 \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας\)](#)

[Πίνακας 10 - Ποσοστό ομάδων κοινωνικών χαρακτηριστικών μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος \(ΕΕΕ\) στην ΠΝΑ επί του συνόλου των δικαιούχων, 2024 \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας\)](#)

[Πίνακας 11 - Ποσοστό ομάδων κοινωνικών χαρακτηριστικών μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος \(ΕΕΕ\) στην ΠΝΑ επί του συνόλου των δικαιούχων ανά νησί, 2023 \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας\)](#)

[Πίνακας 12 - Ποσοστιαία κατανομή ωφελομένων ανά έτος στα Κέντρα Κοινότητας ΠΝΑ, 2020-2024 \(Πηγή: ΕΥΔ ΕΠ Ν. Αιγαίου\)](#)

[Πίνακας 13 - Νέοι ωφελούμενοι και ποσοστιαία κατανομή επί του συνόλου νέων ωφελομένων για τα έτη 2021-2022 στα Κέντρα Κοινότητας της ΠΝΑ](#)

[Πίνακας 14 - Σύνολο Επισκέψεων 2020 έως Α' εξάμηνο 2024 στα Κέντρα Κοινότητας](#)

[Πίνακας 15 - Ειδικές κατηγορίες ωφελομένων Κέντρων Κοινότητας στην ΠΝΑ ανά νησί επί του συνόλου των εγγραφών ωφελομένων στην ΠΝΑ, 2024 \(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας\)](#)

[Πίνακας 16 - Συμπεράσματα από τις Συνθήκες Εισοδήματος και Διαβίωσης στην Περιφέρεια για το έτος 2024 \(με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία\)](#)

[Πίνακας 17 - Δημογραφικά Χαρακτηριστικά ΝΕΕΤs στην Ελλάδα και την ΠΝΑ \(%\) 2020-2023 \(Πηγή: Eurostat\)](#)

[Πίνακας 18 - Κύρια Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Ευρωπαϊκών Νησιωτικών Περιφερειών](#)

Χάρτες

[Χάρτης 1 - Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην ΠΝΑ για το 2023 - κατηγοριοποίηση σε ομάδες νησιών](#)

[Χάρτης 2 - Κέντρα Κοινότητας στην ΠΝΑ](#)

[Χάρτης 3 - Ποσοστιαία Συγκέντρωση Δικαιούχων ΕΕΕ στους Δήμους της ΠΝΑ \(2023\)](#)

Εικόνες

[Εικόνα 1 - Οι ΝΕΕΤs στο εργατικό δυναμικό](#)

Συντομογραφίες

CP	CROWDPOLICY ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΙΚΕ
EU-SILC	ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
EUROSTAT	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
NEETs	ΝΕΟΙ ΠΟΥ ΑΠΕΧΟΥΝ ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ – YOUNG PEOPLE NOT IN EDUCATION, EMPLOYMENT OR TRAINING
A.A	ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ
ΑΑΔΕ	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ
ΑΕΠ	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ
ΑΜΣ	ΑΝΟΙΚΤΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ
Ε.Γ.Π.Σ.	ΕΝΙΑΙΟ ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
E2020	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ 2020
ΕΕ	ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΕΕΕ / ΚΕΑ	ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΕΓΓΥΗΜΕΝΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (Πρώην ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ)
ΕΚΤ / ΕΚΤ+	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΕΛΣΤΑΤ	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΕΣΚΕ	ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ
ΕΥΔ	ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Π. “ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ”
ΙΟΒΕ	ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΟΑΕΔ	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ
ΠΝΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΟΗΕ	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ
ΟΟΣΑ	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΔΕ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΠΕ	ΠΑΚΕΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΠΕΣΚΕ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ
Π.χ	ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ.ΑΡΙΘΜΟΣ
ΣΛΕΕ	ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
ΤΕΒΑ	ΤΑΜΕΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΡΟΥΣ

1. Εισαγωγή

1.1 Ο Στόχος και οι Διαστάσεις της ετήσιας Περιφερειακής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης

Η Περιφερειακή Έρευνα Κοινωνικής Ένταξης για το Νότιο Αιγαίο, η οποία δημοσιεύεται για πέμπτη συνεχόμενη χρονιά, αποτελεί μια εμπειριστατωμένη προσπάθεια αποτύπωσης και ερμηνείας των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών διαβίωσης στην Περιφέρεια. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η ποσοτική και ποιοτική ανάλυση βασικών δημογραφικών, κοινωνικών και οικονομικών δεικτών [Πίνακας 1], προκειμένου να προσδιοριστούν οι προκλήσεις και να εντοπιστούν τα πεδία στα οποία μπορούν να αναπτυχθούν παρεμβάσεις για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και ένταξης.

Η έρευνα σχεδιάζεται κάθε χρόνο από την Ομάδα Έργου του Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης, η οποία επιμελείται τόσο τη συλλογή των δεδομένων όσο και την παρουσίαση των ευρημάτων, με τρόπο ώστε να συνιστούν ένα ουσιαστικό εργαλείο τεκμηρίωσης και πολιτικής χάραξης. Το υλικό παράγεται με στόχο να είναι αξιοποιήσιμο από τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά και από άλλους εμπλεκόμενους στην κοινωνική πολιτική, ενισχύοντας τις προσπάθειες για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και επισκεπτών των νησιών της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Σε αυτή τη λογική, η μελέτη αξιοποιεί στοιχεία από [προηγούμενες έρευνες του Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης](#) που αφορούν στα κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά της οικείας Περιφέρειας τα οποία και συσχετίζει με στατιστικά για την απασχόληση, τις συνθήκες διαβίωσης και την κοινωνική ένταξη στο Νότιο Αιγαίο.

Για το έτος 2024, η μελέτη επεκτείνει το περιεχόμενό της και εστιάζει σε μια κρίσιμη πληθυσμιακή ομάδα: τους νέους, οι οποίοι δεν συμμετέχουν σε καμία μορφή εκπαίδευσης, κατάρτισης ή απασχόλησης – γνωστοί διεθνώς ως NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training). Η επιλογή αυτής της θεματικής ενότητας αποκτά ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, καθώς τα ιδιαίτερα γεωγραφικά, δημογραφικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της – όπως η νησιωτικότητα, η έντονη εποχικότητα της απασχόλησης και η περιορισμένη πρόσβαση σε δομές εκπαίδευσης και κατάρτισης – συνθέτουν ένα περιβάλλον στο οποίο οι νέοι συχνά αντιμετωπίζουν αυξημένες δυσκολίες ένταξης ή επανένταξης στην ενεργό κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα. Μέσα από την εστίαση σε αυτή την κατηγορία, η μελέτη επιχειρεί να αναδείξει τους μηχανισμούς κοινωνικού αποκλεισμού και να συμβάλει με στοχευμένες προτάσεις στη διαμόρφωση πολιτικών που απαντούν στις πραγματικές ανάγκες των νέων στην περιοχή.

Η νησιωτικότητα, η έντονη εποχικότητα στην απασχόληση, η περιορισμένη πρόσβαση σε εκπαιδευτικές και επαγγελματικές δομές σε μικρότερα νησιά, καθώς και οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες μεταξύ των νησιών, διαμορφώνουν ένα περιβάλλον στο οποίο οι νέοι ενδέχεται να αντιμετωπίζουν αυξημένες δυσκολίες ένταξης ή επανένταξης σε ενεργές διαδικασίες μάθησης και επαγγελματικής αποκατάστασης. Σε αυτό το πλαίσιο, η εστίαση στη συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα δίνει τη δυνατότητα για εις βάθος κατανόηση των παραγόντων που συμβάλλουν στην απομάκρυνσή της από κρίσιμους τομείς κοινωνικής ένταξης και παρέχει πολύτιμα στοιχεία για τον σχεδιασμό στοχευμένων και χωρικά προσαρμοσμένων παρεμβάσεων.

Η μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας στηρίζεται σε τρεις θεμελιώδεις διαστάσεις. Πρώτον, τη γεωγραφική διάσταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, η οποία εξετάζει τα φαινόμενα αυτά ανά διοικητικό επίπεδο – από το ευρωπαϊκό και εθνικό έως το περιφερειακό και τοπικό – προσδίδοντας έμφαση στην ανάλυση ανά Περιφερειακή Ενότητα και νησί. Δεύτερον, την κοινωνική διάσταση, που περιλαμβάνει την οριζόντια διερεύνηση του εισοδήματος, της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, των κοινωνικών παροχών και της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και φροντίδας, με στόχο την κατανόηση της επίδρασης αυτών των παραγόντων στη συνολική ποιότητα ζωής των πολιτών. Και τρίτον, τη χρονική διάσταση, που εξετάζει την εξέλιξη των δεδομένων σε βάθος χρόνου, αξιοποιώντας συγκριτικά στοιχεία από προηγούμενα έτη, ώστε να αναδεικνύεται η πορεία της Περιφέρειας ως προς τη φτώχεια, την κοινωνική ένταξη και την αποτελεσματικότητα των εφαρμοζόμενων στρατηγικών.

Η έρευνα λαμβάνει, επίσης, υπόψη τις προτεραιότητες της κοινωνικής πολιτικής, όπως αυτές διαμορφώνονται σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο¹. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στη συστηματική αξιοποίηση των δεδομένων της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης του Παρατηρητηρίου, η οποία προσφέρει μια σταθερή και αξιόπιστη βάση ανάλυσης των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών της Περιφέρειας. Σημαντική καινοτομία της έρευνας αποτελεί [η απεικόνιση των κοινωνικών δεικτών του Παρατηρητηρίου](#), η οποία καθιστά διαθέσιμα τα στοιχεία αυτά με ανοικτή πρόσβαση στο ευρύ κοινό. Οι δείκτες αυτοί αφορούν σε θεμελιώδεις τομείς, όπως τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, τα κοινωνικοοικονομικά δεδομένα, η εκπαίδευση, η υλική αποστέρηση, η κατάσταση ευπαθών ομάδων και η υγεία, με ιδιαίτερη έμφαση στα πιο πρόσφατα έτη. Η διάχυση αυτής της πληροφορίας συμβάλλει στην ενίσχυση της διαφάνειας, της συμμετοχής των πολιτών και της τεκμηρίωσης των πολιτικών κοινωνικής ένταξης.

¹ Για μια εκτενή ανάλυση βλέπε [Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Διαβίωσης του Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης για το έτος 2022](#).

Τέλος, καθώς η Περιφερειακή Έρευνα διαβιβάζεται στον Εθνικό Μηχανισμό Παρακολούθησης, αποτελεί ουσιαστικό εργαλείο για την αξιολόγηση των κοινωνικών πολιτικών και την υποστήριξη των επόμενων σταδίων του έργου του Παρατηρητηρίου. Οι προτάσεις και τα συμπεράσματα που προκύπτουν δύνανται να αξιοποιηθούν τόσο για τον στρατηγικό σχεδιασμό της Περιφέρειας όσο και για την ενίσχυση της κοινωνικής ευαισθητοποίησης. Στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάζονται κάθε χρόνο σε [ανοικτή εκδήλωση](#), με στόχο την ενημέρωση των πολιτών και των εμπλεκόμενων φορέων, αλλά και την ανάδειξη της κοινωνικής διάστασης της ανάπτυξης στο Νότιο Αιγαίο.

Θεματική Διάσταση	Κύριοι Δείκτες
Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	Εξέλιξη Πληθυσμού
	Πυκνότητα πληθυσμού
	Φυσική μεταβολή πληθυσμού ανά 1000 άτομα
	Καθαρή μετανάστευση
	Κατανομή Πληθυσμού ανά Φύλο
	Κατανομή Πληθυσμού ανά Ηλικιακή Ομάδα
	Μέση ηλικία πληθυσμού
	Δείκτης Γήρανσης πληθυσμού
	Δείκτης Εξάρτησης Πληθυσμού
Κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία	Συμμετοχής τομέων παραγωγής στη συνολική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ)
	Εξέλιξη της Απασχόλησης 15-64
	Εξέλιξη της απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής
	Εξέλιξη ΑΕΠ ΠΝΑ
	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ
	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ
	Εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας
	Ανεργία ανά φύλο
	Ανεργία ανά ηλικία
	Ανεργία ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

	Μακροχρόνια άνεργοι
	Ποσοστό νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (ηλικίες 15-24)
	Έμφυλο χάσμα στην απασχόληση
Υγεία	Κάτοικοι ανά νοσοκομειακό κρεβάτι
	Κάτοικοι ανά διαθέσιμο ιατρικό προσωπικό (γιατροί)
	Μονάδες Πρωτοβάθμιας Υγείας
	Νοσηλευτικό Προσωπικό στις Πρωτοβάθμιες Μονάδες Φροντίδας Υγείας
	Ιατρικά Μηχανήματα στις Πρωτοβάθμιες Μονάδες Φροντίδας Υγείας
	Προσδόκιμο ζωής
Εκπαίδευση	Ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης και κατάρτισης στις ηλικίες 18-24
	Ποσοστό πληθυσμού (ηλικίας 20-64 ετών) ανά βαθμίδα εκπαίδευσης
Ποιότητα Ζωής, Υλική αποστέρηση, Ευπαθείς Ομάδες και Κοινωνικός αποκλεισμός	Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας (ηλικίες έως 59 ετών)
	Δείκτης σοβαρής υλικής υστέρησης
	Δείκτης υλικής και κοινωνικής υστέρησης
	Άτομα σε κίνδυνο φτώχειας (πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις)
	Άτομα σε κίνδυνο φτώχειας (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις)
	Αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας
	Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) - χωρική κατανομή
	Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) που λαμβάνουν ΤΕΒΑ
	Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) μονογονεϊκών οικογενειών
	Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) εγγεγραμμένα στη Δ.ΥΠ.Α. (πρώην ΟΑΕΔ)
	Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) που είναι αλλοδαποί
	Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου

	Εισοδήματος (ΕΕΕ) ηλικιωμένα/ ανίκανα προς εργασία
	Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) που είναι απροστάτευτα τέκνα
	Ωφελοούμενοι ανά έτος στα Κέντρα Κοινότητας και χωρική κατανομή
	Ειδικές κατηγορίες ωφελοούμενων στα Κέντρα Κοινότητας

Πίνακας 1 - Κύριοι Δείκτες που παρακολουθεί η Περιφερειακή Έρευνα

1.2 Δομή Παραδοτέου

Η μελέτη πέραν του εισαγωγικού κεφαλαίου χωρίζεται σε τέσσερα (4) μέρη που επιδιώκουν να παρουσιάσουν συστηματικά τις επιδόσεις αναφορικά με τις συνθήκες εισοδήματος και τους δείκτες διαβίωσης στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου με έτος αναφοράς το 2024. Η έρευνα ενσωματώνει το πλαίσιο στρατηγικής της νέας ΕΣΚΕ σύμφωνα με τις μεθοδολογικές κατευθύνσεις που αναπτύσσονται στην Παράγραφο 1.4.

Στη δεύτερη ενότητα (“Συνθήκες εισοδήματος και διαβίωσης στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου”) καταγράφονται οι υφιστάμενες συνθήκες στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Αρχικά, παρατίθενται τα δημογραφικά και οικονομικά χαρακτηριστικά τα οποία συνθέτουν την εικόνα της οικονομίας της Περιφέρειας. Κατόπιν, αναπτύσσονται στοιχεία απασχόλησης και ανεργίας τα οποία αναδεικνύουν την ποιότητα των θέσεων εργασίας και τα μέσα βιοπορισμού του πληθυσμού. Σε συνέχεια, αναλύονται στοιχεία για τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων, ευπαθών ομάδων καθώς και στοιχεία κοινωνικής ένταξης. Σε αυτό το πλαίσιο, και μέσω της ανάλυσης στοιχείων κοινωνικής ένταξης και φτώχειας, διαφαίνονται τα πρώτα συμπεράσματα και αναδεικνύονται οι ανάγκες στήριξης του τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών της Περιφέρειας.

Η τρίτη ενότητα (“Οι NEETs ως Κοινωνικός Δείκτης: Χαρακτηριστικά και Κατευθύνσεις στην ΠΝΑ”) επιχειρεί να αναλύσει επί τη βάση ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων το φαινόμενο των νέων που δεν συμμετέχουν σε εκπαίδευση, απασχόληση ή κατάρτιση, εστιάζοντας στα βασικά κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά τους, τις αιτίες που οδηγούν στη συγκεκριμένη κατάσταση και τις επιπτώσεις που αυτή έχει τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Επιπλέον, εξετάζονται οι ιδιαίτερες τάσεις που παρατηρούνται Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (ΠΝΑ).

Στην τέταρτη και τελευταία ενότητα παρουσιάζονται συνοπτικά τα Συμπεράσματα της έρευνας, ομαδοποιημένα σε επίπεδο συνθηκών διαβίωσης και εισοδήματος, απασχόλησης και ανεργίας και τέλος φτώχειας και κοινωνικής ένταξης, τα οποία συνοδεύονται από αντίστοιχες προτάσεις πολιτικής.

Η έρευνα αποτελεί μία πολύπλευρη θεώρηση που έχει ως σκοπό να ερευνήσει εις βάθος, να περιγράψει επιστημονικά και να αναλύσει το σύνολο των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων της Περιφέρειας. Βασίζεται στη συγκριτική αντιπαράθεση στοιχείων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, η οποία αποσκοπεί στο σχεδιασμό μέτρων επιστάχυνσης της κοινωνικής ένταξης και συνοχής. Πιο αναλυτικά, η μελέτη χρησιμοποιεί και εστιάζει σε δεδομένα που αφορούν:

- (α) την οικονομική, κοινωνική και δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου,
- (β) τα επίσημα στοιχεία απασχόλησης και ανεργίας (EUROSTAT, EU-SILC, ΕΛΣΤΑΤ, ΟΟΣΑ, Υπουργείο Εργασίας),
- (γ) τα επίσημα στατιστικά στοιχεία εισοδήματος και εισοδηματικής πολιτικής (EUROSTAT, ΕΛΣΤΑΤ, ΟΟΣΑ),
- (δ) το φαινόμενο των NEETs με ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία, όπως αυτά έχουν αντληθεί από δευτερογενείς πηγές,
- (ε) δείκτες και στόχοι της ΕΣΚΕ που αντικατοπτρίζουν τις παραπάνω θεματικές.

Επιπλέον, σημαντικό στοιχείο αποτελεί η εστίαση της μελέτης σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού (ανέργους, μικρομεσαίες επιχειρήσεις, γυναίκες, κατοίκους απομακρυσμένων νησιών κ.ό.κ.) οι οποίες διαφαίνεται πως τείνουν να έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα εισόδου σε κατάσταση φτώχειας συγκριτικά με άλλες κοινωνικές ομάδες.

1.3 Μεθοδολογία και εισροές από άλλες Εργασίες και Παραδοτέα

Στο πλαίσιο της έρευνας αξιοποιήθηκαν τα δεδομένα που συλλέχθηκαν στο πλαίσιο των προηγούμενων Περιφερειακών Ερευνών τις οποίες έχει υλοποιήσει το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Νοτίου Αιγαίου. Παράλληλα, η βιβλιογραφική έρευνα των [προηγούμενων παραδοτέων](#) συνδυάστηκε με την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας της παρούσας μελέτης τόσο για την εξεύρεση ανανεωμένων δεικτών όσο και για τη μελέτη του ζητήματος των νέων που δεν βρίσκονται στην εκπαίδευση ούτε απασχολούνται (NEETs). Ταυτόχρονα, για την ανάλυση των δεδομένων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού πραγματοποιήθηκε

επικαιροποίηση των στοιχείων Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) και των αντίστοιχων στοιχείων των Κέντρων Κοινότητας για το 2024, έπειτα από αίτημα επικοινωνίας με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς που συλλέγουν τα εν λόγω δεδομένα.

Η περιγραφική στατιστική ανάλυση χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο για την κατανόηση και την ερμηνεία των δεδομένων στο πλαίσιο της έρευνάς μας. Μέσω αυτής της μεθόδου, πραγματοποιήθηκαν περιγραφές και συνοψίστηκαν τα δεδομένα που συλλέξαμε, παρέχοντας μια συνολική εικόνα της κατάστασης και εντοπίζοντας πιθανές περιοχές ή τάσεις ενδιαφέροντος. Καθώς η Περιφερειακή Έρευνα είναι ετήσια, εστιάζεται στο έτος 2024, αλλά ταυτόχρονα χρησιμοποιεί στοιχεία που έχουν καταγραφεί την τελευταία πενταετία (2020–2024), για λόγους σύγκρισης και εκτίμησης μελλοντικών εξελίξεων. Όπου σε σημαντικούς δείκτες δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, αυτό διατυπώνεται με σαφήνεια και επισημαίνεται η σχετική έλλειψη ή η ανάγκη επικαιροποίησης. Παράλληλα, για την παρούσα μελέτη αξιοποιήθηκαν τα ευρήματα και τα στοιχεία (ποσοτικά και ποιοτικά) των Επιτόπιων Ερευνών 2024, έργο του Παρατηρητηρίου με μεγάλο χωρικό και θεματικό εύρος, σε ότι αφορά τη μελέτη κοινωνικών και οικονομικών χαρακτηριστικών που αφορά τους νέους.

Με τη σειρά της η παρούσα μελέτη αναμένεται να τροφοδοτήσει με ερευνητικές κατευθύνσεις και ερωτήματα τον προγραμματισμό για τις επόμενες ερευνητικές δράσεις καθώς και δράσεις διασύνδεσης του Παρατηρητηρίου και τη δημόσια διάθεση δεδομένων στη [διαδικτυακή πύλη](#) του Περιφερειακού Παρατηρητηρίου.

2. Συνθήκες εισοδήματος και διαβίωσης στην Περιφέρεια

2.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά

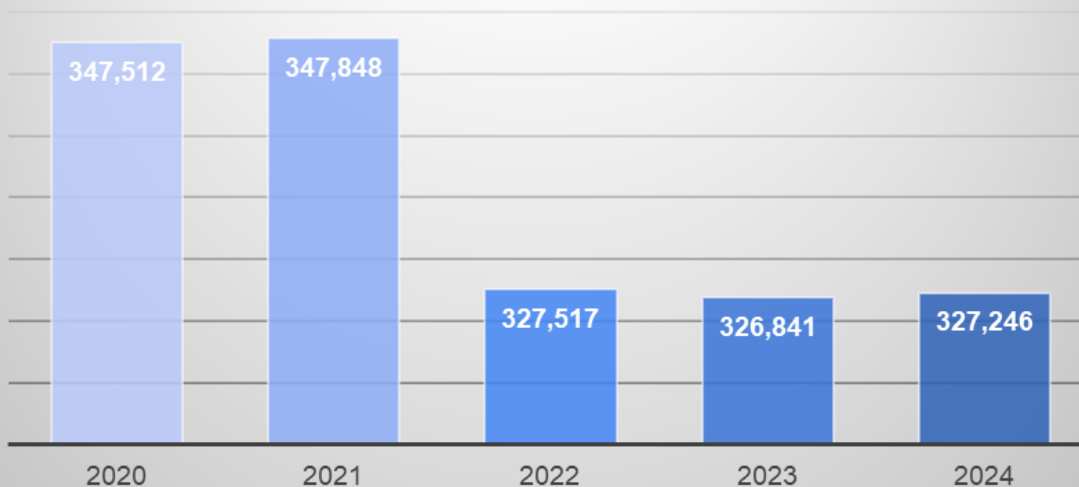
Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (ΠΝΑ) παρουσιάζει διαχρονικά μία μικρή αλλά σταθερή αυξητική τάση του πληθυσμού της σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφής πληθυσμού 2021 και συγκριτικά με την απογραφή του 2011. Σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφής πληθυσμού της ΕΛΣΤΑΤ 2021, ο μόνιμος πληθυσμός της Περιφέρειας Νοτίου είναι 327.820 άτομα, παρουσιάζοντας αύξηση της τάξεως του 6,1% σε σχέση με την απογραφή του 2011 (όπου είχαν καταγραφεί 309.015 άτομα).

Η εν λόγω αύξηση έως το 2021 αποτυπώνεται και στα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της EUROSTAT, σύμφωνα με τα οποία η υπό μελέτη Περιφέρεια κατατάσσεται ένατη (9η) σε πληθυσμό μεταξύ των δεκατριών Περιφερειών της Ελλάδας. Η αποτύπωση πληθυσμού, ωστόσο, μετά το έτος 2021 παρουσιάζει πτώση, η οποία για το έτος 2022 οφείλεται στην αλλαγή μεθοδολογίας καταγραφών μόνιμου/νόμιμου πληθυσμού (όπως άλλωστε γίνεται εμφανές και συγκριτικά με την εθνική απογραφή). Το έτος 2024 και σε αντίθεση με το 2023 (326.945 κάτοικοι) ο πληθυσμός βαίνει αυξανόμενος (327.246) [γράφημα 1] στοιχείο που πιθανώς συνδέεται με τις μεθοδολογίες πρόβλεψης πληθυσμού σε επίπεδο EUROSTAT.

Τα διαθέσιμα στοιχεία της EUROSTAT έως και το 2023 καταγράφουν, από την άλλη, πτώση για την πυκνότητα πληθυσμού έπειτα τη μικρή αυξητική τάση έως το 2021, η οποία συνεχίζει να παραμένει χαμηλότερη τόσο από τον εθνικό, όσο και από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης [Γράφημα 2]. Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, σε επίπεδο πρώην Νομού², οι Περιφερειακές Ενότητες του πρώην Νομού Δωδεκανήσου χαρακτηρίζονται συνολικά σχεδόν κατά το διπλάσιο περισσότερο πυκνές σε πληθυσμό από τις αντίστοιχες του πρώην Νομού Κυκλάδων. Το εν λόγω σύνολο προσεγγίζει τον εθνικό δείκτη, καθώς σε γεωγραφική περιοχή της Δωδεκανήσου βρίσκεται το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της Περιφέρειας, αυτό της πόλης της Ρόδου.

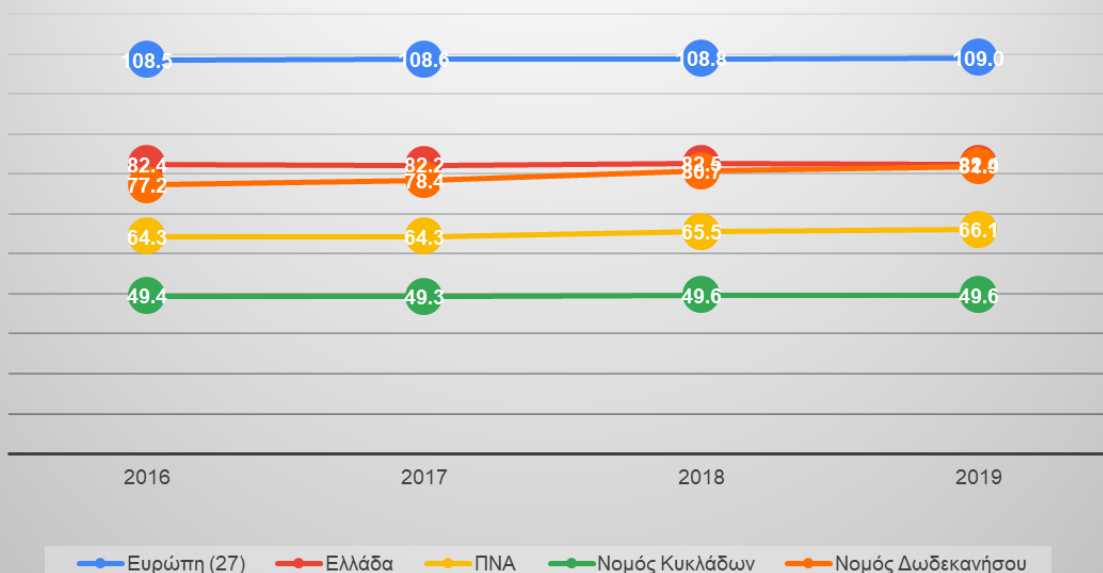
² Πριν την εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης» (Ν. 3852/2010), τα Δωδεκάνησα και οι Κυκλάδες αποτελούσαν δύο ξεχωριστούς νομούς με διακριτή διοικητική δομή. Με τη διοικητική μεταρρύθμιση του 2011, οι νομοί καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν από Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ), οι οποίες εντάσσονται πλέον στις αντίστοιχες Περιφέρειες. Έτσι, οι πρώην Νομοί Δωδεκανήσου και Κυκλάδων συγκροτούν σήμερα την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, η οποία περιλαμβάνει συνολικά δεκατρείς (13) Περιφερειακές Ενότητες: Άνδρου, Θήρας, Κέας-Κύθνου, Μήλου, Μυκόνου, Νάξου, Πάρου, Τήνου (γεωγραφική περιοχή πρώην Νομού Κυκλάδων), Καλύμνου, Καρπάθου, Κω, Ρόδου (γεωγραφική περιοχή πρώην νομού Δωδεκανήσου). Με άξονα το εν λόγω στοιχεία και προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέπεια στην ανάλυση των δεδομένων, σε ορισμένες ενότητες της παρούσας μελέτης χρησιμοποιούμε τη γεωγραφική ταξινόμηση βάσει των πρώην νομών (με αναφορά είτε σε πρώην νομός είτε σε γεωγραφικές περιοχές). Η προσέγγιση αυτή διευκολύνει τη συγκρισιμότητα με παλαιότερα στοιχεία, ενισχύει την κατανόηση της χωρικής κατανομής και ανταποκρίνεται στην πραγματική ταυτότητα και λειτουργία των νησιωτικών περιοχών.

Εξέλιξη Πληθυσμού ΠΝΑ 2020-2024 (Πηγή: Eurostat)

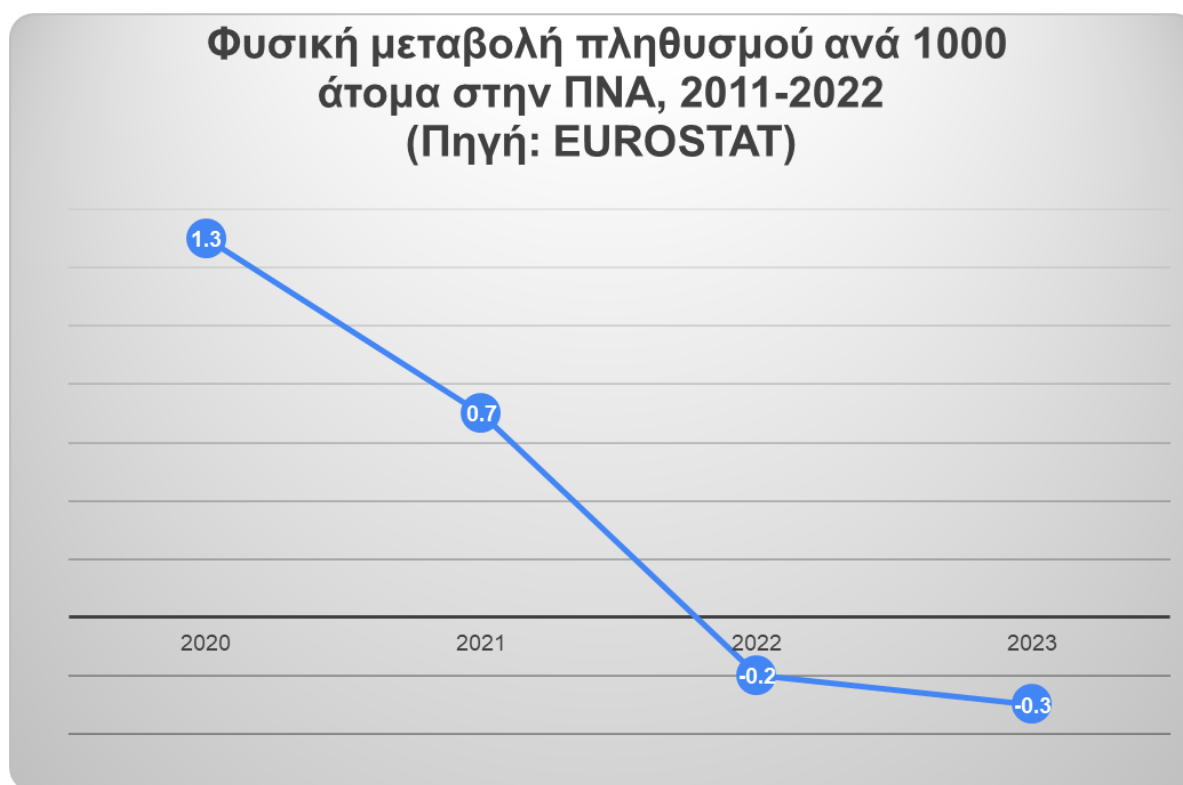
Γράφημα 1 - Εξέλιξη Πληθυσμού ΠΝΑ 2020-2024 (Πηγή: EUROSTAT)

Πυκνότητα πληθυσμού (κάτοικοι/km²) Ελλάδας, ΠΝΑ, πρώην Νομών Δωδεκανήσου και Κυκλάδων 2020-2023 (Πηγή: EUROSTAT)

Γράφημα 2 - Πυκνότητα πληθυσμού (κάτοικοι/km²) Ελλάδας, ΠΝΑ, πρώην Νομών Δωδεκανήσου και Κυκλάδων 2020-2023 (Πηγή: EUROSTAT)

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της EUROSTAT, ο δείκτης της φυσικής μεταβολής του πληθυσμού της Περιφέρειας τα τελευταία έτη διατηρείται σε σταθερά υψηλά επίπεδα παρά την πτωτική του τάση (-0.3) το 2023. Παράλληλα, παραμένει άνω του εθνικού δείκτη, ο οποίος κινείται σε αρνητική τάση (-6,1 για το έτος 2022 και -5,4 για το έτος 2023 σύμφωνα με τη EUROSTAT) αντανακλώντας σχετικά θετικές οικονομικές προοπτικές για την ΠΝΑ [Γράφημα 3].

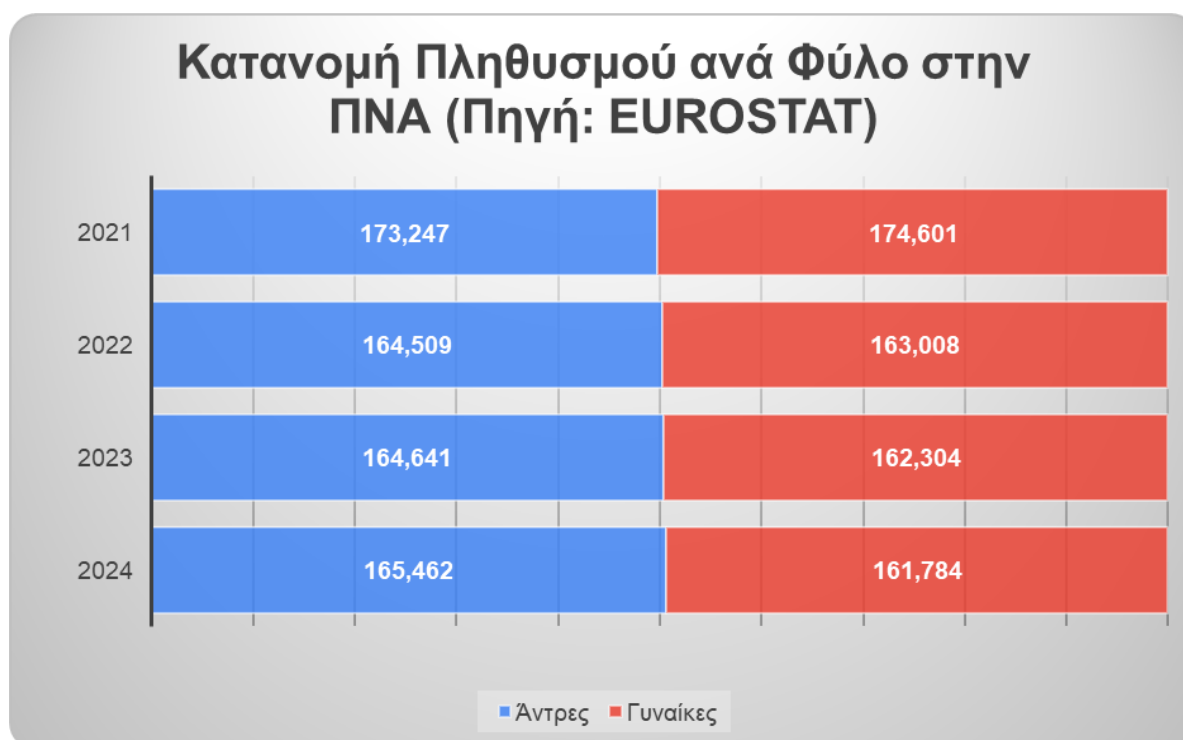
Γράφημα 3 - Φυσική μεταβολή πληθυσμού ανά 1000 άτομα στην ΠΝΑ, 2020-2023 (Πηγή: EUROSTAT)

Τέλος, ο δείκτης καθαρής μετανάστευσης για την περιοχή του Νοτίου Αιγαίου [Γράφημα 4], εμφανίζεται σημαντικά αυξημένος (1.5 για το 2023) σε σχέση με την σημαντικά πτωτική τάση πριν το 2022. Η θετική τάση του δείκτη αποτυπώνει μείωση καθαρών πληθυσμιακών εισροών στοιχείο που αναμένεται να φανεί κατά πόσο θα έχει επιπτώσεις στην οικονομική απόδοση. Σύμφωνα με στοιχεία της EUROSTAT, η ίδια τάση εμφανίζεται και σε εθνικό επίπεδο, ωστόσο, σε χαμηλότερο ποσοστό (4,7 το 2023 από 1,5 το 2022).

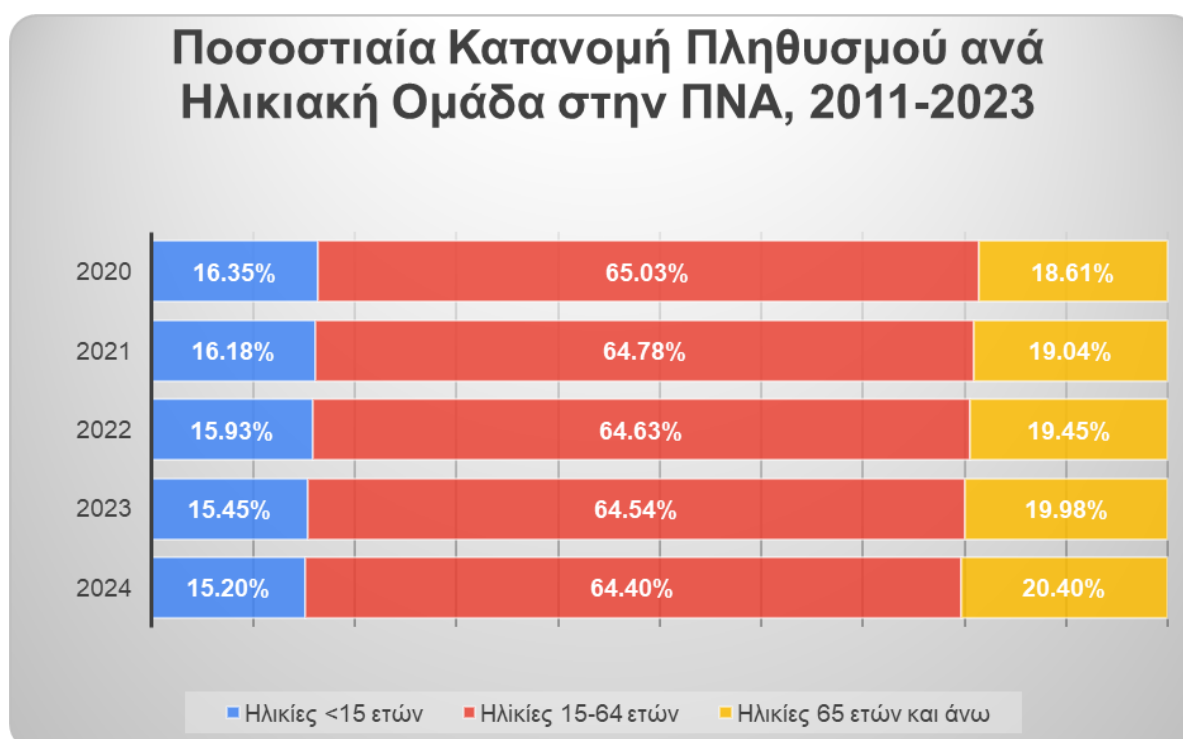

Γράφημα 4 - Καθαρή μετανάστευση με στατιστική αναπροσαρμογή ανά 1000 άτομα στην ΠΝΑ, 2020-2023 (Πηγή: EUROSTAT)

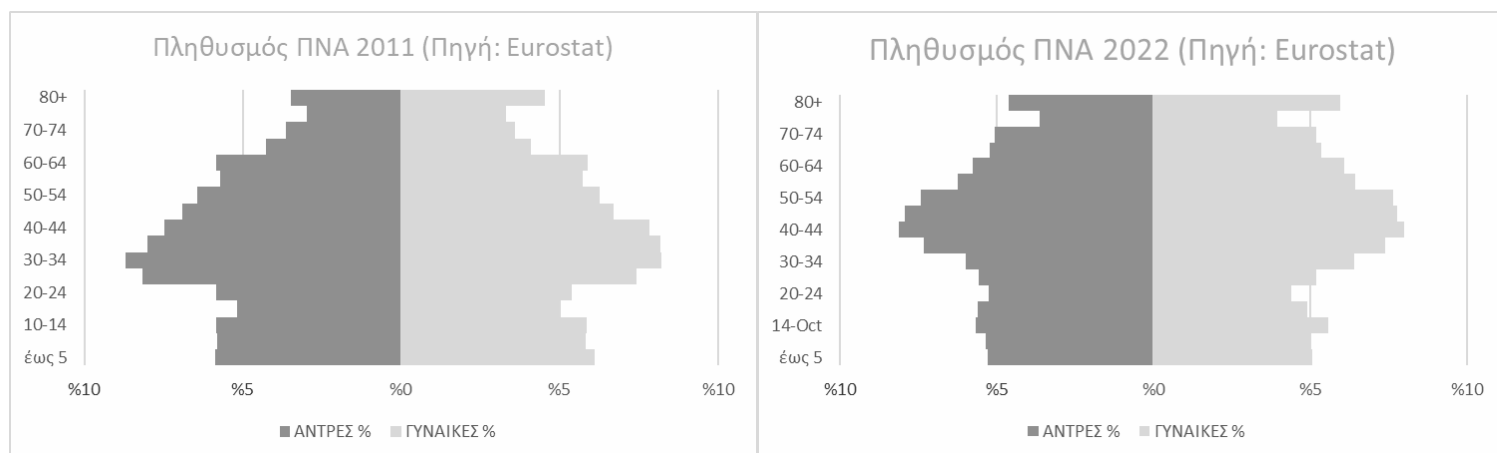
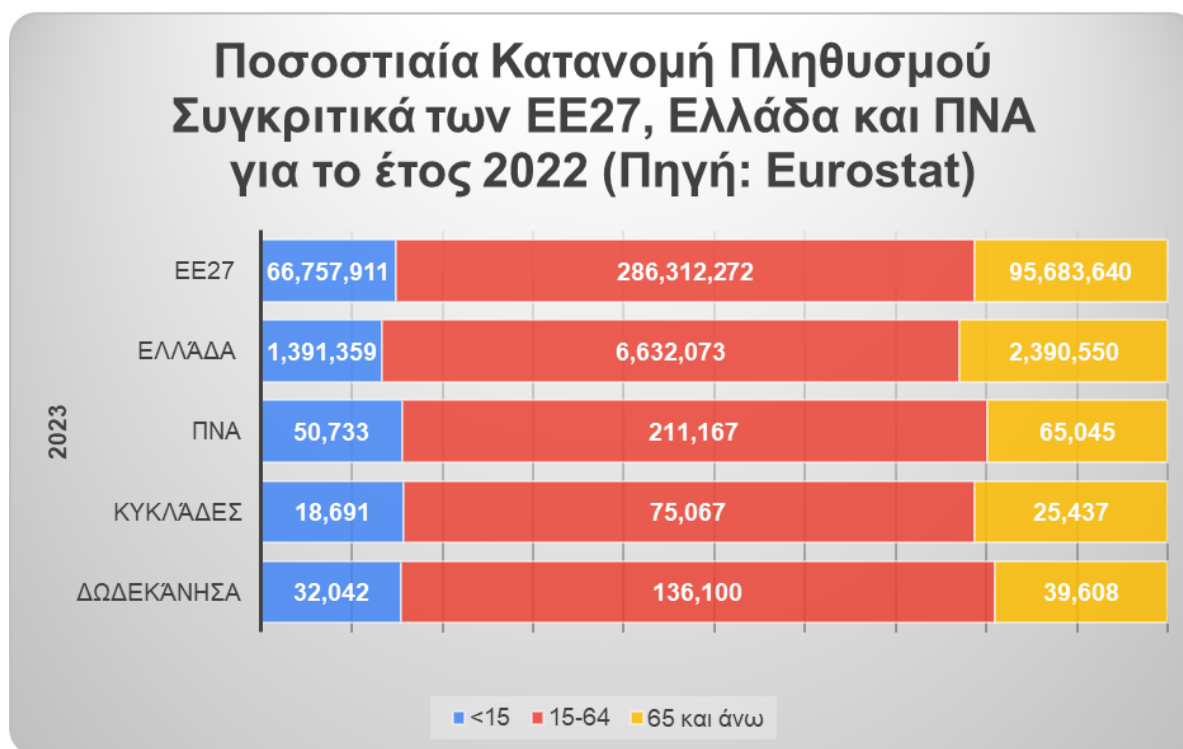
Το ποσοστό των γυναικών επί του συνολικού πληθυσμού βαίνει μειούμενο σε σχέση με εκείνο των ανδρών τα τελευταία 3 έτη, όπως φαίνεται στο κάτωθι γράφημα [Γράφημα 5].

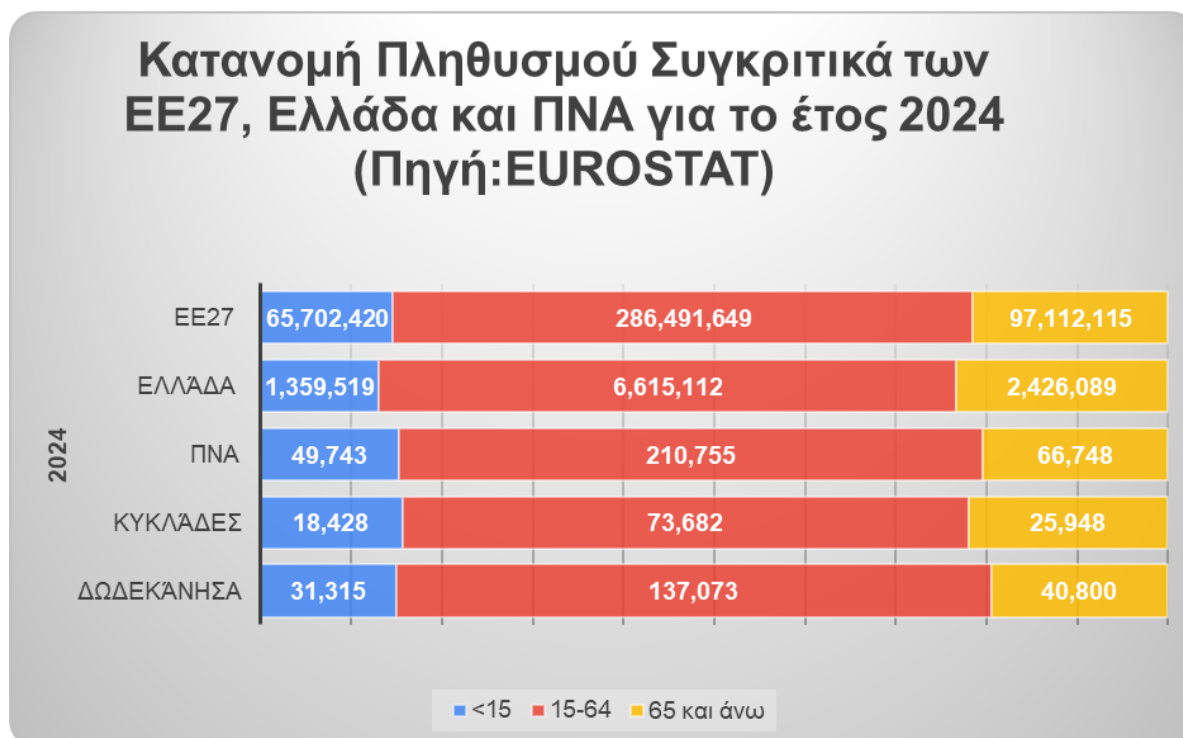
Γράφημα 5 - Κατανομή Πληθυσμού ανά Φύλο στην ΠΝΑ (Πηγή: EUROSTAT)

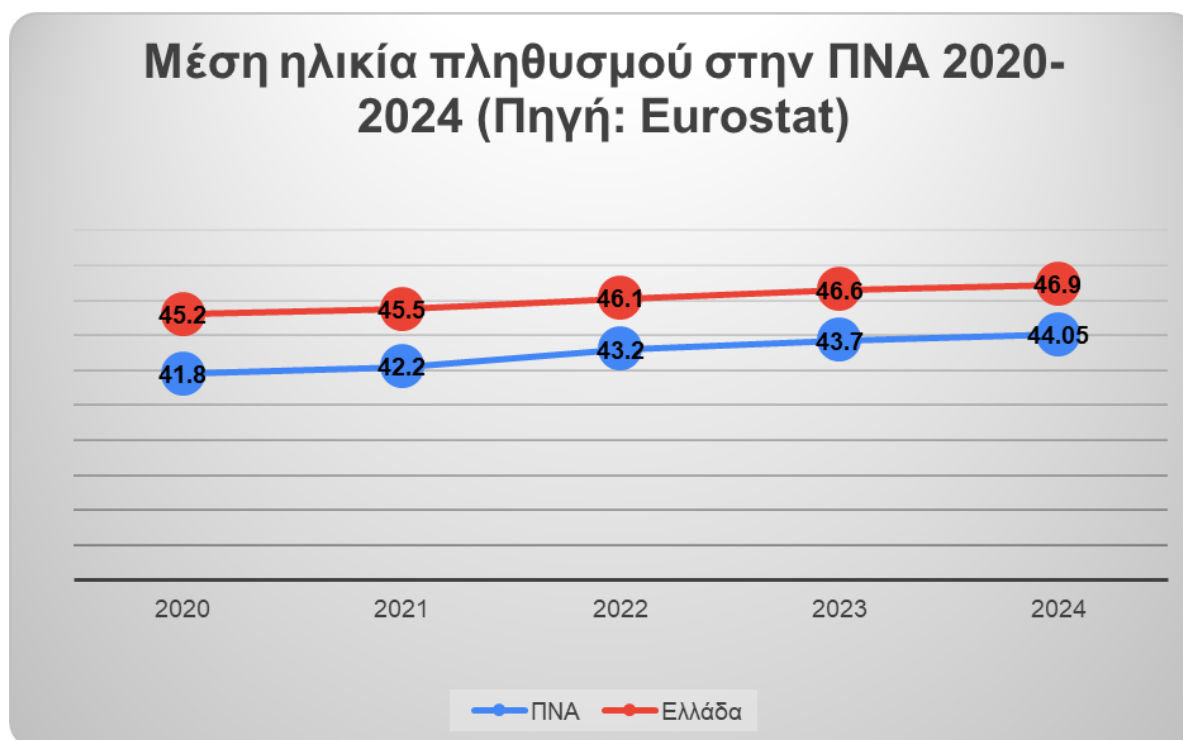
Γράφημα 6 - Ποσοστιαία Κατανομή Πληθυσμού ανά Ηλικιακή Ομάδα στην ΠΝΑ, 2024

Γράφημα 7 - Πληθυσμιακές Πυραμίδες ΠΝΑ, 2011 και 2022 (Πηγή: Eurostat)

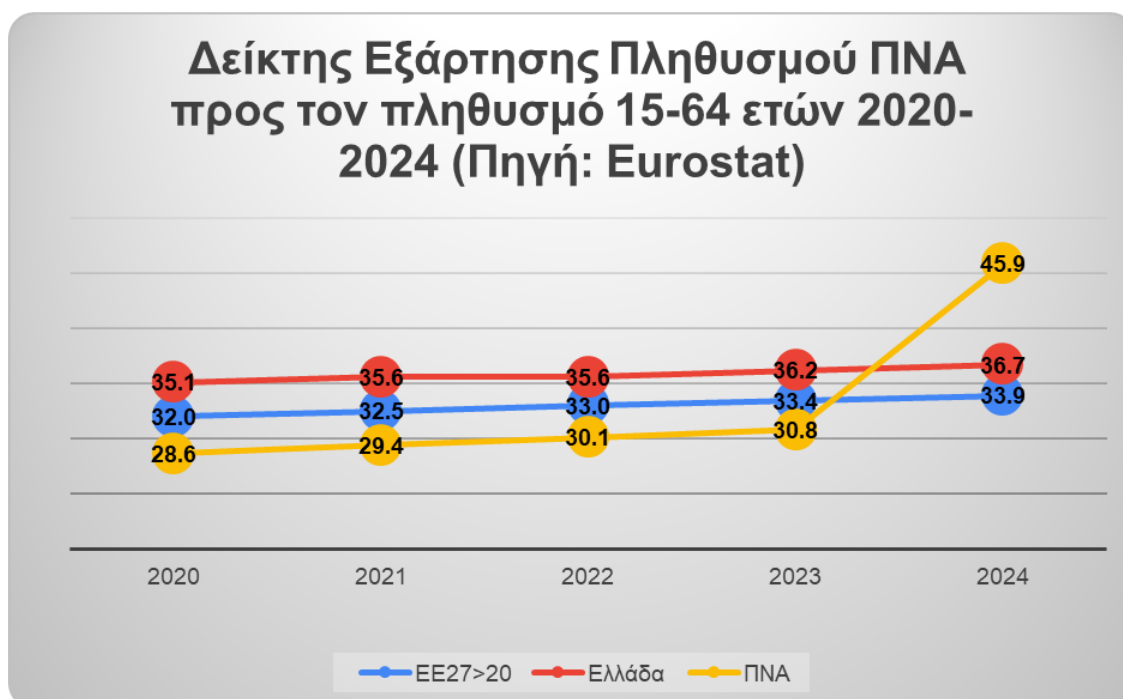
Γράφημα 8 - Ποσοστιαία Κατανομή Πληθυσμού Συγκριτικά των ΕΕ27, Ελλάδα και ΠΝΑ για το έτος 2024 (Πηγή:EUROSTAT)

Γράφημα 9 - Μέση ηλικία πληθυσμού στην ΠΝΑ 2020-2024 (Πηγή: Eurostat)

Γράφημα 10 - Δείκτης Γήρανσης πληθυσμού³ ΠΝΑ, 2020-2024 (Πηγή: EUROSTAT)

Γράφημα 11 - Δείκτης Εξάρτησης Πληθυσμού⁴ ΠΝΑ προς τον πληθυσμό 15-64 ετών 2020-2024 (Πηγή: Eurostat)

³ Δείκτης γήρανσης: η αναλογία του γεροντικού πληθυσμού (ηλικίας 65 ετών και άνω) προς τον ηλικιακά νεότερο (0 - 14 ετών).

⁴ Δείκτης εξάρτησης: η αναλογία του μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού (ηλικίας 0 - 14 ή/ και 65 ετών και άνω) προς τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό (15 - 64 ετών).

Η γήρανση του πληθυσμού επιβεβαιώνεται και από τη σταθερή αύξηση του δείκτη εξάρτησης πληθυσμού προς τον πληθυσμό 15-64 ετών και ιδιαίτερα από την ολοένα και μεγαλύτερη εξάρτηση του πληθυσμού άνω των 65 ετών συγκριτικά με τον πληθυσμό 0-14 ετών για το χρονικό διάστημα, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία καθώς και τις προβλέψεις της Eurostat [Γράφημα 11]. Σε αντίθεση με τα προηγούμενα έτη, ο δείκτης γήρανσης πληθυσμού δεν φαίνεται πλέον να αμβλύνεται από την καθαρή εισροή (εσωτερικής και εξωτερικής) μετανάστευσης [Γράφημα 4].

2.2. Κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία

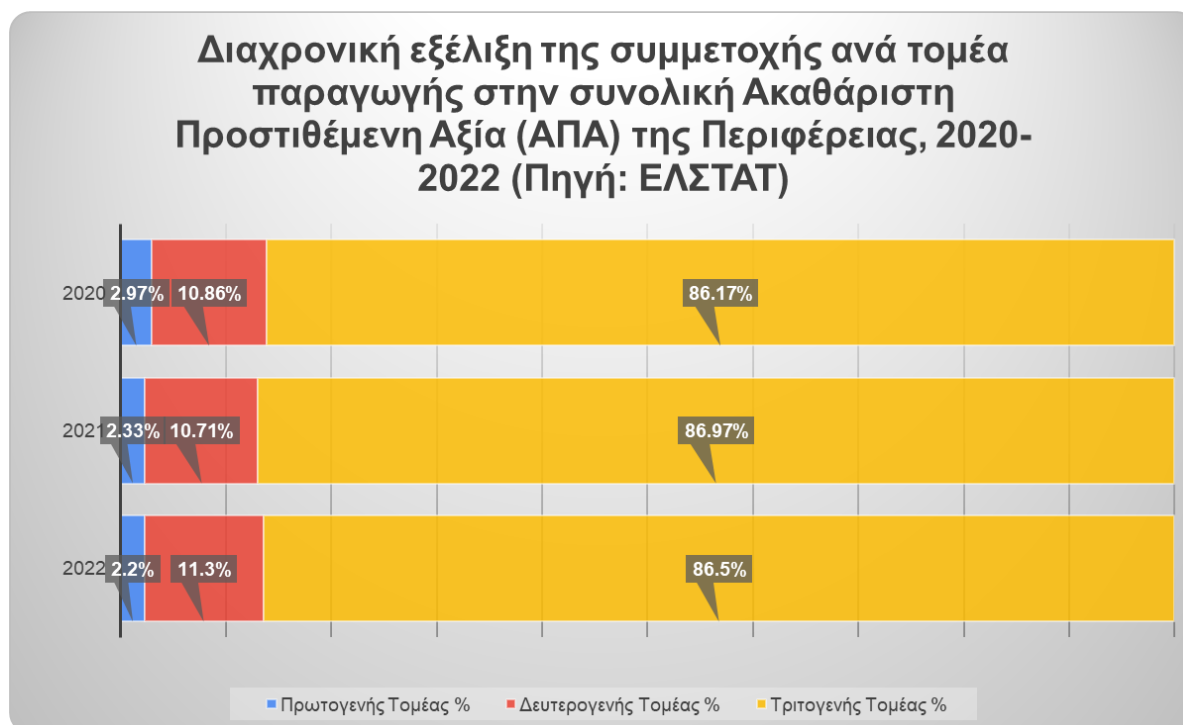
Οικονομία

Ο παράκτιος και θαλάσσιος τουρισμός παραμένει η σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Η τάση εξάρτησης της περιφερειακής οικονομίας της ΠΝΑ σε επίπεδο εισοδήματος και απασχόλησης από τον τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα δε τον τουρισμό είναι διαχρονική και έχει πλέον αποκτήσει δομικά χαρακτηριστικά. Παρότι τα σχετικά δεδομένα τομεακής παραγωγής της περιόδου μετά το 2022, οπότε η μακροχρόνια έκφανση της υγειονομικής κρίσης ενδέχεται να επηρέασε έτι περισσότερο την τομεακή κατανομή παραγωγής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, δεν είναι διαθέσιμα. Εν τούτοις, τα έτη έως και το 2022 παρατηρούμε τη συρρίκνωση του τριτογενούς τομέα και ιδιαίτερα των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τουριστικές δραστηριότητες, όπως οι υπηρεσίες παροχής καταλυμάτων και εστίασης καθώς και μία σχετική ανάκαμψη για το έτος 2021. Παράλληλα, η τάση συρρίκνωσης της πρωτογενούς παραγωγής (γεωργία-αλιεία) φαίνεται να σταθεροποιείται, ενώ η τάση συρρίκνωσης της δευτερογενούς παραγωγής (μεταποίηση-κατασκευές) φαίνεται, επίσης, να συνεχίζεται.

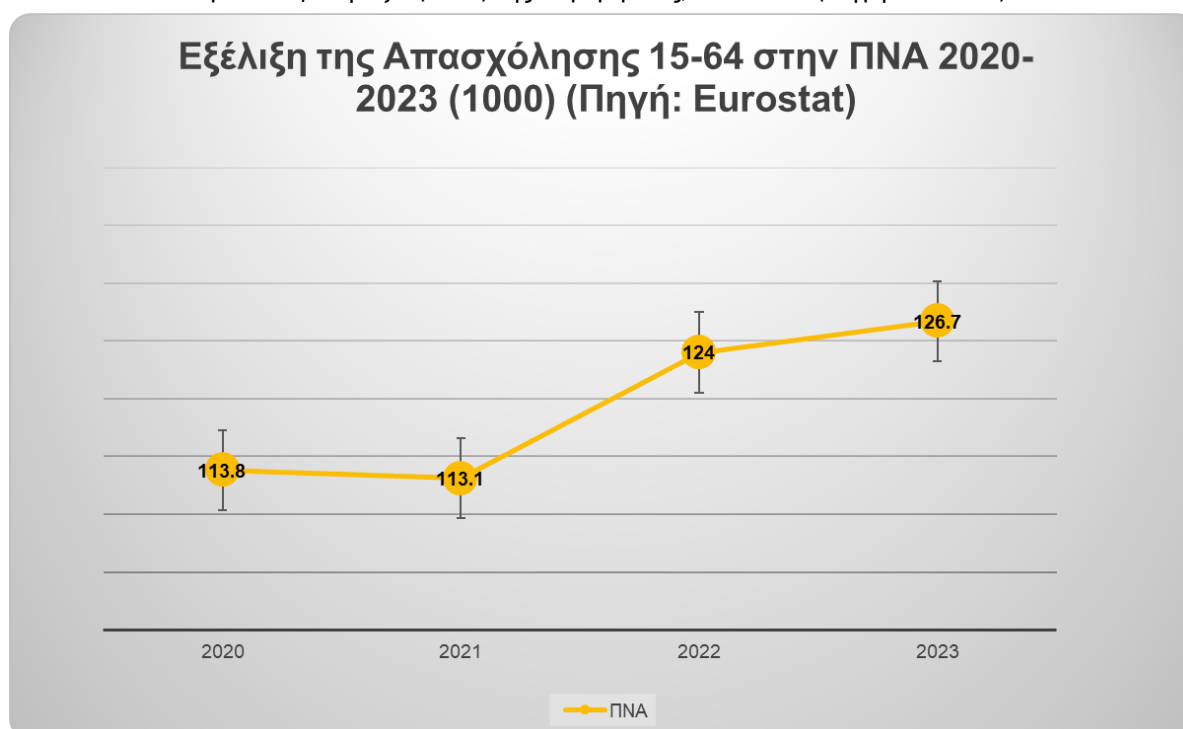
Παρατηρώντας τα απόλυτα μεγέθη της απασχόλησης ανά τομέα την τελευταία δεκαετία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον το γεγονός ότι η τάση μεγέθυνσης που διαγράφεται στον τριτογενή τομέα, ακολουθείται από συμπίεση του δευτερογενή κυρίως, ενώ ο πρωτογενής διακρίνεται από σχετική σταθερότητα συγκριτικά. Παράλληλα, όπως αποτυπώθηκε και στην Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος του Περιφερειακού Παρατηρητηρίου, το έτος 2021 η τάση επέκτασης του τριτογενούς τομέα στο μερίδιο επί της συνολικής απασχόλησης ανακάμπτει⁵.

Στα Γραφήματα 12-13 εμφανίζονται τα δεδομένα εισοδήματος και απασχόλησης ανά τομέα δραστηριότητας για τα έτη για τα οποία διαθέτουμε αξιόπιστα στοιχεία από το 2020.

⁵ Η εν λόγω ανάκαμψη φαίνεται να συνοδεύεται από σημαντικές αδυναμίες στην απασχόληση ενώ έχει διατυπωθεί και ο κίνδυνος μείωσης της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος, Βλ. <https://cyclades24.gr/2024/04/tourismos-elleipsi-ergazomenon-60-000-oi-kenes-theseis/> [ημερομηνία πρόσβασης 21/03/2023].

Γράφημα 12 - Διαχρονική εξέλιξη της συμμετοχής ανά τομέα παραγωγής στην συνολική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) της Περιφέρειας, 2020-2022 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

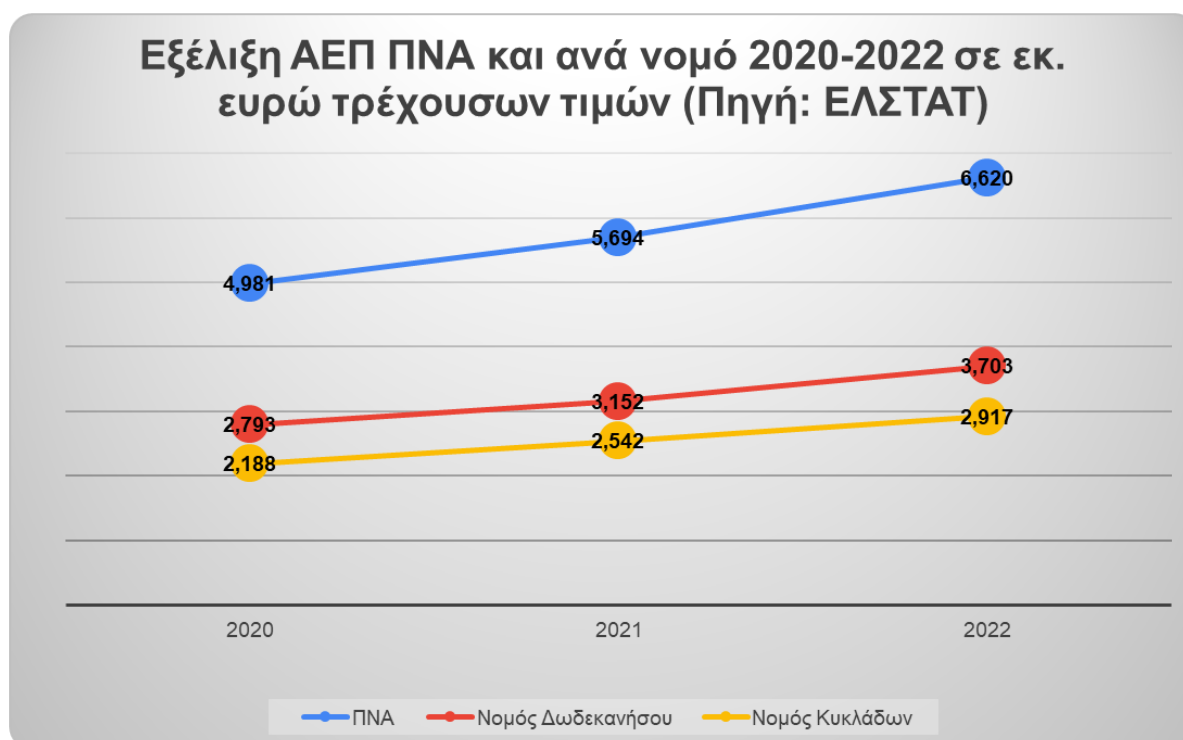
Γράφημα 13 - Εξέλιξη της Απασχόλησης 15-64 στην ΠΝΑ 2020-2023 (1000) (Πηγή: Eurostat)

Γράφημα 14 - Εξέλιξη της απασχόλησης στην ΠΝΑ τα έτη 2020-2022 ανά τομέα παραγωγής (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

Η εξέλιξη της απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής και του Ακαθάριστου Κατά Κεφαλήν Εγχώριου Προϊόντος της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και των Νομών Δωδεκανήσου και Κυκλάδων συγκριτικά, αποτυπώνεται στα Γραφήματα 14 και 15.

Το 2022 παρατηρείται μία ανάκαμψη του τριτογενή τομέα σε ό,τι αφορά την εξέλιξη της απασχόλησης γεγονός που συνδέεται με την άρση των μέτρων κατά του COVID-19 και τη σημαντική ανάκαμψη της τουριστικής δραστηριότητας.

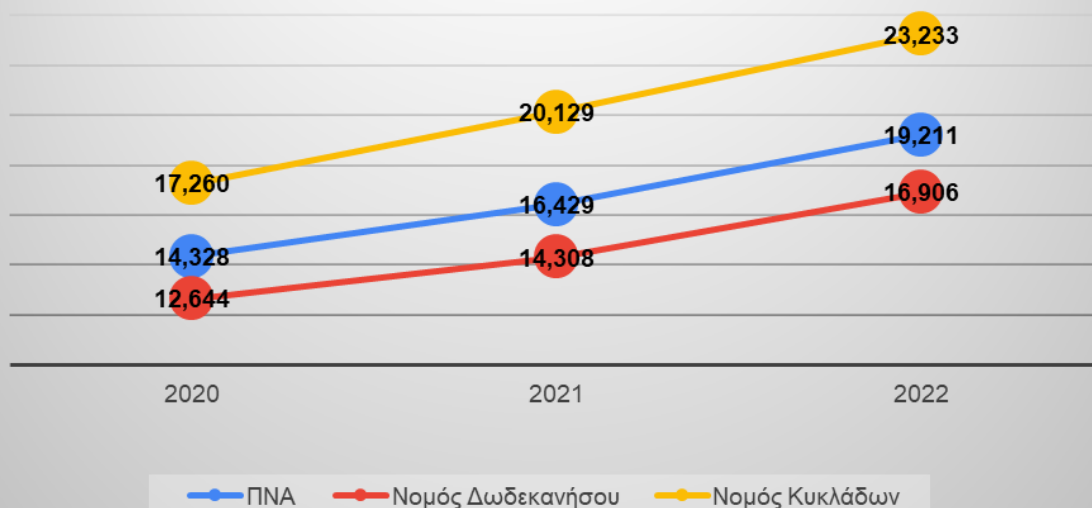

Γράφημα 15 - Εξέλιξη ΑΕΠ ΠΝΑ 2020-2022 σε εκατ. ευρώ, τρεχουσών τιμών (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

Πιο συγκεκριμένα και με βάση το κκ. ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ)⁶ του έτους 2022, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παραμένει στην 2η θέση (με πρώτη την Περιφέρεια Αττικής) (Γράφημα 17).

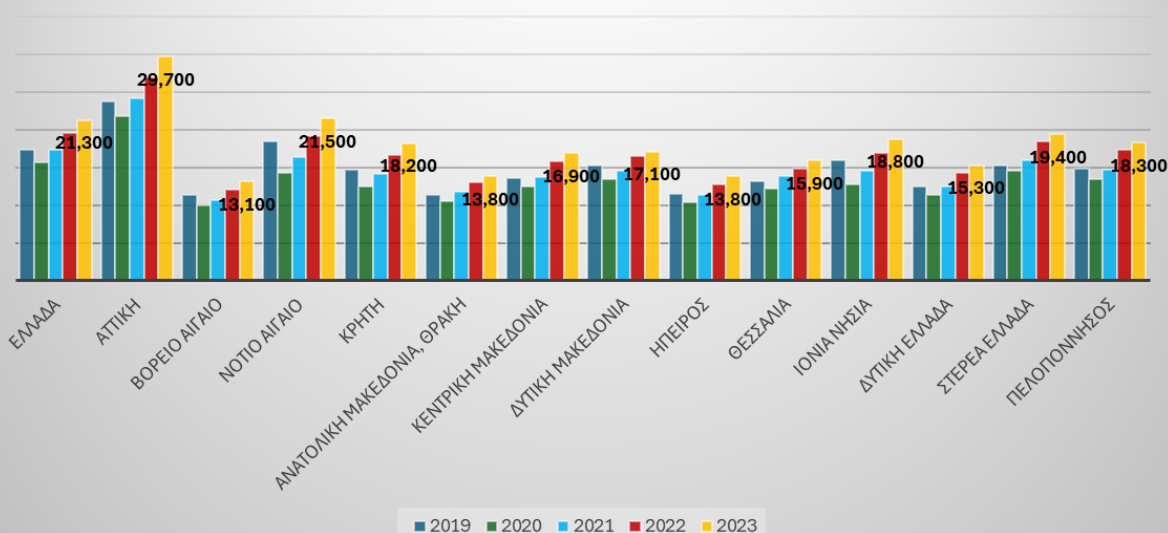
⁶ Η Μονάδα Αγοραστικής Δύναμης αποτελεί μία μεθοδολογία αντιστοίχισης οικονομικών μεγεθών, όπως το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, οι μισθοί κτλ, μεταξύ διαφορετικών χωρών, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως οι συναλλαγματικές διαφορές, οι τιμές των προϊόντων, κ.ά.

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ συγκριτικά της ΠΝΑ και των πρώην Νομών Δωδεκανήσου και Κυκλάδων, 2020-2022 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

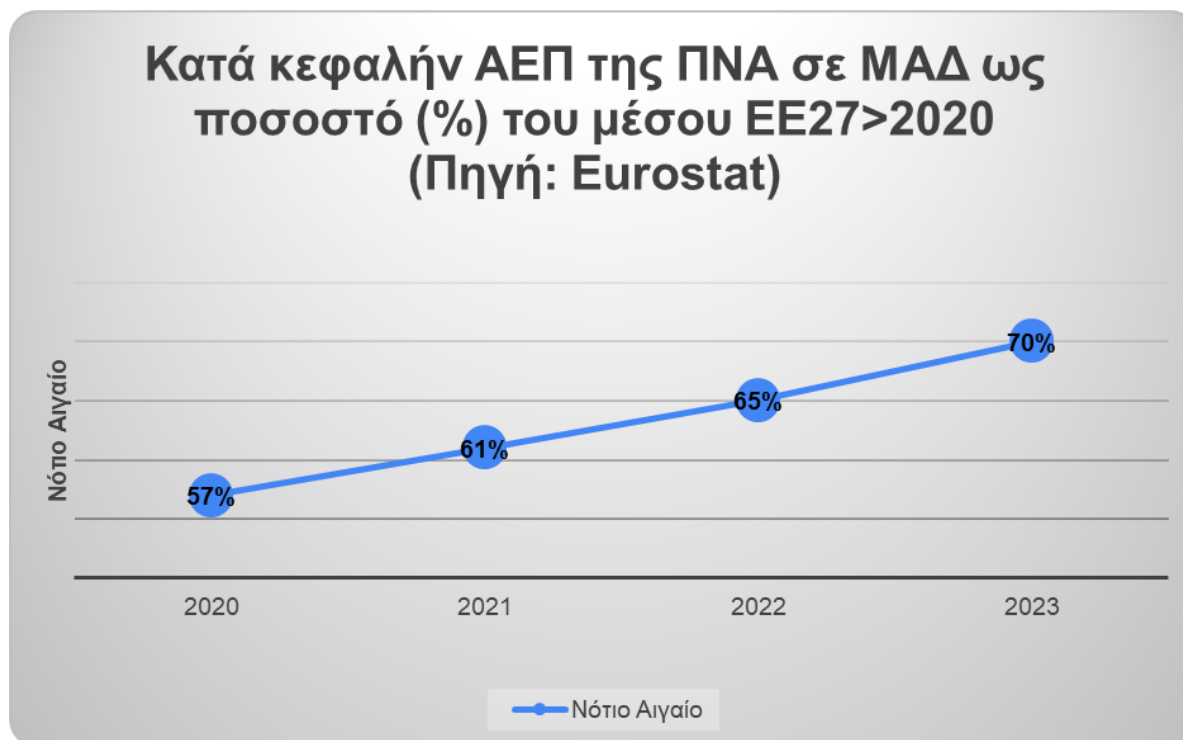
Γράφημα 16 - Κατά κεφαλήν ΑΕΠ συγκριτικά της ΠΝΑ και των πρώην Νομών Δωδεκανήσου και Κυκλάδων, 2020-2022 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ της ΠΝΑ σε σχέση με τις άλλες Περιφέρειες της χώρας, 2019-2023 (σε €) (Πηγή: EUROSTAT)

Γράφημα 17 - Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ της ΠΝΑ σε σχέση με τις άλλες Περιφέρειες της χώρας, 2019-2023 (σε €) (Πηγή: EUROSTAT)

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ αποτελεί και το κριτήριο κατάταξης των Περιφερειών, με βάση το οποίο η ΠΝΑ κατατάσσεται στην επενδυτική πολιτική συνοχής της ΕΕ. Η ΠΝΑ όπως βλέπουμε στο Γράφημα 18, έπειτα από τη σοβαρή ύφεση του 2020, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΠΝΑ σε ΜΑΔ συνεχίζει να ανακάμπτει και το 2023 βρίσκεται στο 70% του μέσου όρου ΕΕ-27⁷.

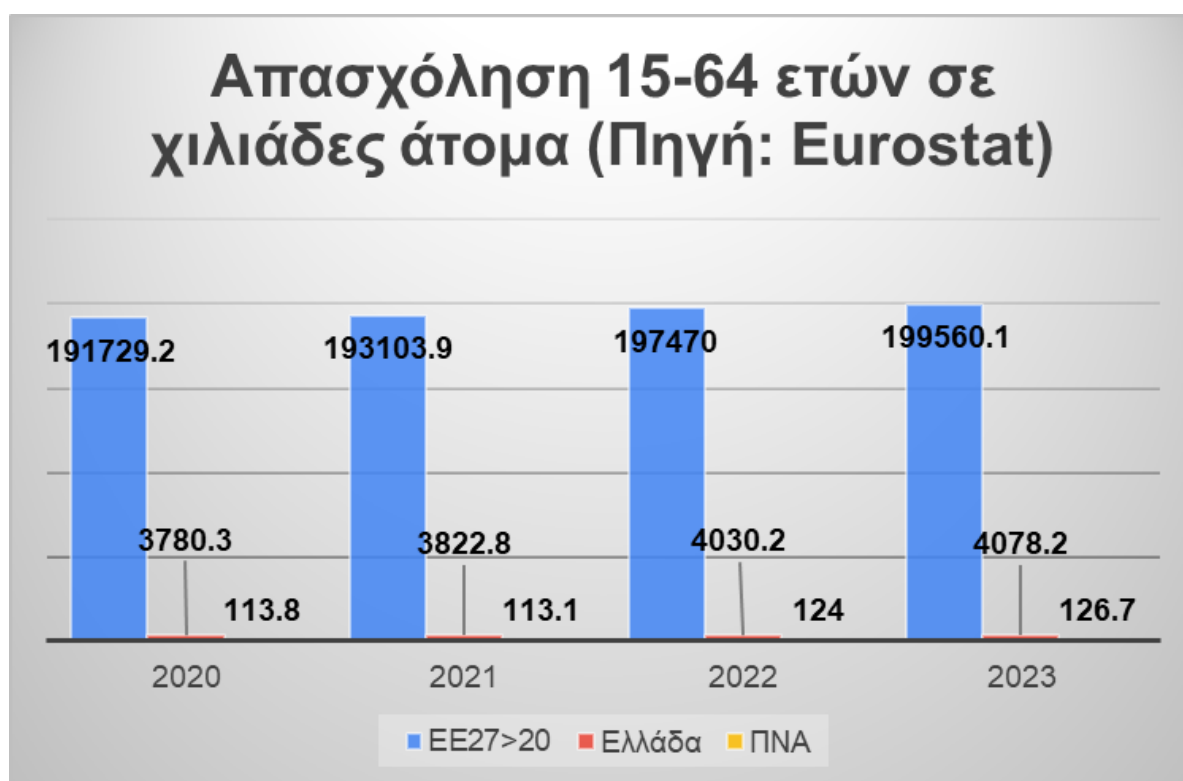
Γράφημα 18 - Κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΠΝΑ σε ΜΑΔ ως ποσοστό (%) του μέσου ΕΕ27>2020 (Πηγή: Eurostat)

Συνολικά, παρατηρείται μία σχετική ανάκαμψη του διαθέσιμου εισοδήματος στην Περιφέρεια που φαίνεται, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, να αντιμετωπίζει την έντονη πίεση σε σημαντικούς τομείς της τοπικής οικονομίας και ιδιαίτερα τον τουρισμό και την εστίαση λόγω των περιοριστικών μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας το χρονικό διάστημα 2020-2022. Ωστόσο, είναι σημαντική η διάθεση περισσότερο πρόσφατων στοιχείων (σημειώνεται ότι έως και την έκδοσης της παρούσας μελέτης τα στοιχεία για τα έτη 2023 και 2024 δεν είναι διαθέσιμα) μέσα από τα οποία θα μπορέσει να μελετηθεί η βιωσιμότητα της οικονομικής ανάκαμψης της ΠΝΑ.

⁷ Βλ. και Περιφερειακό Πρόγραμμα για το Ν. Αιγαίο 2021-2027 διαθέσιμο στο <https://espa3.pepna.gr/wp-content/uploads/2021/09/%CE%A3%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF-%CE%A0%CE%A0-%CE%9D%CF%8C%CF%84%CE%B9%CE%BF-%CE%91%CE%B9%CE%B3%CE%B1%CE%AF%CE%BF-2021-2027.pdf> [ημερομηνία πρόσβασης 20/03/2023].

Απασχόληση

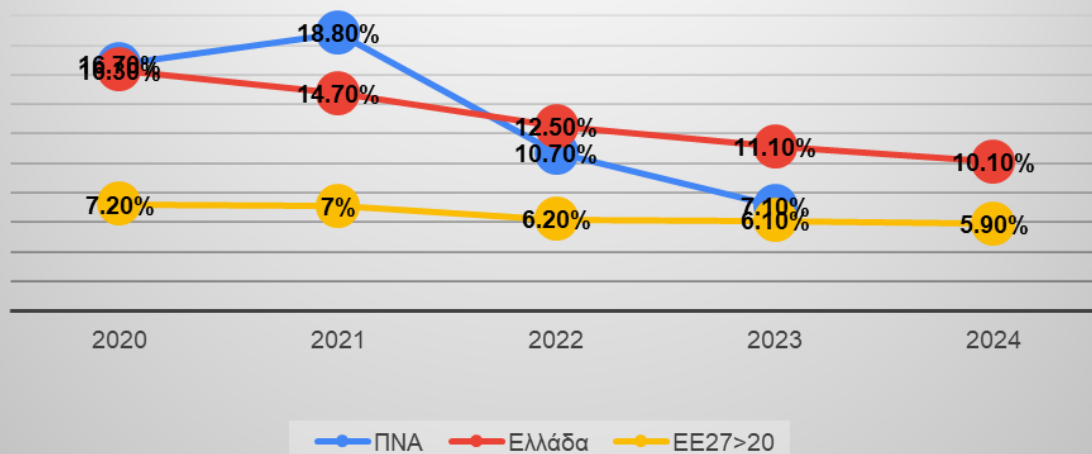
Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει κάμψη στο ποσοστό απασχόλησης για το διάστημα 2019-2022, αντιστρέφοντας σημαντικά την τάση υπεροχής της έναντι του εθνικού ποσοστού έως και το 2019. Η ευαισθησία της ΠΝΑ σε εξωγενείς κρίσεις, όπως παρατηρήθηκαν στο επίπεδο παραγωγής και εισοδήματος που αναλύθηκε στην προηγούμενη ενότητα, αποτυπώνεται και στην αγορά εργασίας, λόγω κυρίως της τομεακής εξειδίκευσης στον τουριστικό κλάδο και τους συναφείς τομείς υπηρεσιών. Το έτος 2023 παρατηρείται συνέχιση της παρατηρούμενης σημαντικής ανάκαμψης με αποτέλεσμα το ποσοστό απασχόλησης στην ΠΝΑ να υπολείπεται σε μικρό βαθμό σε σχέση με τον εθνικό δείκτη [Γράφημα 19].

Γράφημα 19 - Εξέλιξη της απασχόλησης (15-64 ετών) σε χιλιάδες άτομα στην ΠΝΑ, την Ελλάδα και την ΕΕ27>20, 2020-2023 (Πηγή: Eurostat)

Από την άλλη, το ποσοστό ανεργίας της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου [Γράφημα 20] εμφανίζει σημαντικά πτωτική τάση και το έτος 2023 ανέρχεται σε 7,10% σημαντικά φτάνοντας σε ποσοστό χαμηλότερο του εθνικού δείκτη (11,10%).

Εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας (15-74 ετών) στην ΠΝΑ, την Ελλάδα και την ΕΕ27>20, 2020-2024 (Πηγή: Eurostat)

Γράφημα 20 - Εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας (15-74 ετών) στην ΠΝΑ, την Ελλάδα και την ΕΕ27>20, 2020-2024 (Πηγή: Eurostat)

Τόσο στην εξέλιξη του αριθμού των ανέργων στην ΠΝΑ όσο και στο ποσοστό ανεργίας του πληθυσμού για την περίοδο 2015-2021 παρατηρούνται έντονες αυξομειωτικές τάσεις. Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα [Πίνακας 2], αυτές οι διακυμάνσεις σχετίζονται έντονα με αντίστοιχες στο ποσοστό ανεργίας των γυναικών. Η διαθεσιμότητα ανανεωμένων στοιχείων είναι καθοριστική για την αναζήτηση επιπλέον συσχετίσεων ενδεικτικά σε ό,τι αφορά την ανεργία των νέων 15-24 ετών. Η τάση του ποσοστού ανεργίας ανδρών και γυναικών δείχνει σταθερή τάση μείωσης, ενώ το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων συνεχίζει να αποκλιμακώνεται από το 2020 και έπειτα.

Το φαινόμενο της ανεργίας είναι πολύ έντονο στους νέους 15-24 ετών, το οποίο παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα, υπερδιπλάσιο του συνολικού ποσοστού ανεργίας έως το 2021 (διαθέσιμα στοιχεία). Σε υψηλό επίπεδο, με έντονες διακυμάνσεις ανά έτος, παραμένει και το ποσοστό των νέων 15-24 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (NEETs).

Οι διακυμάνσεις αυτές στα ποσοστά ανεργίας των γυναικών και των νέων σχετίζονται με το έντονο φαινόμενο της εποχικότητας που χαρακτηρίζει την τουριστική δραστηριότητα και γενικά των κλάδων των παρεμφερών υπηρεσιών, τομείς στους οποίους η οικονομία της ΠΝΑ εκδηλώνει εξειδίκευση αλλά και εισοδηματική εξάρτηση

όπως έχει αναδειχθεί και [στην Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης του Παρατηρητηρίου των προηγούμενων ετών](#).

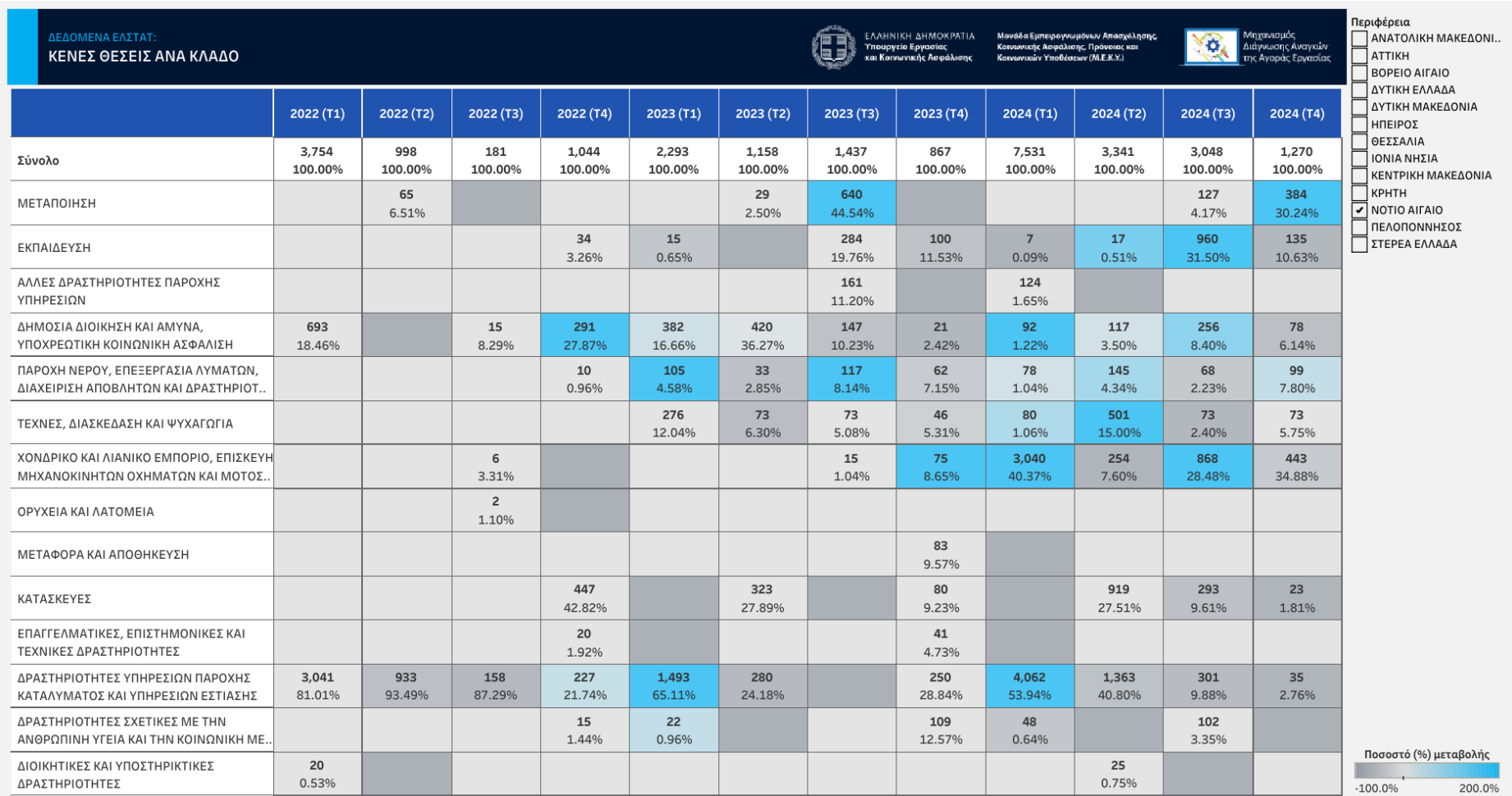
	2020	2021	2022	2023
Ποσοστό απασχόλησης (ηλικίες 15-64)	50.35%	50.19%	71.40%	62%
Ποσοστό ανεργίας (ηλικίες 15-74)	16.70%	18.80%	10.70%	7.10%
Ποσοστό ανεργίας (γυναίκες - ηλικίες 15-74)	21.50%	21.30%	14.10%	8.70%
Ποσοστό ανεργίας (άνδρες - ηλικίες 15-74)	12.90%	16.80%	8.40%	6.10%
Ποσοστό ανεργίας νέων (ηλικίες 15-24)	35.80%	33.00%	N/A	N/A
Ποσοστό νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (ηλικίες 15-24)	22.00%	11.80%	N/A	N/A
Ποσοστό μακροχρόνια ανέργων από το σύνολο των ανέργων (ηλικίες 15-74)	25.20%	23.70%	36.40%	13.80%
Ποσοστό ανεργίας (απόφοιτοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης- ηλικίες 15-74)	22.10%	16.20%	12.50%	9.40%
Ποσοστό ανεργίας (απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης- ηλικίες 15-74)	15.10%	22.70%	9.80%	6.90%
Ποσοστό ανεργίας (απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης- ηλικίες 15-74)	14.80%	13.00%	10.90%	5.00%

15-74)				
Απασχόληση σε χιλιάδες (ηλικίες 15-64)	113.8	113.1	124	126.70

Πίνακας 2 - Στοιχεία Απασχόλησης και Ανεργίας ΠΝΑ ανά κατηγορίες πληθυσμού (2020-2023)

Το ίδιο αφορά και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης, όπως αυτά αποτυπώνονται στα διαθέσιμα στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας) για το 2023. Όπως φαίνεται στα γραφήματα 21-26, σημαντικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης στην ΠΝΑ είναι η εποχικότητα εργασίας (τους θερινούς μήνες), η χαμηλότερη ανεργία σε απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (οι οποίοι επηρεάζονται και σημαντικά λιγότερο από την εποχιακή εργασία) καθώς και η χαμηλότερη ανεργία σε άτομα, τα οποία δεν είναι έγγαμοι.

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

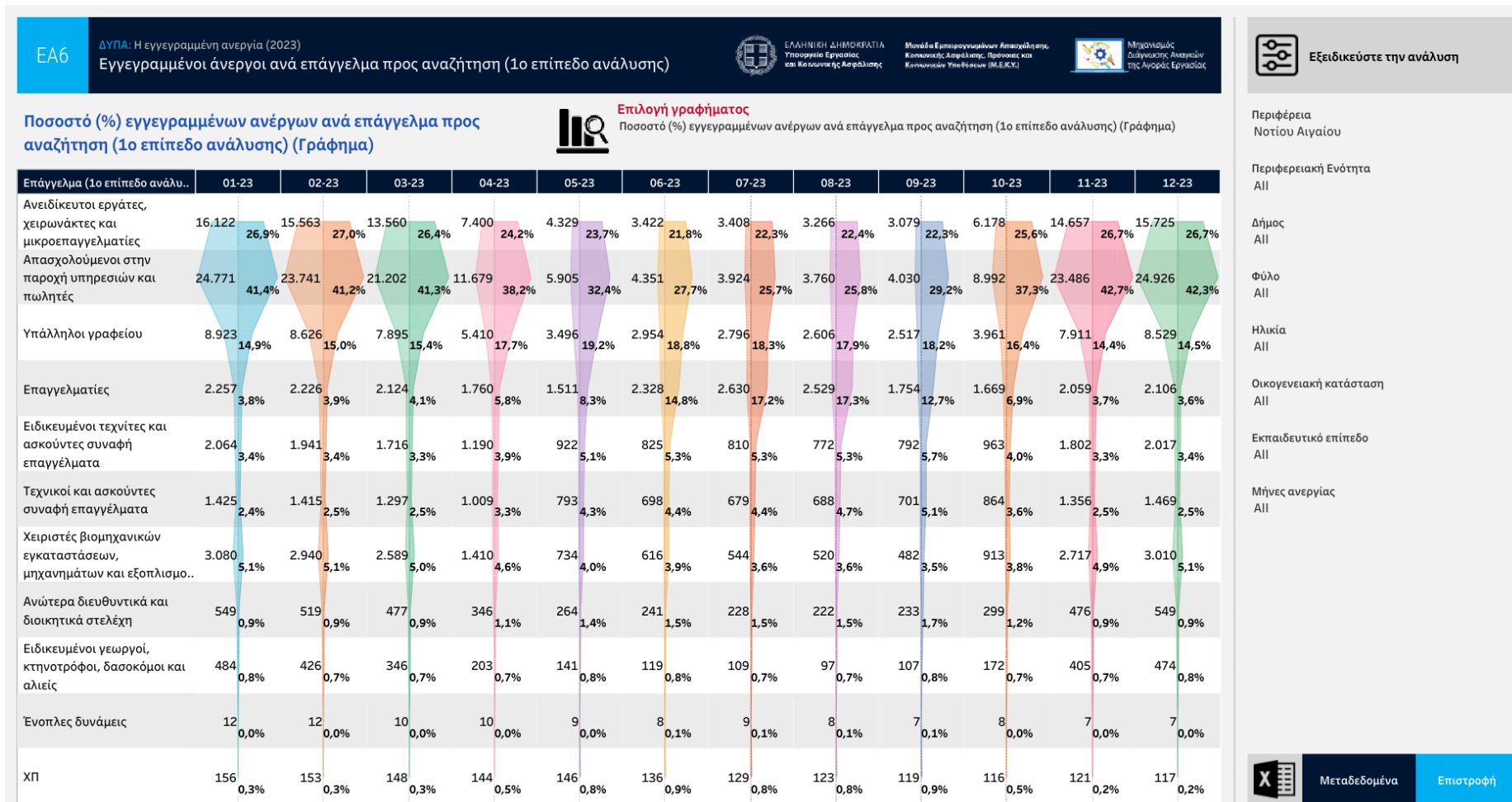
Γράφημα 21 - Ανάλυση κενών θέσεων ανά κλάδο στην ΠΝΑ 2023-2024 (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - [Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας](#))

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

Γράφημα 22 - Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην ΠΝΑ για το 2023 ανά εκπαιδευτικό επίπεδο (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - [Μηχανισμός Ανίχνευσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας](#))

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

Γράφημα 23 - Ποσοστό εγγεγραμμένων ανέργων ανά επάγγελμα προς αναζήτηση (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - [Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας](#))

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

ΕΑ12

ΔΥΠΑ: Η εγγεγραμμένη ανεργία (2023)
Εγγεγραμμένοι άνεργοι ανά μήνες ανεργίας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Εργασίας
και Κοινωνικής Ασφάλισης

Μονάδα Εμπειρογνομμάτων Απασχόλησης,
Κοινωνικής Ασφάλισης, Πρόνοιας και
Καταστάσεων Υπερτίτλησης (Μ.Ε.Κ.Σ.)

Μηχανισμός
Διόγκωσης Ανταγμών
στις Αγορές Εργασίας

Επιλογή γραφήματος

Εγγεγραμμένοι άνεργοι ανά μήνες ανεργίας (Πίνακας)

Εγγεγραμμένοι άνεργοι ανά μήνες ανεργίας (Πίνακας)

Μήνες ανεργίας	01-23	02-23	03-23	04-23	05-23	06-23	07-23	08-23	09-23	10-23	11-23	12-23
Σύνολο	59.843	57.562	51.364	30.561	18.250	15.698	15.266	14.591	13.821	24.135	54.996	58.928
0-11	51.619	49.413	43.317	22.886	10.943	8.553	8.030	7.602	6.968	16.434	45.180	48.882
25-60	3.645	3.605	3.517	3.364	3.219	3.101	3.161	3.102	2.976	3.408	4.629	4.788
12-24	2.941	2.898	2.877	2.663	2.458	2.424	2.298	2.128	2.084	2.295	2.579	2.551
>60	1.638	1.646	1.653	1.648	1.630	1.620	1.777	1.759	1.793	1.998	2.608	2.707

Περιφέρεια
Νοτίου Αιγαίου

Περιφερειακή Ενότητα
ΑΙ

Δήμος
ΑΙ

Φύλο
ΑΙ

Ηλικία
ΑΙ

Οικογενειακή κατάσταση
ΑΙ

Εκπαιδευτικό επίπεδο
ΑΙ

Ποσοστό (%) μεταβολής
-52,2% 174,9%

Μεταδεδομένα

Επιστροφή

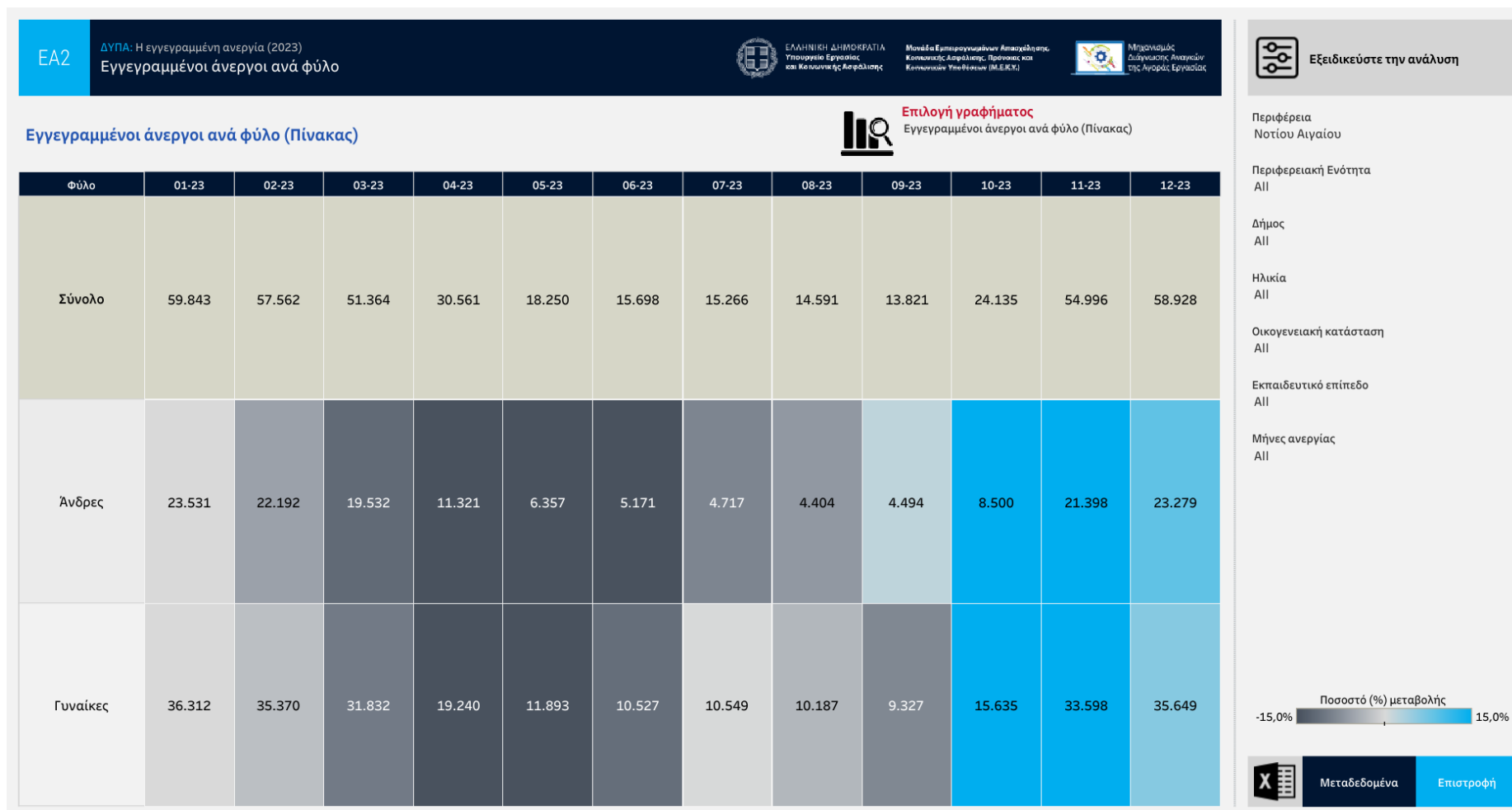
Γράφημα 24 - Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην ΠΝΑ για το 2023 ανά μήνες ανεργίας - (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - [Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας](#))

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

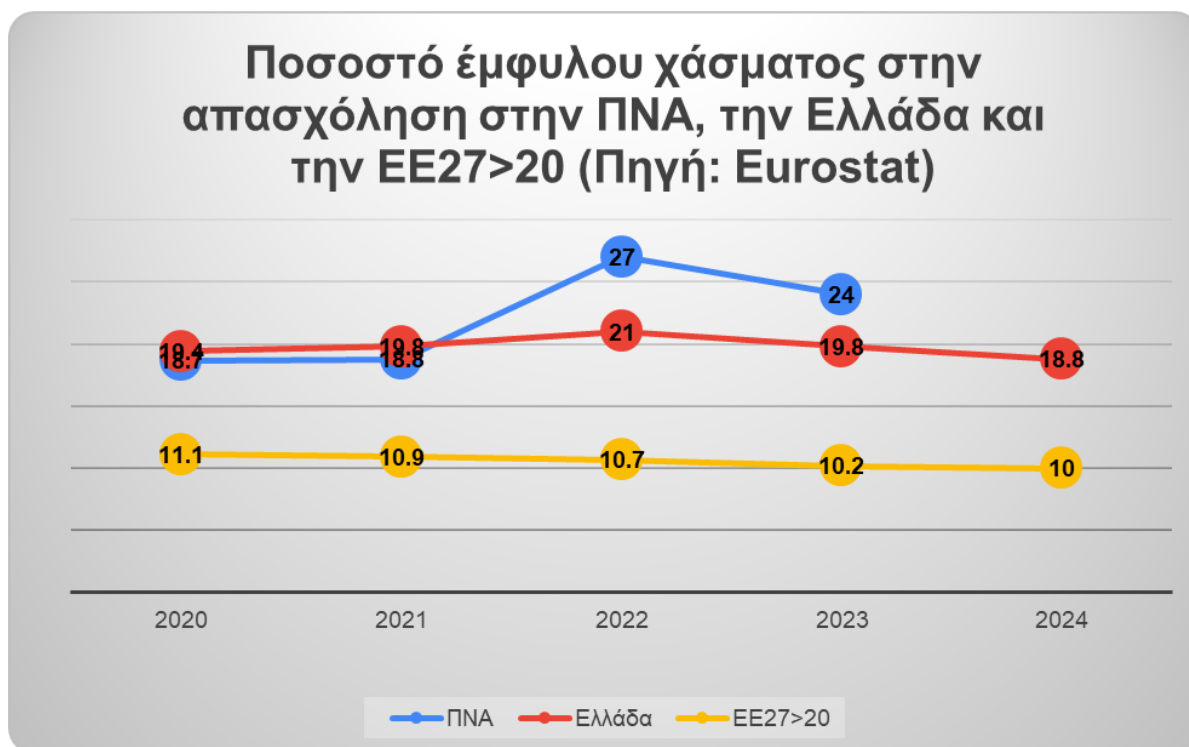
Γράφημα 25 - Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην ΠΝΑ για το 2023 ανά ηλικία (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - [Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας](#))

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

Γράφημα 26 - Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην ΠΝΑ για το 2023 ανά φύλο (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - [Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας](#))

Επιπλέον, για το έμφυλο χάσμα, η ΠΝΑ φαίνεται να ακολουθεί την εθνική τάση αύξησης του έμφυλου χάσματος το 2022 σε σημαντικά υψηλότερο βαθμό. Σε κάθε περίπτωση, τόσο ο περιφερειακός, όσο και ο εθνικός δείκτης παραμένουν περίπου στο διπλάσιο του ευρωπαϊκού καταδεικνύοντας την ανάγκη λήψης μέτρων διευκόλυνσης της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας και σε κλάδους που συμβάλλουν σημαντικά στην οικονομία.

Γράφημα 27 - Ποσοστιαία εξέλιξη έμφυλου χάσματος στην απασχόληση (ανεξαρτήτου εργασιακής κατάστασης) στην ΠΝΑ, την Ελλάδα και την ΕΕ27>20, 2020-2024 (Πηγή: Eurostat)

Η τάση μετατροπής θέσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης σε ελαστικές μορφές εργασίας που καταγράφεται από τα παραπάνω στοιχεία, ιδιαίτερα για τους νέους καθώς και τους ανειδίκευτους εργαζόμενους σε συνδυασμό με την εποχικότητα της εργασίας για τους νέους και τις γυναίκες, δημιουργεί δυσχερείς συνθήκες για το εισόδημα των κατηγοριών αυτών. Όπως αναδείχθηκε και στο πλαίσιο των [επιτόπιων μελετών](#) του Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης, οι ως άνω ομάδες του πληθυσμού αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες επανένταξης στην εργασία μετά την εμφάνιση της υγειονομικής κρίσης και αποτελούν ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού για την ΠΝΑ.

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

		Εργατικό Δυναμικό			Απασχολούμενοι					Άνεργοι			Μη ενεργοί						Διαμένουν σε νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο	
		άτομα	ποσοστό οικονομικά ενεργών	% ηλικίες 20-64	άτομα	ποσοστό απασχόλησης	% ηλικίες 20-64	Εργαζόμενοι, όχι υποαπασχολούμενοι	Υποαπασχολούμενοι μερικής απασχόλησης	άτομα	ποσοστό ανεργίας	% ηλικίες 20-64	άτομα	% ηλικίες 15+	% ηλικίες 20-64	Αναζητούν εργασία αλλά δεν είναι διαθέσιμοι	Είναι διαθέσιμοι αλλά δεν αναζητούν εργασία	Άλλοι μη ενεργοί	Άτομα ηλικίας 0-17 ετών	Άτομα ηλικίας 18-59 ετών
Νότιο Αιγαίο	2020	141.2	51.7%	70.5%	117.6	43.1%	58.7%	113.4	4.2	23.5	16.7%	16.6%	131.9	48.3%	29.5%	13.5	3.3	115.1	8.6	32.5
	2021	144.6	53.1%	72.4%	117.4	43.1%	58.6%	113.4	4.0	27.1	18.8%	19.0%	127.8	46.9%	27.6%	4.3	6.1	117.4	7.6	27.0
	2022	141.2	52.0%	72.1%	126.1	46.4%	64.4%	120.9	5.2	15.1	10.7%	10.8%	130.4	48.0%	27.9%	12.4	2.8	115.2	7.8	20.9
	2023	142.1	52.5%	71.7%	132.0	48.7%	66.6%	128.2	3.8	10.1	7.1%	7.2%	128.8	47.5%	28.3%	8.4	3.2	117.2	5.1	18.3
	2024	151.1	55.9%	76.4%	136.3	50.4%	69.1%	132.1	4.2	14.8	9.8%	9.5%	119.1	44.1%	23.6%	7.8	4.7	106.5	4.3	15.4

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

Ελλάδα	2020	4,630.5	51.0%	73.1%	3,875.5	42.7%	61.1%	3,667.3	208.2	755.0	16.3%	16.4%	4,448.5	49.0%	26.9%	54.9	132.9	4,260.7	144.3	749.1
	2021	4,605.7	50.8%	73.4%	3,928.0	43.3%	62.6%	3,755.5	172.4	677.7	14.7%	14.7%	4,459.7	49.2%	26.6%	22.8	196.4	4,240.5	131.7	664.8
	2022	4,728.8	52.3%	75.6%	4,140.6	45.8%	66.3%	3,986.0	154.6	588.2	12.4%	12.3%	4,321.3	47.7%	24.4%	26.4	132.5	4,162.5	93.1	510.4
	2023	4,715.3	52.2%	75.7%	4,193.5	46.4%	67.4%	4,064.1	129.4	521.8	11.1%	11.0%	4,321.7	47.8%	24.3%	25.9	115.6	4,180.3	85.2	466.4
	2024	4,755.8	52.7%	77.0%	4,276.0	47.4%	69.3%	4,168.2	107.7	479.8	10.1%	10.0%	4,262.3	47.3%	23.0%	28.2	84.1	4,150.0	80.9	435.8

Πίνακας 3 - Στοιχεία Εργατικού Δυναμικού στην ΠΝΑ και την Ελλάδα 2020-2024 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

		Λόγος μη αναζήτησης εργασίας (μη ενεργοί)				
		Προσωπικοί ή οικογενειακοί λόγοι	Εκπαιδεύονται ή επιμορφώνονται	Ασθενείς ή ανίκανοι για εργασία	Βρίσκονται σε σύνταξη	Άλλοι λόγοι
Νότιο Αιγαίο	2020	13.8	20.1	5.8	54.4	24.2
	2021	9.8	26.0	4.1	34.0	15.3
	2022	9.0	22.8	2.7	35.1	18.7
	2023	13.3	21.5	3.3	30.9	21.9
	2024	13.3	19.5	2.8	30.0	14.0
Ελλάδα	2020	401.5	799.7	175.8	2,043.8	972.4
	2021	324.5	821.4	143.8	1,188.6	685.0
	2022	337.6	804.1	133.4	1,201.8	560.4

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

	2023	407.1	765.8	126.1	1,189.8	500.7
	2024	339.8	788.4	128.9	1,174.6	507.2

Πίνακας 4 - Λόγος μη αναζήτησης εργασίας (μη ενεργοί) στην ΠΝΑ και την Ελλάδα 2020-2024

ΔΗΜΟΣ	01-23	02-23	03-23	04-23	05-23	06-23	07-23	08-23	09-23	10-23	11-23	12-23	Cluster
ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	5	5	7	7	6	4	4	4	4	5	5	6	0
ΑΜΟΡΓΟΥ	175	176	175	154	116	90	82	78	74	123	182	201	0
ΑΝΑΦΗΣ	17	17	17	13	13	17	15	14	13	15	16	17	0
ΑΝΔΡΟΥ	785	766	758	585	486	386	375	379	384	546	711	742	0
ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	180	183	176	128	94	55	50	52	57	148	192	199	0
ΑΣΤΥΠΑΛΛΕΙΑΣ	100	101	105	93	80	64	50	49	50	82	101	111	0

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

ΘΗΡΑΣ	5,049	4,783	3,972	1,803	953	751	673	612	616	1,442	4,525	5,063	2
ΙΗΤΩΝ	374	365	353	242	134	79	74	76	84	326	377	391	0
ΚΑΣΟΥ	80	80	78	75	67	68	74	71	62	69	75	79	0
ΚΕΑΣ	242	246	245	155	122	94	83	84	84	153	204	242	0
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	2,674	2,638	2,560	2,215	1,960	1,943	1,954	1,908	1,814	1,918	2,480	2,545	3
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	1,014	992	970	694	365	246	209	202	201	744	964	996	0
ΚΙΜΩΛΟΥ	42	40	42	38	31	20	19	17	13	28	38	37	0
ΚΥΘΝΟΥ	87	84	81	75	61	51	44	37	36	56	72	73	0
ΚΩ	9,052	8,693	7,946	4,237	1,716	1,421	1,332	1,209	1129	2,600	8,463	9,138	3
ΛΕΙΨΩΝ	82	85	81	76	65	55	50	48	61	72	82	80	0
ΛΕΡΟΥ	962	959	971	867	775	715	685	661	690	892	1019	1013	2

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

ΜΗΛΟΥ	553	542	518	426	225	148	138	138	127	295	499	541	0
ΜΕΓΙΣΤΗΣ	50	48	47	38	21	9	6	8	9	19	49	51	0
ΜΥΚΟΝΟΥ	2,509	2,334	2,089	1,039	522	389	360	340	332	1,059	2,138	2,295	2
ΝΑΞΟΥ ΚΑΙ ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	3,040	2,920	2,806	2,044	1,261	888	841	802	806	2,015	2,874	2,976	2
ΝΙΣΥΡΟΥ	131	132	125	105	69	52	53	56	55	74	118	129	0
ΠΑΡΟΥ	2,619	2,547	2,419	1,536	983	770	708	663	690	1,549	2,395	2,611	2
ΠΑΤΜΟΥ	498	493	475	349	237	182	180	166	159	300	433	461	0
ΡΟΔΟΥ	25,551	24,449	20,725	10,632	5,581	5,252	5,313	5,089	4,463	7,056	23,474	25,223	1
ΣΕΡΙΦΟΥ	84	86	85	70	49	34	32	28	31	60	75	76	0
ΣΙΚΙΝΟΥ	20	21	20	21	17	17	14	14	16	21	22	23	0

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

ΣΙΦΝΟΥ	289	288	289	243	162	97	76	70	71	184	275	303	0
ΣΥΜΗΣ	466	460	437	331	150	105	105	91	79	132	427	459	0
ΣΥΡΟΥ - ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	1,951	1,881	1,744	1,472	1,345	1,266	1,313	1,283	1,278	1,525	1,684	1,749	2
ΤΗΛΟΥ	58	55	54	47	24	21	14	10	10	27	54	57	0
ΤΗΝΟΥ	979	978	883	671	517	383	319	313	302	532	858	920	0
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟ Υ	66	62	60	36	23	13	12	11	11	48	70	72	0
ΧΑΛΚΗΣ	59	53	51	44	20	13	9	8	10	20	45	49	0
ΣΥΝΟΛΟ	59,843	57,562	51,364	30,561	18,250	15,698	15,266	14,591	13,821	24,135	54,996	58,928	0

Πίνακας 5 - Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην ΠΝΑ για το 2023 - Κατανομή ανά Δήμο (Πηγή: [Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας](#))

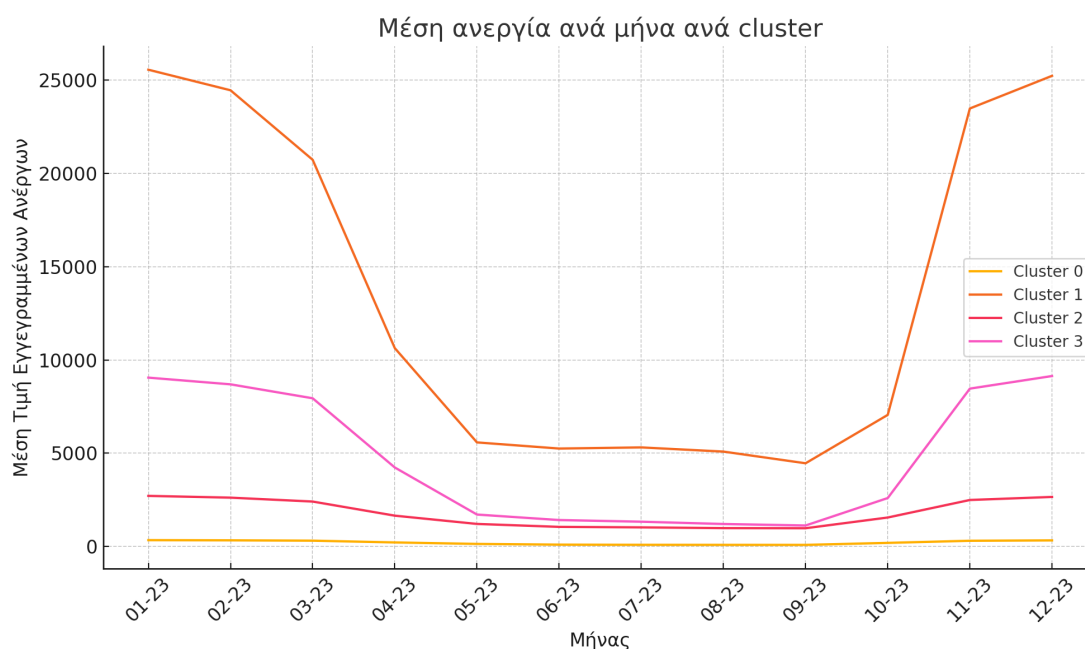
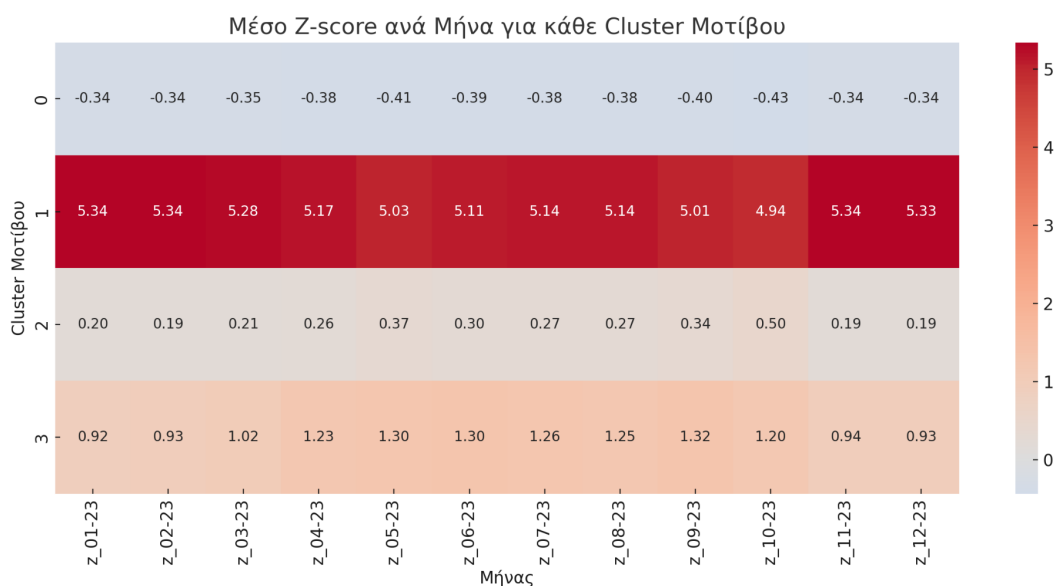
Σε χωρικό επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων (ΠΕ), ο αριθμός ανέργων ανά μήνα αναδεικνύει τις περιοχές εκείνες της ΠΝΑ που εμφανίζουν υψηλότερη τάση επιμονής της ανεργίας αλλά και περισσότερο επίμονη εμφάνιση της εποχικότητας της εργασίας, όπως φαίνεται στον Πίνακα 5 και οι οποίες είναι κυρίως περιοχές με αυξημένη τουριστική κίνηση ή αστικά χαρακτηριστικά, όπως αυτές της Ρόδου, της Κω, της Θήρας, της Νάξου, της Πάρου και της Καλύμνου. Και σε αυτή την περίπτωση, είναι κρίσιμη η δημοσιοποίηση επικαιροποιημένων στοιχείων σε χρονοσειρές με τα οποία θα μπορέσει να διερευνηθεί το κατά πόσο τα εν λόγω χαρακτηριστικά αποτελούν δομικά χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας της ΠΝΑ και/ή υπάρχει σχέση των εν λόγω χαρακτηριστικών με την πανδημία COVID-19.

Μελετώντας τα εν λόγω στοιχεία μπορούμε να εξαγάγουμε χρήσιμα συμπεράσματα που σχετίζονται με το μοτίβο μεταβολής της ανεργίας μεταξύ των Δήμων της ΠΝΑ. Συγκεκριμένα, μπορούμε να εντοπίσουμε ομάδες νησιών που παρουσιάζουν παρόμοιο χρονικό μοτίβο στην εξέλιξη της εγγεγραμμένης ανεργίας μέσα στο 2023, ανεξάρτητα από το απόλυτο μέγεθος της ανεργίας (δηλαδή όχι αν έχουν λίγους ή πολλούς ανέργους, αλλά πώς μεταβάλλονται μέσα στο έτος). Για να είναι συγκρίσιμα τα νησιά μεταξύ τους ανεξαρτήτως μεγέθους πληθυσμού ή απόλυτων τιμών ανεργίας, εφαρμόστηκε κανονικοποίηση τύπου z-score. Για κάθε νησί υπολογίστηκε ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση των 12 μηνιαίων τιμών ανεργίας. Στη συνέχεια, κάθε τιμή μετατράπηκε σε σχετική (z-score)⁸, ώστε να μελετάμε το πώς αποκλίνει η τιμή κάθε μήνα από το μέσο όρο του ίδιου του νησιού. Με αυτόν τον τρόπο, εξαλείφεται η επίδραση του απόλυτου ύψους και διατηρείται μόνο το μοτίβο της ανεργίας.

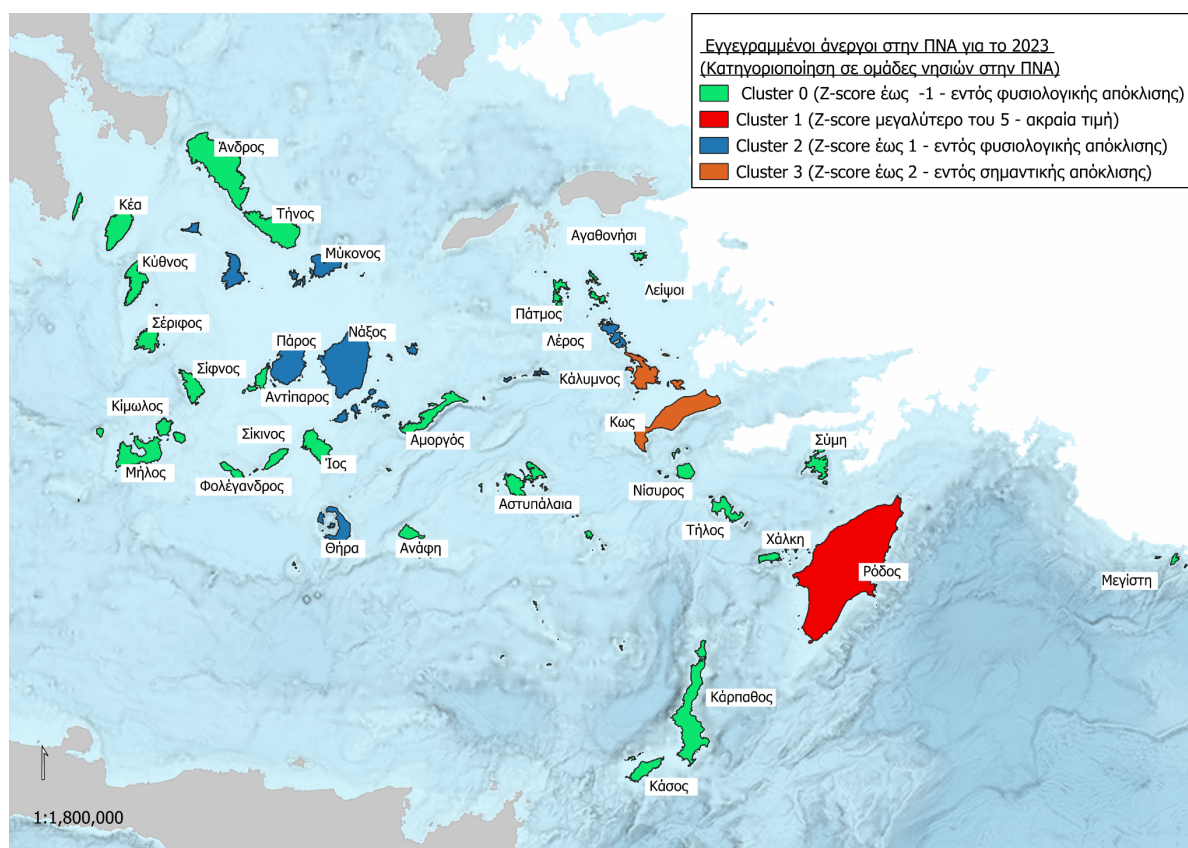
Ακολουθώντας, με βάση τις τιμές z πραγματοποιήθηκε κατηγοριοποίηση των νησιών σε ομάδες. Συγκεκριμένα τα νησιά που εντάχθηκαν στο Cluster 0 έχουν αρνητικά z-scores σε όλους τους μήνες, στοιχείο το οποίο υποδηλώνει πως τα νησιά σε αυτό το cluster έχουν συνολικά χαμηλότερες διακυμάνσεις, με πιο ήπια πτώση το καλοκαίρι και μικρές αυξήσεις τον χειμώνα (εντός φυσιολογικής απόκλισης ± 1). Η Ρόδος η οποία εντάσσεται στο Cluster 1 έχει πολύ υψηλά z-scores (5+ - ακραία τιμή άνω του 3), υποδηλώνοντας ότι το νησί, που είναι μόνο του σε αυτό το cluster, παρουσιάζει ακραία εποχικότητα με τεράστιες διακυμάνσεις (π.χ. σχεδόν μηδενική ανεργία καλοκαίρι, εκτίναξη χειμώνα). Από την άλλη, το Cluster 2 έχει ήπιες θετικές τιμές (εντός φυσιολογικής απόκλισης ± 1) από την άνοιξη ως τον χειμώνα και κατά συνέπεια

⁸ Για τον εν λόγω υπολογισμό χρησιμοποιήθηκε ο τύπος του σταθεροποιημένου δείκτη Z (z-score), που ώστε να κατανοήσουμε πόσο μακριά βρίσκεται μια συγκεκριμένη τιμή από τον μέσο όρο, σε μονάδες τυπικής απόκλισης, $Z = (X - \mu) / \sigma$ όπου X: ο αριθμός ανέργων σε έναν συγκεκριμένο μήνα σε ένα Δήμο (δηλαδή η παρατηρούμενη τιμή), μ : ο μέσος όρος των ανέργων σε όλα τα διαθέσιμα μηνιαία δεδομένα σε ένα Δήμο, σ : η τυπική απόκλιση, δηλαδή το πόσο διασκορπισμένα είναι τα μηνιαία δεδομένα ανεργίας γύρω από τον μέσο όρο.

δείχνει σταδιακή αύξηση της ανεργίας από καλοκαίρι προς χειμώνα - κλασικό εποχικό μοτίβο νησιών με τουριστική εξάρτηση (π.χ. Θήρα, Μύκονος). Τέλος, το Cluster 3 έχει γενικά θετικά και αυξανόμενα z-scores με κορυφώσεις το φθινόπωρο και τον χειμώνα (εντός σημαντικής απόκλισης ± 2), που φανερώνουν επίσης ισχυρή εποχικότητα, αλλά με πιο ήπιο ξεκίνημα σε σχέση με τη Ρόδο. Συνολικά, τα μοτίβα ανεργίας αντανακλούν τον βαθμό εξάρτησης από εποχικούς τομείς – κυρίως τον τουρισμό – αλλά και τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών (Γράφημα 28 και Χάρτης 1).

Γράφημα 28 - Μέσο Z-score και ανά μήνα ανεργία στην ΠΝΑ για το έτος 2023

Χάρτης 1 - Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην ΠΝΑ για το 2023 - κατηγοριοποίηση σε ομάδες νησιών

2.3 Υγεία

Στον τομέα των υπηρεσιών υγείας, όπως αποτυπώθηκε στην [προηγούμενη Περιφερειακή Έρευνα](#) του Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης, η ΠΝΑ συνεχίζει να υπολείπεται του εθνικού δείκτη παρότι παρατηρείται μικρή αύξηση των διαθέσιμων νοσοκομειακών κρεβατιών ανά κάτοικο. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ έως και το 2023, ο αριθμός των δομών δευτεροβάθμιας υγείας παραμένει σταθερός (9 νοσοκομεία, από τα οποία 7 Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, 1 Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και 1 Ιδιωτική Κλινική), ενώ το ίδιο ισχύει και για τις Μονάδες Παροχής Πρωτοβάθμιας υγείας (14) [Γράφημα 28]. Ενδεικτικό είναι ότι στις Επιτόπιες Έρευνες, δράση του Παρατηρητηρίου για την επιτόπου ποιοτική και ποσοτική ανάλυση κοινωνικών δεικτών, τα προηγούμενα έτη αναδείχθηκαν ζητήματα, όπως η μικρή βελτίωση των υπηρεσιών/δομών υγείας, η ανάγκη αύξησης του αριθμού των γιατρών και η διαθεσιμότητα επιπλέον ειδικοτήτων. Επιπλέον, σημαντικά κενά διατυπώνονται στην περίθαλψη των ατόμων με αναπηρία και των ατόμων με κάποια ψυχική νόσο ή εξάρτηση. Τα ζητήματα αυτά φαίνεται να απασχολούν το σύνολο των Δήμων της Περιφέρειας, ενώ υπάρχει σημαντική ανάγκη μελέτης του κατά πόσο

υφίσταται στατιστική σημαντικότητα σε σχέση με τη βαθμίδα υγειονομικής περίθαλψης, το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση και το εκπαιδευτικό τους επίπεδο. Τα ως άνω δεδομένα επιβεβαιώνουν τη συνέχεια των τάσεων, οι οποίες είχαν αποτυπωθεί στις σχετικές ενότητες των προηγούμενων επιτόπιων ερευνών του Παρατηρητηρίου.

Γράφημα 29 - Μονάδες Πρωτοβάθμιας Υγείας ανά Περιφέρεια, 2023 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

Επιπλέον, η περαιτέρω ανάλυση αυτών των ζητημάτων με ποσοτικά στοιχεία καταδεικνύεται και από το γεγονός πως η ΠΝΑ βρίσκεται περίπου στη μέση σε ό,τι

αφορά την ύπαρξη δομών πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας⁹ - παρά την πολυνησιωτικότητα αλλά και τη μεγάλη τουριστική κίνηση τους θερινούς μήνες - που τη χαρακτηρίζει. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι στην ΠΝΑ το 2023 αυξήθηκε το ιατρικό προσωπικό κατά 1,8%, αν και παράλληλα μειώθηκε το μη ιατρικό προσωπικό κατά 4,2% [Πίνακας 6].

	Κέντρα Υγείας	Ιατρικό προσωπικό		
		2022	2023	23/22 %
Σύνολο Χώρας	312	3.513	3.388	-3,6%
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	20	147	142	-3,4%
Κεντρική Μακεδονία	46	531	490	-7,7%
Δυτική Μακεδονία	11	122	135	10,7%
Ήπειρος	20	126	123	-2,4%
Θεσσαλία	21	166	160	-3,6%
Στερεά Ελλάδα	23	169	163	-3,6%
Ιόνια Νησιά	12	68	69	1,5%
Δυτική Ελλάδα	29	211	206	-2,4%
Πελοπόννησος	30	167	160	-4,2%
Αττική	57	1.417	1.364	-3,7%
Βόρειο Αιγαίο	10	51	48	-5,9%
Νότιο Αιγαίο	14	112	114	1,8%
Κρήτη	19	226	214	-5,3%

Πίνακας 6 - Ποσοστιαία μεταβολή (2022/2023) νοσηλευτικού προσωπικού στις Πρωτοβάθμιες Μονάδες Φροντίδας Υγείας ανά Περιφέρεια (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

⁹ Η παρακολούθηση της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (Π.Φ.Υ.) από την ΕΛΣΤΑΤ μέχρι το έτος 2016 περιοριζόταν στα Κέντρα Υγείας του Πρωτοβάθμιου Εθνικού Δικτύου Υγείας (Π.Ε.Δ.Υ.). Μετά τη θέσπιση του Ν.4486/2017 για τη «Μεταρρύθμιση της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας», ο όρος «Κέντρο Υγείας» διευρύνθηκε και περιλαμβάνει επιπλέον τις αποκεντρωμένες μονάδες, όπου στο πρώτο επίπεδο Π.Φ.Υ. παρέχονται υπηρεσίες από τις Τοπικές Μονάδες Υγείας (Το.Μ.Υ), τα Περιφερειακά Ιατρεία (Π.Ι), τα Πολυδύναμα Περιφερειακά Ιατρεία (Π.Π.Ι), τα Ειδικά Περιφερειακά Ιατρεία (Ε.Π.Ι), τα Τοπικά Ιατρεία (Τ.Ι) και λοιπές μονάδες Π.Φ.Υ. βλ. https://www.statistics.gr/el/statistics?p_p_id=documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4I_N&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=4&p_p_col_pos=1&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4I_N_javax.faces.resource=document&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4I_N_in=downloadResources&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4I_N_documentID=498894&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4I_N_locale=el [ημερομηνία πρόσβασης 21/03/2023].

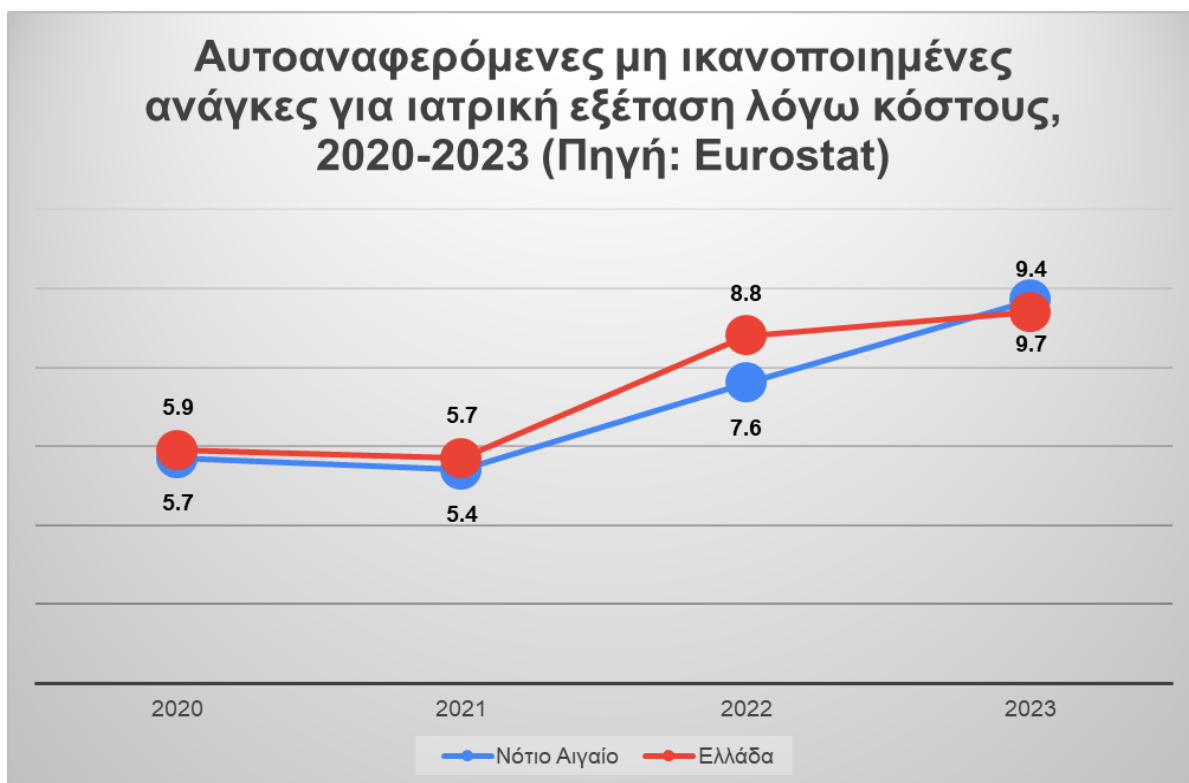
Από την άλλη, σε ό,τι αφορά την απόκτηση ιατρικών μηχανημάτων η ΠΝΑ βρίσκεται ανάμεσα των περιφερειών, οι οποίες έχουν αύξηση το 2023 κατά 10,5%.

	2022	2023	23/22 %
Σύνολο Χώρας	3.661	3.744	2,3%
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	334	336	0,6%
Κεντρική Μακεδονία	606	639	5,4%
Δυτική Μακεδονία	147	158	7,5%
Ήπειρος	185*	183	-1,1%
Θεσσαλία	247	263	6,5%
Στερεά Ελλάδα	193	215	11,4%
Ιόνια Νησιά	102	99	-2,9%
Δυτική Ελλάδα	205	208	1,5%
Πελοπόννησος	300	286	-4,7%
Αττική	742	754	1,6%
Βόρειο Αιγαίο	161*	164	1,9%
Νότιο Αιγαίο	172	190	10,5%
Κρήτη	267	249	-6,7%

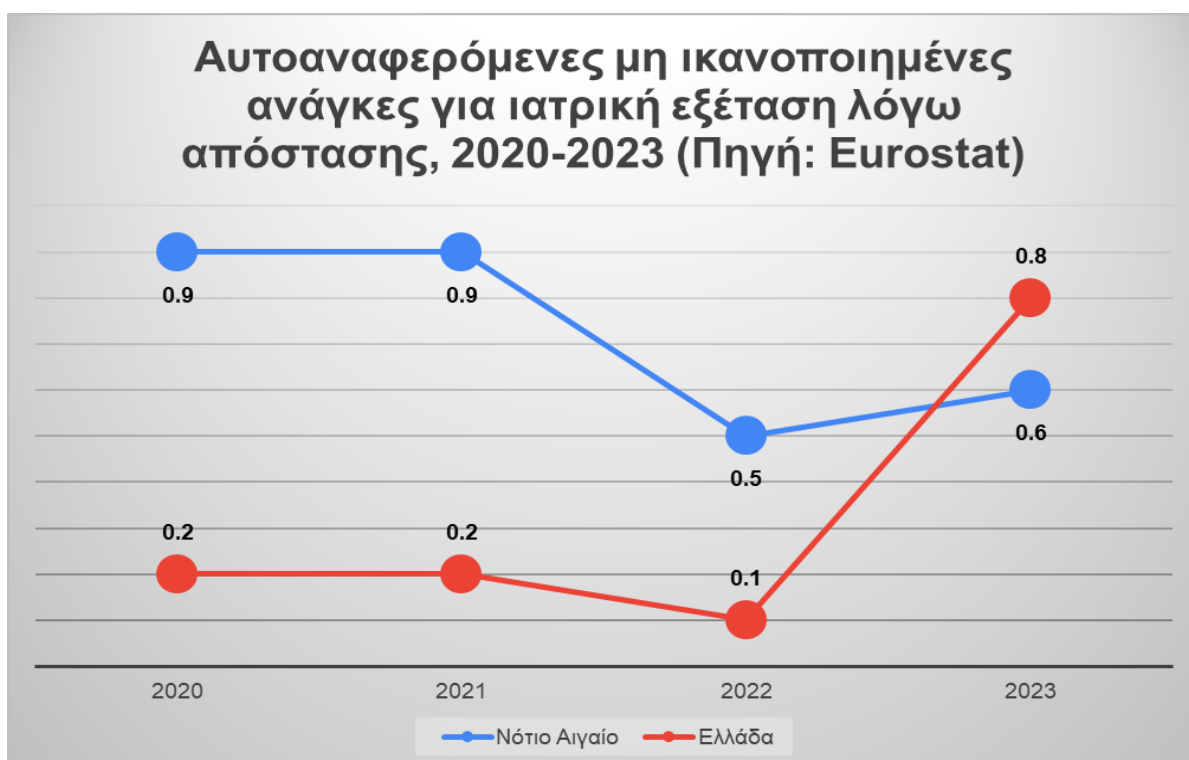
* Αναθεωρημένα στοιχεία

Πίνακας 7 - Ποσοστιαία μεταβολή (2022/2023) ιατρικών μηχανημάτων στις Πρωτοβάθμιες Μονάδες Φροντίδας Υγείας ανά Περιφέρεια (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

Σε κάθε περίπτωση, όπως φαίνεται στο Γράφημα 30, το γεγονός ότι ο πληθυσμός των νησιών αυξάνεται δυσανάλογα τους θερινούς μήνες λόγω τουρισμού, δημιουργεί διαχρονικά αυξημένες ανάγκες βελτίωσης των υπηρεσιών υγείας.

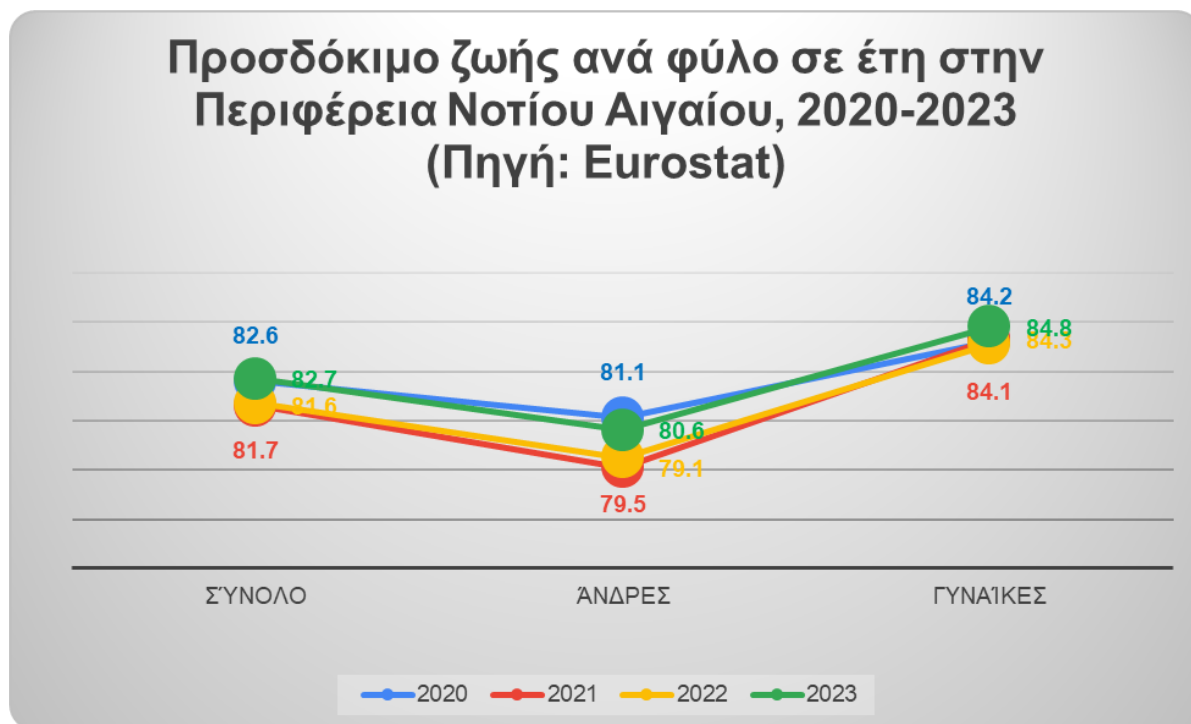

Γράφημα 30- Αυτοαναφερόμενες μη ικανοποιημένες ανάγκες για ιατρική εξέταση λόγω κόστους στην Ελλάδα και την ΠΝΑ, 2020-2023 (Πηγή: Eurostat)

Γράφημα 30 - Αυτοαναφερόμενες μη ικανοποιημένες ανάγκες για ιατρική εξέταση λόγω απόστασης στην Ελλάδα και την ΠΝΑ, 2020-2023 (Πηγή: Eurostat)

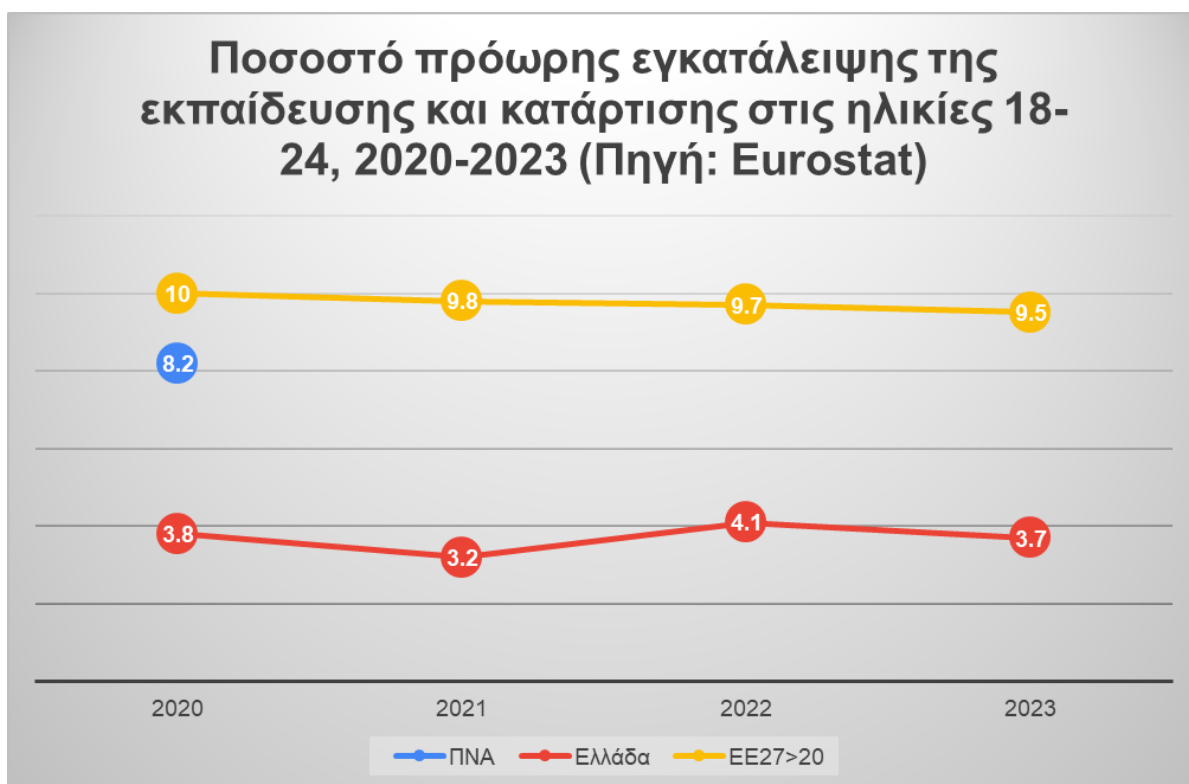
Το προσδόκιμο ζωής του πληθυσμού της ΠΝΑ παραμένει σε διαχρονικά σταθερά υψηλές τιμές και βρίσκεται στα 82,6 έτη το 2020, ωστόσο, το 2021 καταγράφεται πτώση κατά ένα έτος του προσδόκιμου ζωής στα 81,6 έτη, η οποία φαίνεται να σταθεροποιείται το 2022 (81,7 έτη) και να ανακάμπτει εκ νέου στα 82,7 έτη το 2023. Η πτώση αυτή πιθανώς συνδέεται με την υγειονομική κρίση (COVID-19) και επηρέασε κυρίως τους άνδρες όπως φαίνεται στο Γράφημα 31.

Γράφημα 31 - Προσδόκιμο ζωής ανά φύλο σε έτη στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, 2020-2023 (Πηγή: Eurostat)

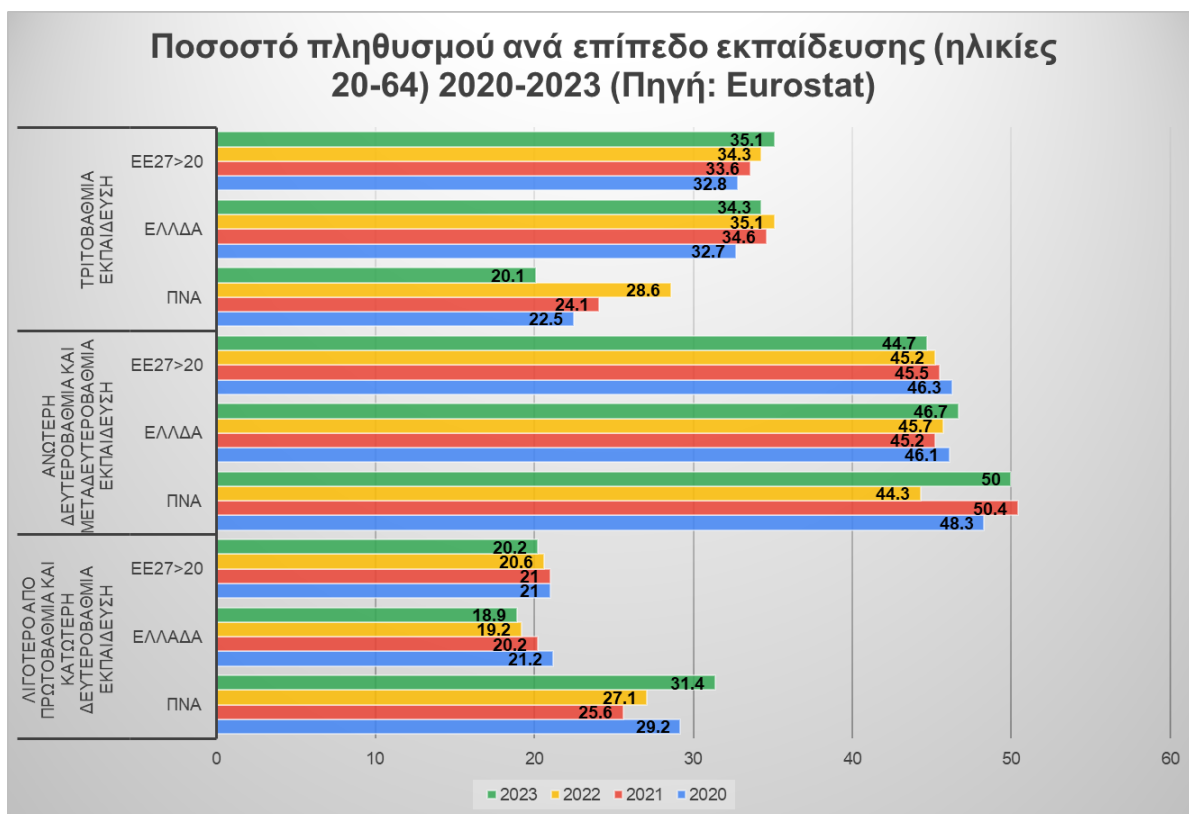
2.4 Εκπαίδευση

Όπως είδαμε στην ενότητα 2.2, η ανεργία στην ΠΝΑ επηρεάζει ιδιαίτερα του νέους και τα άτομα χαμηλότερης μόρφωσης, το ίδιο και η εποχικότητα και η επισφάλεια στην εργασία. Παρά ταύτα, το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης παραμένει υψηλότερο για την ΠΝΑ σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο, ενώ παρουσιάζει αύξηση από το 2018, όπως αποτυπώθηκε στην προηγούμενη περιφερειακή έρευνα του Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Νοτίου Αιγαίου. Από το 2022 έως το 2023 το ποσοστό αυξάνεται εκ νέου στην ΠΝΑ κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες, όπως και σε εθνικό επίπεδο (κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες) σε αντίθεση με τον ευρωπαϊκό δείκτη.

Γράφημα 32 - Ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης και κατάρτισης στις ηλικίες 18-24, στην ΠΝΑ, την Ελλάδα και την ΕΕ27>2020, 2020-2023 (Πηγή: Eurostat)

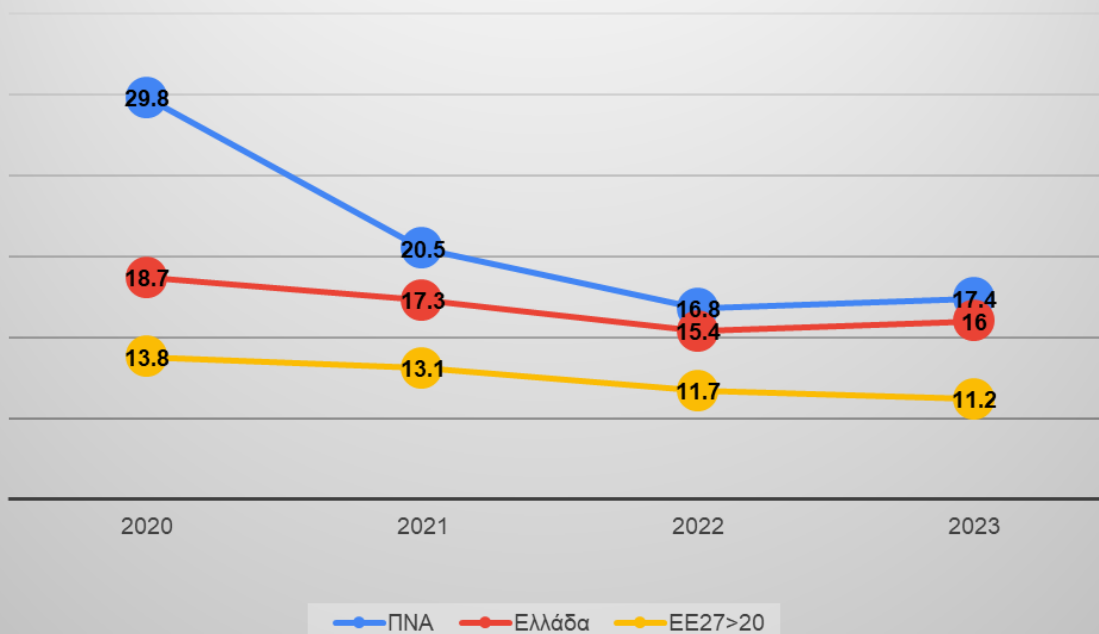
Παράλληλα, το ποσοστό πληθυσμού που έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση για το 2023 ανέρχεται σε 22,5% σημαντικά μειωμένο σε σχέση με τα προηγούμενα έτη καθώς και με την ΕΕ 27.

Γράφημα 33 - Ποσοστό πληθυσμού (ηλικίας 20-64 ετών) ανά βαθμίδα εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, την Ελλάδα και την ΕΕ27 >2020, 2020-2023 (Πηγή: Eurostat)

Ιδιαίτερα σημαντικό εύρημα αποτελεί το υψηλό ποσοστό νέων ηλικίας 15-29 (17,4% για το 2021), το οποίο είναι υψηλότερο του εθνικού δείκτη και αφορά νέους, που δε συμμετέχουν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, ούτε απασχολούνται κάπου. Διαχρονικά, ο εν λόγω δείκτης παρουσιάζει αυξομειώσεις που πιθανώς συνδέονται με την οργάνωση της οικονομίας σε τοπικό επίπεδο καθώς και με την ύπαρξη άτυπης εργασίας.

Ποσοστό νέων που δεν απασχολούνται ούτε συμμετέχουν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (ηλικίες 15-29), σε ΠΝΑ, Ελλάδα και ΕΕ27>2020, 2020-2023 (Πηγή: Eurostat)

Γράφημα 34 - Ποσοστό νέων που δεν απασχολούνται ούτε συμμετέχουν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (ηλικίες 15-29), σε ΠΝΑ, Ελλάδα και ΕΕ27>2020, 2020-2023 (Πηγή: Eurostat)

2.5 Ποιότητα Ζωής, Υλική αποστέρηση, Ευπαθείς Ομάδες και Κοινωνικός αποκλεισμός

Όπως αναδείχθηκε στην [προηγούμενη Περιφερειακή Έρευνα](#), οι επιδόσεις της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (ΠΝΑ) στους δείκτες ευημερίας εμφανίζουν σημαντική ετερογένεια, αντικατοπτρίζοντας ένα μείγμα πλεονεκτημάτων και προκλήσεων. Η ΠΝΑ κατατάσσεται στον εθνικό μέσο όρο αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης, με θετικές επιδόσεις στους τομείς της ασφάλειας και του αισθήματος κοινότητας, αλλά με υστερήσεις στους δείκτες περιβάλλοντος, ικανοποίησης ζωής, πρόσβασης σε υπηρεσίες και ευκαιριών απασχόλησης. Η νησιωτική της γεωμορφολογία εντείνει τον ρόλο των μεταφορικών υποδομών, οι οποίες, παρότι επαρκείς σε γενικές γραμμές,

παρουσιάζουν ελλείψεις όσον αφορά την πυκνότητα και συχνότητα των ακτοπλοϊκών συνδέσεων, ιδίως στα μικρότερα νησιά.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, για το 2023 το ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο υλικής και κοινωνικής αποστέρησης ήταν 20,5%, μειωμένο συγκριτικά με προηγούμενα έτη και κάτω από τον εθνικό μέσο όρο, ενώ παρατηρήθηκε και αξιοσημείωτη μείωση του ποσοστού ατόμων που διαβιούν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας (-5,7%). Ωστόσο, ο δείκτης σοβαρής υλικής στέρησης και ο δείκτης φτώχειας απαιτούν νεότερα στοιχεία για ασφαλή συμπεράσματα [Πίνακας 8]. Η γενική τάση δείχνει υποχώρηση των φαινομένων φτώχειας και κοινωνικής υστέρησης, όμως η βιωσιμότητα της βελτίωσης αυτής εξαρτάται άμεσα από τη διατηρησιμότητα της απασχόλησης και την ενίσχυση των κοινωνικών πολιτικών.

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

Έτος	2018			2019			2020			2021			2022			2023		
Δείκτης	ΠΝΑ	Ελλάδα	Συντελεστής δείκτη ΠΝΑ προς εθνικό δείκτη	ΠΝΑ	Ελλάδα	Συντελεστής δείκτη ΠΝΑ προς εθνικό δείκτη	ΠΝΑ	Ελλάδα	Συντελεστής δείκτη ΠΝΑ προς εθνικό δείκτη	ΠΝΑ	Ελλάδα	Συντελεστής δείκτη ΠΝΑ προς εθνικό δείκτη	ΠΝΑ	Ελλάδα	Συντελεστής δείκτη ΠΝΑ προς εθνικό δείκτη	ΠΝΑ	Ελλάδα	Συντελεστής δείκτη ΠΝΑ προς εθνικό δείκτη
Άτομα που κινδυνεύουν από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό	31.60%	30.30%	1.04	30.10%	29.00%	1.04	23.30%	27.40%	0.85	23.20%	28.30%	0.82	22.60%	26.30%	0.86	20.50%	26.10%	0.79
Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας (ηλικίες έως 59 ετών)	9.60%	14.60%	0.66	10.40%	13.80%	0.75	9.50%	12.60%	0.75	9.60%	13.00%	0.74	6.30%	10.50%	0.60	3.90%	9.20%	0.42
Δείκτης σοβαρής υλικής υστέρησης	21.40%	16.70%	1.28	22.30%	16.20%	1.38	20.90%	16.60%	1.26	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Δείκτης υλικής και κοινωνικής	36.30%	34.20%	1.06	32.10%	31.10%	1.03	29.40%	30.70%	0.96	21.30%	29.20%	0.73	30.30%	29.70%	1.02	22.1%	28.20%	0.78

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

υστέρησης																		
Άτομα σε κίνδυνο φτώχειας (πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις)	23.20%	23.20%	1.00	23.30 %	23.20%	1.00	22.10%	23.50%	0.94	22%	24.70%	0.89	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Άτομα σε κίνδυνο φτώχειας (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις)	17.50%	18.50%	0.95	16.90 %	17.90%	0.94	14.00%	17.70%	0.79	17.50%	19.60%	0.89	N/A	18.80%	N/A	N/A	N/A	N/A
Αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας	24.57%	20.26%	1.21	27.47 %	22.84%	1.20	36.65%	24.68%	1.49	20.45%	20.65%	0.99	27.19	20.34	1.33	16.85%	18.8%	0.90

Πίνακας 8 - Δείκτες φτώχειας και κοινωνικής υστέρησης ΠΝΑ και Ελλάδα, 2018-2023 (Πηγή: [EUROSTAT](#))

Με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2023 (περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2022), ο πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό¹⁰, παρουσιάζει μείωση για το σύνολο της χώρας κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες και ανέρχεται για το 2022 στο 26.1% του πληθυσμού. Τα διαθέσιμα στοιχεία αναδεικνύουν και τη θετική επίπτωση των κοινωνικών μεταβιβάσεων σε εθνικό επίπεδο. Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είναι ανάμεσα στις 6 περιφέρειες της χώρας (μαζί με Στερεά Ελλάδα, Κρήτη, Αττική, Ήπειρο και Θεσσαλία) στις οποίες καταγράφονται ποσοστά κινδύνου φτώχειας χαμηλότερα από αυτά του συνόλου της Χώρας [Γράφημα 35]. Η δημοσίευση επικαιροποιημένων στοιχείων είναι, ωστόσο, κρίσιμη για τη μελέτη της εν λόγω τάσης.

¹⁰ Όπως σημειώνεται από την ΕΛΣΤΑΤ, για την καταγραφή του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, χρησιμοποιείται ο αναθεωρημένος ορισμός: “Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό: πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή με υλικές και κοινωνικές στερήσεις (δηλαδή πληθυσμός που στερείται τουλάχιστον 7 από έναν κατάλογο 13 αγαθών και υπηρεσιών) ή που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας. Ο κατάλογος αγαθών και υπηρεσιών αφορά Α. Στερήσεις σε επίπεδο νοικοκυριού (Δυσκολίες ανταπόκρισης στην πληρωμή πάγιων λογαριασμών όπως ενοίκιο ή δόση δανείου της κύριας κατοικίας, λογαριασμοί ηλεκτρικού ρεύματος, νερού, αερίου κλπ., δόσεις πιστωτικών καρτών ή δόσεις δανείου για οικοσκευή, διακοπές κ.ά., ή αγορές με δόσεις), Οικονομική αδυναμία για πληρωμή μιας εβδομάδας διακοπών, Οικονομική αδυναμία για διατροφή που να περιλαμβάνει κάθε δεύτερη ημέρα κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας, Οικονομική αδυναμία για αντιμετώπιση έκτακτων, αλλά αναγκαίων δαπανών, Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν ΙΧ επιβατηγό αυτοκίνητο, Οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση το χειμώνα και δροσιά το καλοκαίρι και Β. Στερήσεις σε επίπεδο μέλους του νοικοκυριού (Οικονομική αδυναμία να έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο, Οικονομική αδυναμία για αντικατάσταση των φθαρμένων ρούχων με καινούργια, Οικονομική αδυναμία να έχει δύο ζευγάρια υποδήματα, Οικονομική αδυναμία να ξοδεύει χρήματα, σχεδόν κάθε εβδομάδα, για τον εαυτό του, Οικονομική αδυναμία για συνάντηση με φίλους/συγγενείς για έναν καφέ/ποτό/γέυμα στο σπίτι τουλάχιστον μια φορά το μήνα, Οικονομική αδυναμία για συμμετοχή τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής με πληρωμή αντιτίμου και, Οικονομική αδυναμία για αντικατάσταση επίπλων όταν αυτά φθείρονται ή καταστρέφονται).

Γράφημα 35 - Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ανά Περιφέρεια: 2023 (Πηγή: [ΕΛΣΤΑΤ](#))

Τέλος, σημειώνεται πως στο Παράρτημα II πραγματοποιείται συγκριτική ανάλυση των βασικών δεικτών εισοδήματος, απασχόλησης και κοινωνικής συνοχής της ΠΝΑ με τις υπόλοιπες νησιωτικές Περιφέρειες της ΕΕ, βάσει των πλέον πρόσφατων δεδομένων της EUROSTAT.

Ακραία Φτώχεια

Για την εκτίμηση του αριθμού των ατόμων που πλήττονται από την ακραία φτώχεια και τη διασπορά τους σε επίπεδο Δήμων σχετικά ασφαλή πηγή δεδομένων αποτελούν τα στατιστικά στοιχεία των ωφελούμενων του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ). Στον παρακάτω Πίνακα παρουσιάζεται το σύνολο των ωφελούμενων του ΕΕΕ ανά Δήμο της Περιφέρειας από το 2017 έως και το 2024.

Ο συνολικός αριθμός των δικαιούχων του έτους 2024 είναι 3.390 άτομα (μέλη οικογενειών), χαμηλότερος του ελάχιστου αριθμού των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο σοβαρής υλικής στέρησης, όπως προκύπτει από την έρευνα EU-SILC του 2020. Ωστόσο, είναι σημαντική η δημοσίευση επικαιροποιημένων στοιχείων για τη μελέτη της εν λόγω συσχέτισης. Όπως είχε αναλυθεί σε προηγούμενη μελέτη του Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης, ένας βασικός λόγος είναι η μεγάλη διαφορά που καταγράφεται ανάμεσα στο κατώφλι εισοδήματος για εισαγωγή στο ΕΕΕ με το

κατώφλι εισοδήματος κινδύνου φτώχειας που καταγράφει η EU-SILC. Έτσι πολλά άτομα και νοικοκυριά με εισόδημα στα όρια εκείνου του κινδύνου φτώχειας δε δικαιούνται το ΕΕΕ. Επιπλέον παράγοντες, όπως η ελλιπής ενημέρωση, η αδυναμία πρόσβασης σε αρμόδια υπηρεσία υποδοχής αιτήσεων ή/και η αδυναμία πρόσβασης σε υπηρεσίες διαδικτύου, σε συνδυασμό με την πολυνησιωτικότητα της ΠΝΑ και την ύπαρξη πληθώρας πολύ μικρών νησιών ή/και την ύπαρξη άτυπης εργασίας πιθανόν να λειτουργούν αποτρεπτικά για την υποβολή αίτησης σε άτομα και νοικοκυριά που θα μπορούσαν να είναι δικαιούχοι. Σημειώνεται ότι ο συνολικός αριθμός είναι σημαντικά χαμηλότερος και σε σχέση με το προηγούμενο έτος (4.184 άτομα).

Δήμοι / Έτος	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	0	4	5	4	3	4	0	0
ΑΜΟΡΓΟΥ	61	100	104	88	87	60	50	45
ΑΝΔΡΟΥ	388	580	571	518	381	286	235	184
ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	22	21	20	8	5	7	5	5
ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	108	135	132	115	68	26	19	18
ΘΗΡΑΣ	150	210	129	65	59	36	24	20
ΙΗΤΩΝ	39	76	69	34	24	27	24	17
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	2,766	3,391	3,452	3,348	2,810	2,330	1,654	1314
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	102	104	120	138	115	77	50	43
ΚΑΣΟΥ	30	92	85	83	52	50	43	32
ΚΕΑΣ	99	117	88	62	66	39	28	19
ΚΥΘΝΟΥ	43	51	33	25	12	13	6	2
ΚΩ	483	558	434	324	251	247	186	161
ΛΕΙΨΩΝ	139	151	134	116	84	73	62	47
ΛΕΡΟΥ	975	1005	752	475	296	244	161	150
ΜΕΓΙΣΤΗΣ	0	0	0	0	0	*	0	*
ΜΗΛΟΥ ΚΑΙ ΚΙΜΩΛΟΥ	83	87	53	37	23	26	20	11

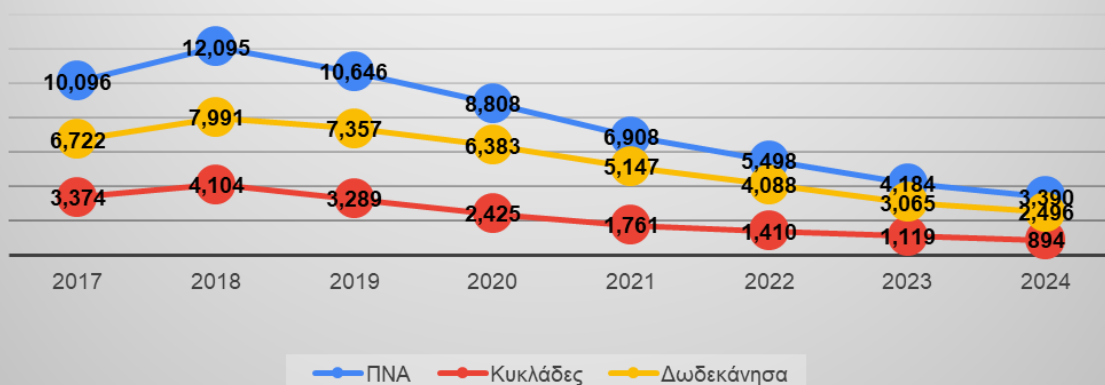
Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

ΜΥΚΟΝΟΥ	35	47	42	26	10	11	14	8
ΝΑΞΟΥ και ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	665	736	569	422	309	277	231	195
ΝΙΣΥΡΟΥ	17	28	31	32	14	11	11	12
ΠΑΡΟΥ	362	390	266	183	109	80	45	34
ΠΑΤΜΟΥ	121	211	187	144	108	75	64	60
ΡΟΔΟΥ	1,902	2,213	1,943	1,540	1,315	927	802	643
ΣΕΡΙΦΟΥ	70	82	48	26	19	15	11	10
ΣΙΦΝΟΥ	36	51	32	22	27	10	12	3
ΣΥΜΗΣ	55	59	46	37	15	13	11	9
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	1,093	1,235	988	720	475	406	322	269
ΤΗΛΟΥ, ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΧΑΛΚΗΣ	24	40	36	27	16	10	2	6
ΤΗΝΟΥ	218	307	264	182	152	115	89	69
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ, ΣΙΚΙΝΟΥ, ΑΝΑΦΗΣ	10	14	13	7	3	2	3	3
ΣΥΝΟΛΟ	10,096	12,095	10,646	8,808	6,908	5,498	4,184	3,390

Πίνακας 9 - Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) στην ΠΝΑ, 2017- 2024
(Πηγή: Υπουργείο Εργασίας)

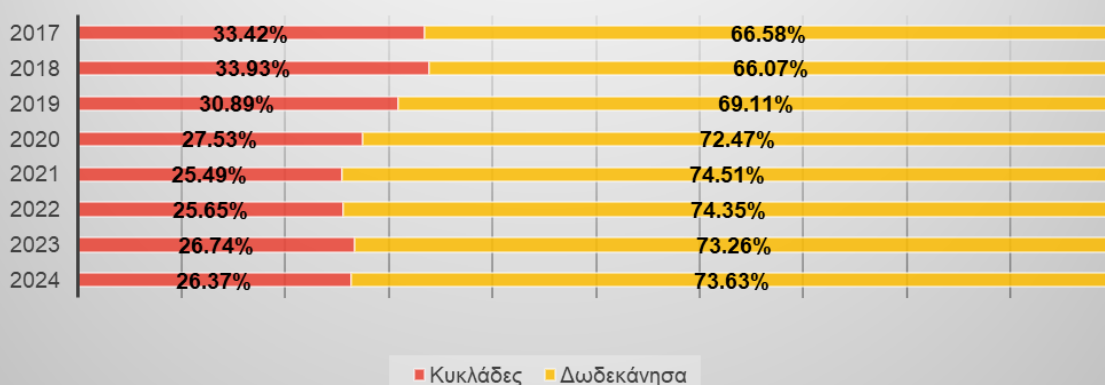
Ο αριθμός των δικαιούχων μειώνεται σταθερά κατά την τελευταία τετραετία, τόσο στο σύνολο όσο και σε κάθε Νομό της ΠΝΑ. Η μείωση αυτή είναι ταχύτερη στις Κυκλάδες. Η ποσοστιαία κατανομή των δικαιούχων σε επίπεδο πρώην Νομού δείχνει πως η αναλογία των δικαιούχων διευρύνεται διαχρονικά υπέρ των Περιφερειακών Ενότητων της Δωδεκανήσου, στις οποίες, κατά τα φαινόμενα, ο πληθυσμός διατηρεί την εξάρτησή του από το επίδομα σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τις Κυκλάδες. Η τάση αυτή φαίνεται να αντιστρέφεται σε μικρό βαθμό για το έτος 2022. Η εξέλιξη του αριθμού των δικαιούχων εμφανίζεται στο Γράφημα 36.

Εξέλιξη αριθμού μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) στην ΠΝΑ και στους πρώην Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσου, 2017 - 2024 (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας)

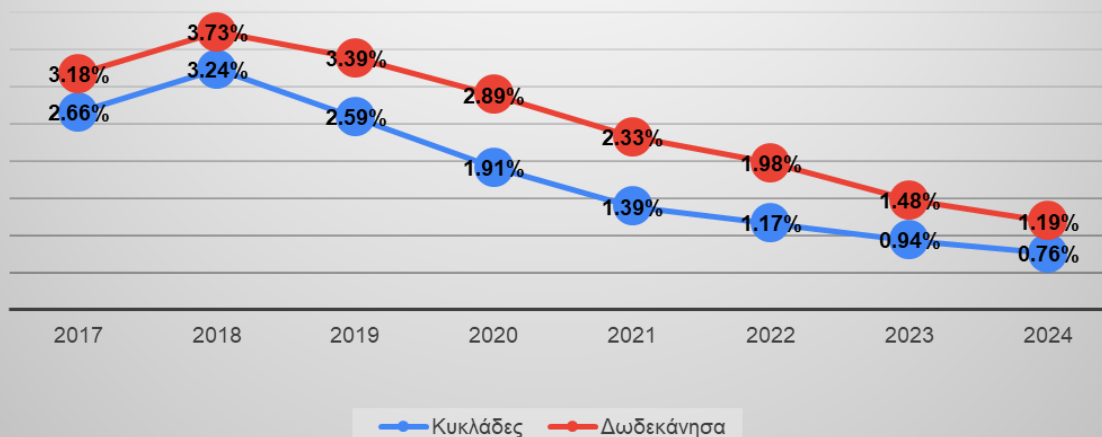
Γράφημα 36 - Εξέλιξη αριθμού μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) στην ΠΝΑ και στους πρώην Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσου, 2017 - 2024 (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας)

Ποσοστιαία κατανομή μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) στους πρώην Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσου, 2017- 2024 (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας)

Γράφημα 37 - Ποσοστιαία κατανομή μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) στους πρώην Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσου, 2017- 2024 (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας)

Ποσοστό μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) 2017-2023 ανά πρώην νομό επί του συνόλου του πληθυσμού τους (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας)

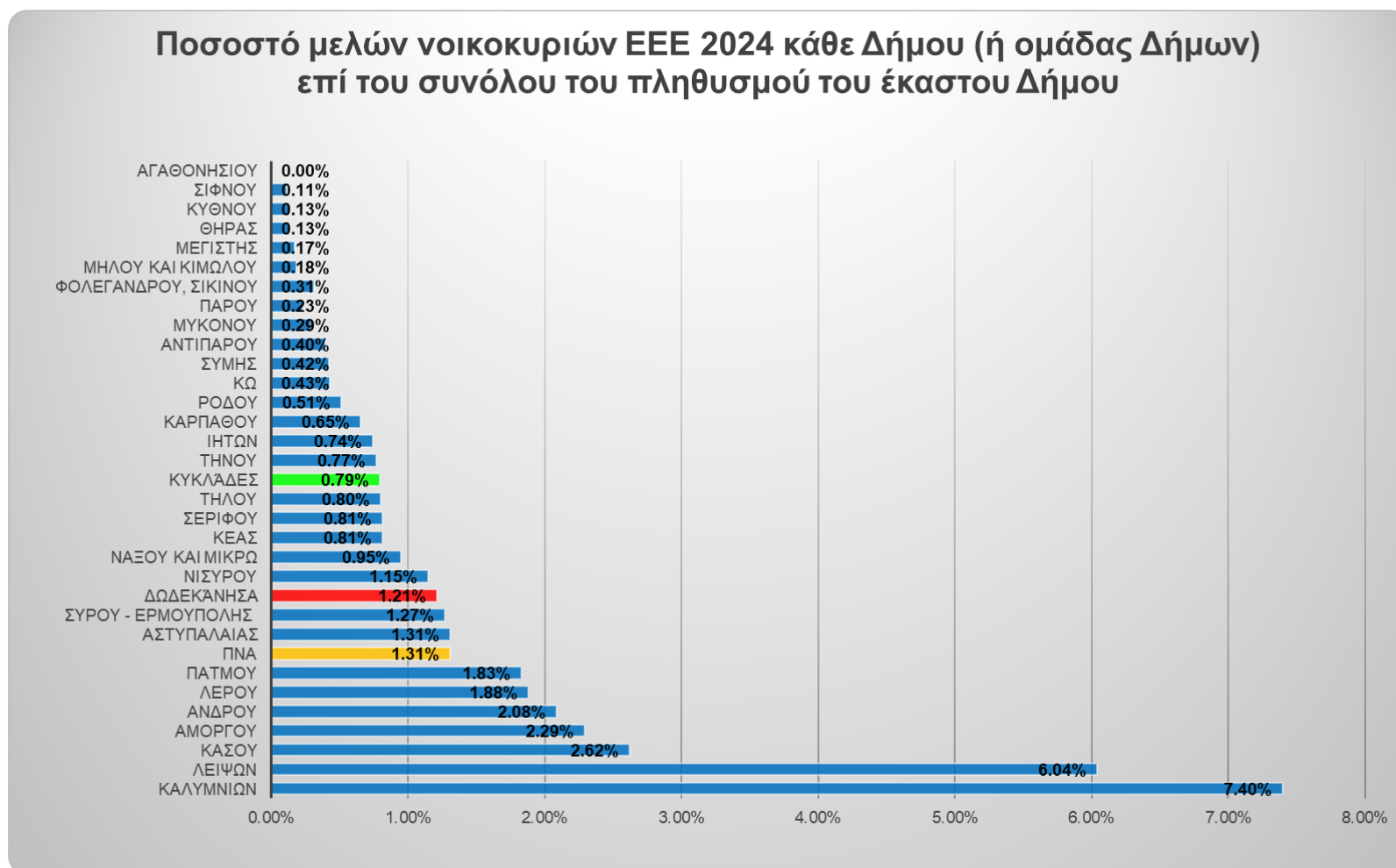

Γράφημα 38 - Ποσοστό μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) 2017-2024 ανά πρώην νομό επί του συνόλου του πληθυσμού τους (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας)

Ως ποσοστό δικαιούχων ΕΕΕ ως προς τον συνολικό πληθυσμό έκαστου Δήμου της ΠΝΑ το μεγαλύτερο, της τάξης του 7,40% (από 9,32% - αισθητά μειωμένο σε σχέση με τα στοιχεία του 2023) εμφανίζεται στην Κάλυμνο. Ακολουθούν οι Λειψοί με 6,04% του πληθυσμού να είναι δικαιούχοι του ΕΕΕ [Γράφημα 39]. Επίσης, αναφορικά με τον μέσο περιφερειακό δείκτη, τα νησιά που ξεπερνούν τον περιφερειακό μέσο σε ποσοστιαία κατανομή (αριθμός ωφελούμενων ΕΕΕ νησιού/προς το σύνολο των ωφελούμενων της Περιφέρειας), είναι η Αστυπάλαια, η Λέρος, η Αμοργός, η Άνδρος, η Κάσος, οι Λειψοί και η Κάλυμνος (για το 2022 ήταν η Κάλυμνος, οι Λειψοί, η Κάσος, η Άνδρος, η Αμοργός, η Λέρος, η Πάτμος, το Αγαθονήσι, η Σύρος και η Αστυπάλαια). Σε γενικές γραμμές, παρατηρούμε μία σταθερή τάση επιμονής υψηλότερης συγκέντρωσης δικαιούχων ΕΕΕ στα ίδια νησιά. Παράλληλα, όμως, παρατηρούμε την αύξηση των νησιών που βρίσκονται χαμηλότερα του μέσου όρου, στοιχείο το οποίο πιθανώς συνδέεται με την εντονότερη αύξηση του πληθυσμού, τόσο στο σύνολο της Περιφέρειας όσο και στα μεγαλύτερα σε πληθυσμό και έκταση νησιά.

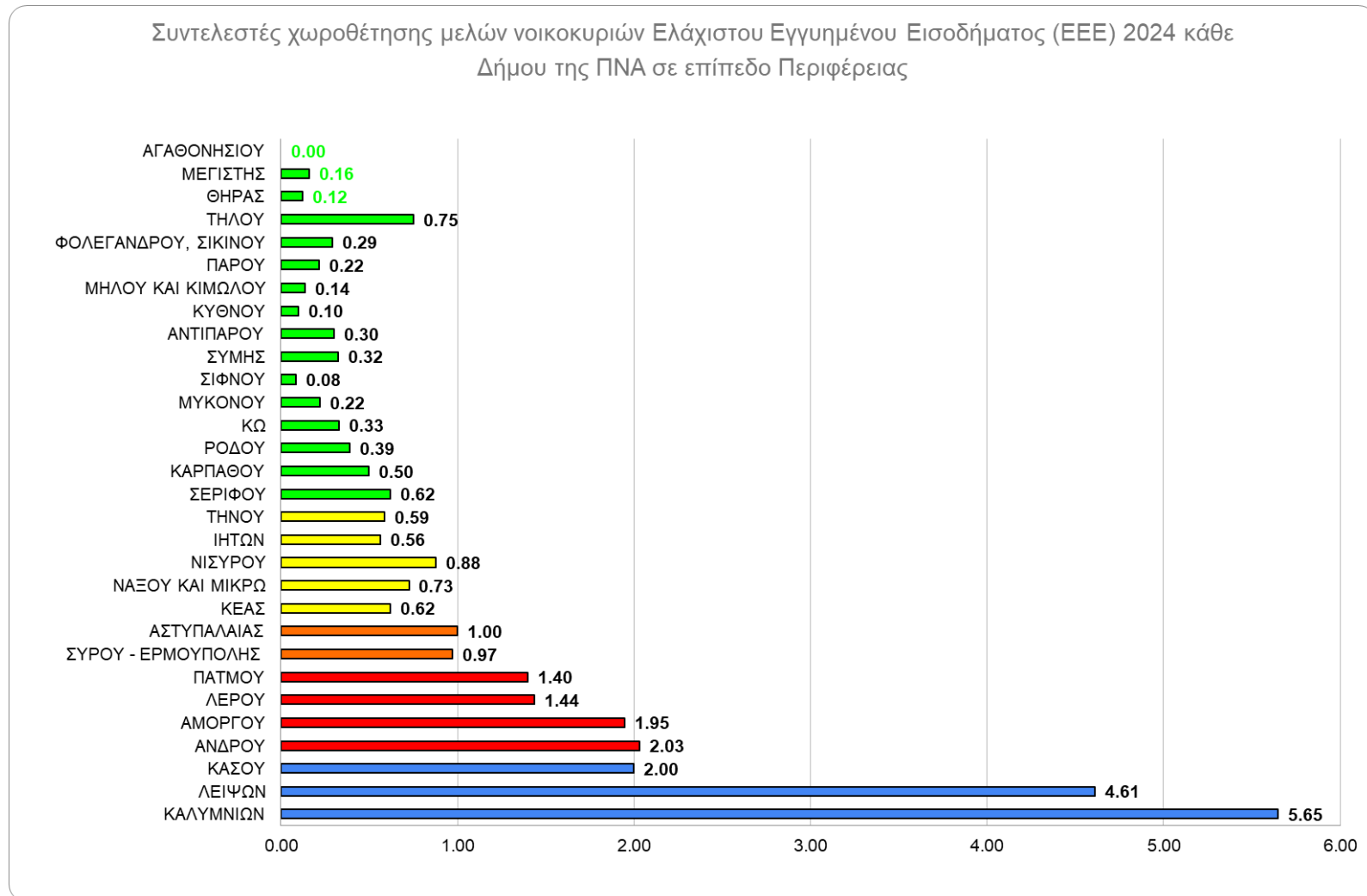
Το ποσοστό των μελών των νοικοκυριών ΕΕΕ του 2024 ως προς το σύνολο του πληθυσμού της Περιφέρειας (απογραφής 2021) ανέρχεται σε 1% από 1,13% για το 2023. Η διαχρονική εξέλιξη των αντίστοιχων ποσοστών για τις ΠΕ της ΠΝΑ εμφανίζεται στο Γράφημα 41 αναθεωρημένο με βάση τα στοιχεία απογραφής μόνιμου πληθυσμού για το έτος 2024 (βάσει Eurostat). Παρατηρούμε πως η αναλογία στα Δωδεκάνησα είναι υψηλότερη, η διαφορά με τις Κυκλάδες παρέμεινε σταθερά

διευρυμένη την τριετία 2019-2021, ενώ από το 2022 παρατηρείται σύγκλιση των αντίστοιχων ποσοστών.

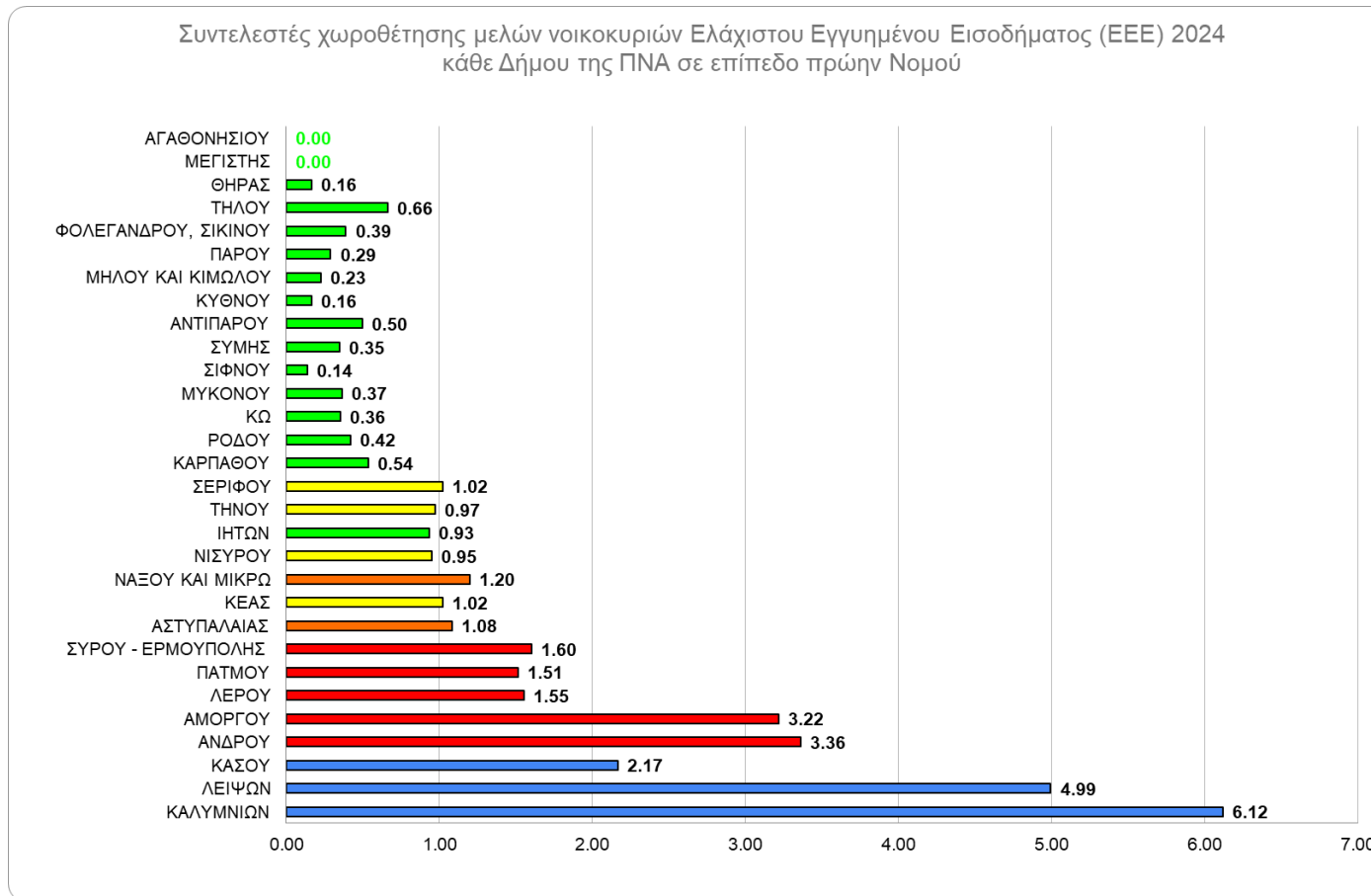
Γράφημα 39 - Ποσοστό μελών νοικοκυριών ΕΕΕ 2024 κάθε Δήμου (ή ομάδας Δήμων) επί του συνόλου του πληθυσμού του έκαστου Δήμου

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

Γράφημα 40 - Συντελεστές χωροθέτησης μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) 2024 κάθε Δήμου της ΠΝΑ σε επίπεδο Περιφέρειας

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

Γράφημα 41 - Συντελεστές χωροθέτησης μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) 2024 κάθε Δήμου της ΠΝΑ σε επίπεδο πρώην Νομού

Εφαρμόζοντας συντελεστές χωροθέτησης¹¹ σε επίπεδο πρώην νομού με χρωματική ένδειξη προτεραιότητας κινδύνου για συγκέντρωση πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, μπορούμε να εκτιμήσουμε το επίπεδο συγκέντρωσης ακραίας φτώχειας σε επίπεδο Δήμου της ΠΝΑ αλλά και πρώην Νομού. Τα αποτελέσματα εμφανίζονται στα Γραφήματα 45 και 46 για το έτος 2024. Οι Δήμοι που εμφανίζουν πολύ υψηλές συγκεντρώσεις πληθυσμού σε κίνδυνο υλικής και κοινωνικής αποστέρησης είναι κατά προτεραιότητα οι Δήμοι Καλύμνου, Λειψών, Κάσου, Άνδρου και Αμοργού και είναι οι ίδιοι Δήμοι σε σχέση με αντίστοιχες αναλύσεις για τα 3 προηγούμενα έτη.

¹¹ Ο Συντελεστής Χωροθέτησης (Location Quotient), μας δίνει την δυνατότητα να επικεντρωθούμε σε υποπεριοχές όπου πληθυσμός με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά συγκεντρώνεται σε αναλογικά μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με την υπό μελέτη ευρύτερη περιοχή. Υπολογίζεται με τον τύπο $LQ = \frac{\%Air(\text{υποπεριοχή})}{\%Ain(\text{σύνολο})}$. Για τον χαρακτηρισμό της συγκέντρωσης των πληθυσμών ακολουθήσαμε την ακόλουθη κλίμακα.

LQ μικρότερο του 0,8: χαμηλή συγκέντρωση
 LQ ανάμεσα στο 0,8 - 1,2: μέση συγκέντρωση
 LQ ανάμεσα στο 1,2 - 2: υψηλή συγκέντρωση
 LQ άνω του 2: πολύ υψηλή συγκέντρωση

Εφαρμόσαμε τις μετρήσεις LQ σε επίπεδο Περιφέρειας και σε επίπεδο πρώην Νομού. Ο συντελεστής χωροθέτησης για τις Κυκλάδες για το έτος 202 ανέρχεται στο 1.17 ενώ για τα Δωδεκάνησα 1,98 αναδεικνύοντας υψηλότερη συγκέντρωση στον Νομό Δωδεκανήσου και επιβεβαιώνοντας τα παραπάνω σχήματα ποσοστιαίας αναλογίας.

Οι χρωματικές ενδείξεις αντιστοιχούν στα επίπεδα συγκέντρωσης ως εξής: Πράσινο: χαμηλή συγκέντρωση Ανοιχτό Πορτοκαλί: μέση συγκέντρωση Σκούρο Πορτοκαλί: υψηλή συγκέντρωση Κόκκινο: πολύ υψηλή συγκέντρωση.

Ευάλωτες και Ειδικές Ομάδες Πληθυσμού¹²

Στον παρακάτω πίνακα [Πίνακας 10] καταγράφονται ποσοτικά στοιχεία των δικαιούχων με βάση τον επιμερισμό τους σε κατηγορίες ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Παρατηρούμε πως το τελευταίο έτος παρουσιάζει αυξητική τάση το μερίδιο των μελών νοικοκυριών δικαιούχων ΕΕΕ και εγγεγραμμένων στη Δ.ΥΠ.Α.. Αυξητική τάση παρουσιάζει, επίσης, το ποσοστό των μελών νοικοκυριών δικαιούχων ΕΕΕ που είναι ηλικιωμένοι/ ανάκατοι προς εργασία. Σημαντική αύξηση παρουσιάζει και το ποσοστό μελών νοικοκυριών ΕΕΕ και μονογονεϊκών οικογενειών. Συνυπολογίζοντας και τη συνολική μείωση των δικαιούχων ΕΕΕ για το 2023 αναδεικνύεται και εδώ η σύνδεση αδυναμίας ένταξης στην εργασία και ευαλωτότητας/ κοινωνικού αποκλεισμού. Για τα έτη 2022-2024, δεν είναι διαθέσιμα τα στοιχεία σχετικά με τα μέλη νοικοκυριών δικαιούχων ΕΕΕ που λαμβάνουν ΤΕΒΑ ώστε να προσδιοριστεί το κατά πόσο συνεχίζεται η αυξητική τάση που παρατηρείται από το έτος 2017. Οι δύο ομάδες δεν ταυτίζονται.

Έτος	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) που λαμβάνουν ΤΕΒΑ	1.34%	56.16%	84.15%	89.63%	90.20%	N/A	N/A	N/A

¹² Βάσει νομοθεσίας - Αρ. 35 παρ. 1 ν. 4430/2016 (ΦΕΚ Α' 205/31.10.2016) - «ευάλωτες» ορίζονται οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού που η ένταξή τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή εμποδίζεται από σωματικά και ψυχικά αίτια ή λόγω παραβατικής συμπεριφοράς. Σε αυτές ανήκουν:

- α) τα άτομα με αναπηρία οποιασδήποτε μορφής (σωματική, ψυχική, νοητική, αισθητηριακή),
- β) τα άτομα με προβλήματα εξάρτησης από ουσίες ή τα απεξαρτημένα άτομα,
- γ) οι ανήλικοι με παραβατική συμπεριφορά, οι φυλακισμένοι/ες και αποφυλακισμένοι/ες.

Ως «ειδικές» ορίζονται οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού οι οποίες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ως προς την ομαλή ένταξή τους στην αγορά εργασίας, από οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά αίτια. Σε αυτές ανήκουν:

- α) τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας,
- β) τα θύματα παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων,
- γ) οι άστεγοι,
- δ) τα άτομα που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας,
- ε) οι οικονομικοί μετανάστες,
- στ) οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο, για όσο εκκρεμεί η εξέταση του αιτήματος χορήγησης ασύλου,
- ζ) οι αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών,
- η) τα άτομα με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες,
- θ) οι μακροχρόνια άνεργοι έως είκοσι πέντε ετών και άνω των πενήντα ετών.

Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) μονογονεϊκών οικογενειών	9.57%	10.61%	12.91%	12.47%	10.55%	3.84%	8.25%	3.3%
Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) εγγεγραμμένα στη Δ.ΥΠ.Α. (πρώην ΟΑΕΔ)	21.40%	29.69%	9.07%	45.16%	43.98%	45.93%	50.62%	48.5%
Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) που είναι αλλοδαποί	15.37%	13.95%	9.07%	11.19%	9.68%	8.64%	8.53%	7.64%
Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) ηλικιωμένα/ ανίκανα προς εργασία	1.52%	1.84%	2.31%	2.34%	2.63%	3.31%	4.21%	5.28%
Μέλη νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) που είναι απροστάτευτα τέκνα	0.78%	0.10%	0.02%	0.12%	0.03%	0.04%	0.05%	0.06%

Πίνακας 10 - Ποσοστό ομάδων κοινωνικών χαρακτηριστικών μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) στην ΠΝΑ επί του συνόλου των δικαιούχων, 2023 (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας)

Σε ό,τι αφορά την κατανομή των εν λόγω κοινωνικών χαρακτηριστικών μελών νοικοκυριών ΕΕΕ ανά νησί, αναδεικνύονται ισχυρές συγκεντρώσεις συγκεκριμένων χαρακτηριστικών (Πίνακας 11). Σε ό,τι αφορά τη συγκέντρωση των αλλοδαπών παρατηρείται ισχυρή συγκέντρωση στη Νίσυρο (41.7%), στην Άνδρο (39.1%) και στην Κάσο (21.9%). Σχετικά με τη συγκέντρωση μονογονεϊκών οικογενειών, τα μεγαλύτερα ποσοστά καταγράφονται στη Πάτμο (8.3%) και την Λέρο (7.3%) χωρίς, ωστόσο, η εν λόγω συγκέντρωση να λαμβάνει ακραίες τιμές. Αναφορικά με τα μέλη οικογενειών δικαιούχων ΕΕΕ που είναι εγγεγραμμένοι στη Δ.ΥΠ.Α., παρατηρούμε πως στην πλειοψηφία των νησιών καταγράφονται υψηλά ποσοστά συγκέντρωσης με υψηλότερα εκείνα των Φολεγάνδρου, Σικίνου, Ανάφης (100%), της Τήλου, Μεγίστης και Χάλλης (66.7%) και της Πάτμου (60%). Ποσοστό απροστάτευτων τέκνων καταγράφεται στην Κάρπαθο και τη Νάξο.

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

Α/Α	Δήμος	Αλλοδαποί	Μονογονεϊκ ές Οικογένειες	Εγγεγραμμένοι στη Δ.ΥΠ.Α. (πρώην ΟΑΕΔ)	Ηλικιωμένοι/ Ανίκανοι για Εργασία	Απροστάτευ τα Τέκνα
1	ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
2	ΑΜΟΡΓΟΥ	6.7%	6.7%	46.7%	6.7%	0.0%
3	ΑΝΔΡΟΥ	39.1%	1.1%	39.1%	39.1%	0.0%
4	ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	0.0%	0.0%	40.0%	0.0%	0.0%
5	ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	11.1%	5.6%	33.3%	11.1%	0.0%
6	ΘΗΡΑΣ	0.0%	5.0%	60.0%	0.0%	0.0%
7	ΙΗΤΩΝ	5.9%	5.9%	47.1%	5.9%	0.0%
8	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	1.5%	2.9%	44.2%	1.5%	0.0%
9	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	7.0%	0.0%	55.8%	7.0%	0.0%
10	ΚΑΣΟΥ	21.9%	0.0%	18.8%	21.9%	0.0%
11	ΚΕΑΣ	21.1%	0.0%	73.7%	21.1%	0.0%
12	ΚΥΘΝΟΥ	0.0%	0.0%	50.0%	0.0%	0.0%
13	ΚΩ	9.9%	4.3%	44.1%	9.9%	0.0%
14	ΛΕΙΨΩΝ	2.1%	6.4%	34.0%	2.1%	0.0%
15	ΛΕΡΟΥ	7.3%	7.3%	54.0%	7.3%	0.0%
16	ΜΕΓΙΣΤΗΣ	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
17	ΜΗΛΟΥ & ΚΙΜΩΛΟΥ	9.1%	0.0%	63.6%	9.1%	0.0%
18	ΜΥΚΟΝΟΥ	12.5%	12.5%	50.0%	12.5%	0.0%
19	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	8.2%	2.6%	46.7%	8.2%	0.5%
20	ΝΙΣΥΡΟΥ	41.7%	0.0%	50.0%	41.7%	0.0%
21	ΠΑΡΟΥ	8.8%	2.9%	64.7%	8.8%	0.0%
22	ΠΑΤΜΟΥ	0.0%	8.3%	60.0%	0.0%	0.0%
23	ΡΟΔΟΥ	10.6%	2.8%	54.4%	10.6%	0.0%

24	ΣΕΡΙΦΟΥ	0.0%	0.0%	80.0%	0.0%	0.0%
25	ΣΙΦΝΟΥ	0.0%	0.0%	33.3%	0.0%	0.0%
26	ΣΥΜΗΣ	0.0%	0.0%	44.4%	0.0%	0.0%
27	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	5.2%	4.1%	56.9%	5.2%	0.0%
28	ΤΗΛΟΥ, ΜΕΓΙΣΤΗΣ & ΧΑΛΚΗΣ	0.0%	0.0%	66.7%	0.0%	0.0%
29	ΤΗΝΟΥ	15.9%	5.8%	55.1%	15.9%	0.0%
30	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ, ΣΙΚΙΝΟΥ, ΑΝΑΦΗΣ	0.0%	0.0%	100.0%	0.0%	0.0%
	ΠΝΑ	7.64%	3.3%	48.5%	7.64%	0.06%

Πίνακας 11 - Ειδικές κατηγορίες μελών νοικοκυριών Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) στην ΠΝΑ επί του συνόλου των δικαιούχων ανά νησί, 2024 (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας)

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία δράσης των Κέντρων Κοινότητας της ΕΥΔ ΕΠ Νότιο Αιγαίο και τη Διεύθυνση Κοινωνικής Ένταξης & Κοινωνικής Συνοχής (Υπουργείο Εργασίας) έως και τον Δεκέμβριο 2023, καταγράφεται η εγγραφή σε αυτά συνολικά 29.576 ωφελούμενων, αριθμός σημαντικά μεγαλύτερος των δικαιούχων του ΕΕΕ. Οι εγγραφές ωφελούμενων εμφανίζονται αυξημένες κατά 1.394 άτομα σε σχέση με το 2022, μια ποσοστιαία μεταβολή 4,94%. Οι νέοι ωφελούμενοι για το έτος 2023 ανέρχονται σε 2.043.

Στους παρακάτω συγκριτικούς Πίνακες [12 και 13] παρατηρούμε πως ο μεγαλύτερος αριθμός ωφελούμενων συγκεντρώνεται στην Κάλυμνο με 5.755 ωφελούμενους. Ο αριθμός αυτός είναι αυξημένος σε σχέση με τα προηγούμενα έτη και το ΚΚ Καλύμνου διαχρονικά εμφανίζει την υψηλότερη τιμή ωφελούμενων.

Κέντρο Κοινότητας	Σύνολο εγγεγρα μ. ωφελ. έως και Ιούνιο 2024	Σύνολο εγγεγρα μ. ωφελ. έως και Δεκέμβρι ο 2023	Μερίδιο επί συνόλου ωφελ. 2023	Σύνολο εγγεγρα μ. ωφελ. έως και Δεκέμβρι ο 2022	Μερίδι ο επί συνόλ ου ωφελ. 2022	Σύνολο εγγεγρα μ. ωφελ. έως και Δεκέμβρι ο 2021	Μερίδι ο επί συνόλ ου ωφελ. 2021	Σύνολο εγγεγρα μ. ωφελ. έως και Δεκέμβρι ο 2020	Μερίδι ο επί συνόλ ου ωφελ. 2020
ΚΚ Δήμου Άνδρου	810	778	2.63%	715	2.54%	616	2.49%	542	2.55%
ΚΚ Δήμου Θήρας	1,924	1,819	6.15%	1,660	5.89%	1,286	5.20%	963	4.53%
ΚΚ Δήμου	5,812	5,755	19.46%	5,612	19.91%	5,311	21.49%	5,039	23.72%

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

Καλυμνίων									
ΚΚ Δήμου Καρπάθου	505	495	1.67%	481	1.71%	425	1.72%	352	1.66%
ΚΚ Δήμου Κέας	818	793	2.68%	740	2.63%	658	2.66%	565	2.66%
ΚΚ Δήμου Κω (Παράρτημα Ρομά)	3,321	3,218	10.88%	3,063	10.87%	2,650	10.72%	2,239	10.54%
ΚΚ Δήμου Λέρου	3,094	3,020	10.21%	2,931	10.40%	2,704	10.94%	2,557	12.04%
ΚΚ Δήμου Μήλου	616	591	2.00%	547	1.94%	475	1.92%	424	2.00%
ΚΚ Δήμου Νάξου	3,398	3,270	11.06%	3,133	11.12%	2,820	11.41%	2,344	11.03%
ΚΚ Δήμου Πάρου	1,805	1,760	5.95%	1,706	6.05%	1,590	6.43%	1,364	6.42%
ΚΚ Δήμου Ρόδου (Παράρτημα Ρομά)	5,861	5,671	19.17%	5,221	18.53%	4,136	16.74%	3,131	14.74%
ΚΚ Δήμου Σύρου-Ερμούπολης	1,243	1,243	4.20%	1,243	4.41%	1,103	4.46%	988	4.65%
ΚΚ Δήμου Τήνου	1,197	1,163	3.93%	1,130	4.01%	937	3.79%	737	3.47%
ΣΥΝΟΛΟ	30,404	29,576	100.00%	28,182	100.00 %	24,711	100.00 %	21,245	100.00 %

Πίνακας 12 - Ποσοστιαία κατανομή ωφελούμενων ανά έτος στα Κέντρα Κοινότητας ΠΝΑ, 2020-2023
(Πηγή: ΕΥΔ ΕΠ Ν. Αιγαίου)

Κέντρο Κοινότητας	Νέοι ωφελούμενοι έως και Ιούνιο 2024	Νέοι ωφελούμενοι έως και Δεκέμβριο 2023	Μερίδιο επί συνόλου νέων ωφελούμενων 2023	Νέοι ωφελούμενοι έως και Δεκέμβριο 2022	Μερίδιο επί συνόλου νέων ωφελούμενων 2022	Νέοι ωφελούμενοι έως και Δεκέμβριο 2021	Μερίδιο επί συνόλου νέων ωφελούμενων 2021
ΚΚ Δήμου Άνδρου	32	63	4.52%	99	2.85%	74	2.14%
ΚΚ Δήμου Θήρας	105	159	11.41%	374	10.77%	323	9.32%
ΚΚ Δήμου Καλυμνίων	57	143	10.26%	301	8.67%	272	7.85%
ΚΚ Δήμου Καρπάθου	10	14	1.00%	56	1.61%	73	2.11%
ΚΚ Δήμου Κέας	25	53	3.80%	82	2.36%	93	2.68%

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

ΚΚ Δήμου Κω (Παράρτημα Ρομά)	103	155	11.12%	413	11.90%	411	11.86%
ΚΚ Δήμου Λέρου	74	89	6.38%	227	6.54%	147	4.24%
ΚΚ Δήμου Μήλου	25	44	3.16%	72	2.07%	51	1.47%
ΚΚ Δήμου Νάξου	128	137	9.83%	313	9.02%	476	13.73%
ΚΚ Δήμου Πάρου	45	54	3.87%	116	3.34%	226	6.52%
ΚΚ Δήμου Ρόδου (Παράρτημα Ρομά)	190	450	32.28%	1,085	31.26%	1,005	29.00%
ΚΚ Δήμου Σύρου- Ερμούπολης	0	0	0.00%	140	4.03%	115	3.32%
ΚΚ Δήμου Τήνου	34	33	2.37%	193	5.56%	200	5.77%
ΣΥΝΟΛΟ	828	1,394	100.00%	3,471	100.00%	3,466	100.00%

Πίνακας 13 - Νέοι ωφελούμενοι και ποσοστιαία κατανομή επί του συνόλου νέων ωφελούμενων για τα έτη 2021-2022 στα Κέντρα Κοινότητας της ΠΝΑ

Κέντρο Κοινότητας	Σύνολο Επισκέψεων - 2020 έως Α' εξάμηνο 2024
ΚΚ Δήμου Άνδρου	3,679
ΚΚ Δήμου Θήρας	8,439
ΚΚ Δήμου Καλυμνίων	32,978
ΚΚ Δήμου Καρπάθου	1,675
ΚΚ Δήμου Κέας	4,513
ΚΚ Δήμου Κω (Παράρτημα Ρομά)	15,156
ΚΚ Δήμου Λέρου	19,004
ΚΚ Δήμου Μήλου	2,009
ΚΚ Δήμου Νάξου	17,633
ΚΚ Δήμου Πάρου	9,975
ΚΚ Δήμου Ρόδου (Παράρτημα Ρομά)	23,751
ΚΚ Δήμου Σύρου- Ερμούπολης	6,150
ΚΚ Δήμου Τήνου	3,533
ΣΥΝΟΛΟ	148,495

Πίνακας 14 - Σύνολο Επισκέψεων 2020 έως Α' εξάμηνο 2024 στα Κέντρα Κοινότητας

Κατά την περίοδο από το 2020 έως και το Α' εξάμηνο του 2024, τα Κέντρα Κοινότητας των νησιωτικών δήμων της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου συνέχισαν να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και στην υποστήριξη ευάλωτων πληθυσμών. Σε αυτό το διάστημα καταγράφηκαν συνολικά 148.495 επισκέψεις πολιτών και πραγματοποιήθηκαν 30.404 εγγραφές ωφελουμένων, εκ των οποίων 828 εγγραφές πραγματοποιήθηκαν το Α' Εξάμηνο 2024. Η κατανομή των ωφελουμένων ανά φύλο παρουσιάζει υπεροχή των ανδρών (19.394) έναντι των

γυναικών (14.260). Αναφορικά με την ηλικιακή διάρθρωση, η πλειονότητα των ωφελουμένων ανήκει στην ενεργή ηλικιακή ομάδα 25–54 ετών (16.144 άτομα), ακολουθούμενη από τις ηλικίες 65+ ετών (5.681) και 55–64 ετών (4.811). Οι νεότερες ηλικίες, δηλαδή 0–18 ετών και 18–24 ετών, εμφανίζονται σε μικρότερα ποσοστά, που συνδέονται κυρίως με την οικογενειακή συνοδεία ή εξειδικευμένες υπηρεσίες.

Όσον αφορά την υπηκοότητα, οι Έλληνες ωφελούμενοι ανέρχονται σε 18.285, οι πολίτες άλλων χωρών σε 4.482, ενώ για 7.637 άτομα δε δηλώθηκε υπηκοότητα, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί σε δυσκολίες πρόσβασης, καταγραφής ή και φόβο κοινωνικού στιγματισμού.

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

Κέντρο Κοινότητας	Δημογραφικά Χαρακτηριστικά και Ειδικές Κατηγορίες Ωφελομένων έως Α' Εξάμηνο 2024									
	Φύλο		Ηλικιακή Ομάδα					Υπηκοότητα		Ειδικές Κατηγορίες
	Άνδρες	Γυναίκες	0-18	18-24	25-54	55-64	65+	Άλλη	Μη δηλωμένο	Άτομα με Αναπηρία, Μετανάστες, Μονογονεϊκές Οικογένειες, Μακροχρόνια Άνεργοι 50+, Μακροχρόνια Άνεργοι 25-50, Άτομα με ψυχική νόσο, Άστεγοι
ΚΚ Δήμου Άνδρου	1.5%	1.1%	0.0%	0.0%	1.7%	0.6%	0.4%	1.1%	0.3%	1.2%
ΚΚ Δήμου Θήρας	3.1%	3.1%	0.0%	0.1%	4.4%	0.9%	0.8%	1.7%	2.4%	0.3%
ΚΚ Δήμου Καλυμνίων	9.4%	9.9%	1.4%	1.1%	11.1%	2.5%	3.1%	0.1%	8.1%	5.5%
ΚΚ Δήμου Καρπάθου	0.8%	0.8%	0.0%	0.0%	1.0%	0.3%	0.2%	0.6%	0.4%	0.1%
ΚΚ Δήμου Κέας	1.3%	1.4%	0.1%	0.1%	1.6%	0.4%	0.5%	0.7%	0.9%	0.2%
ΚΚ Δήμου Κω (Παράρτημα Ρομά)	4.9%	6.1%	0.2%	0.3%	6.7%	1.6%	2.0%	3.4%	1.4%	2.7%

Π1.1 – Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024

ΚΚ Δήμου Λέρου	4.6%	5.6%	0.2%	0.4%	6.1%	1.5%	2.0%	0.0%	7.2%	0.8%
ΚΚ Δήμου Μήλου	0.9%	1.2%	0.0%	0.1%	1.3%	0.3%	0.3%	0.3%	0.6%	0.2%
ΚΚ Δήμου Νάξου	4.8%	6.2%	0.0%	0.4%	6.4%	1.9%	2.3%	1.7%	5.3%	0.2%
ΚΚ Δήμου Πάρου	2.9%	3.1%	0.0%	0.1%	3.7%	1.0%	1.1%	0.2%	4.5%	0.2%
ΚΚ Δήμου Ρόδου (Παράρτημα Ρομά)	9.1%	10.1%	0.1%	0.6%	11.8%	3.0%	3.8%	4.5%	3.3%	6.2%
ΚΚ Δήμου Σύρου- Ερμούπολης	1.8%	2.4%	0.1%	0.1%	2.3%	0.8%	0.9%	0.1%	2.7%	0.9%
ΚΚ Δήμου Τήνου	1.8%	2.1%	0.0%	0.1%	2.2%	0.8%	0.8%	0.1%	3.3%	0.3%
ΠΝΑ	46.9%	53.1%	2.1%	3.4%	60.6%	15.6%	18.3%	14.5%	40.3%	18.9%

Πίνακας 15 - Ειδικές κατηγορίες ωφελούμενων Κέντρων Κοινότητας στην ΠΝΑ ανά νησί επί του συνόλου των εγγραφών ωφελούμενων στην ΠΝΑ, 2024 (Πηγή: Υπουργείο Εργασίας)

Ενδεικτικά, το Κέντρο Κοινότητας Δήμου Καλυμνίων καταγράφει τις περισσότερες επισκέψεις (32.978) και εγγραφές (5.812), ενώ σημαντικοί αριθμοί εμφανίζονται και στη Ρόδο και στην Κω, με εξειδικευμένες παρεμβάσεις και ιδιαίτερη δυναμική. Αντίθετα, μικρότερα νησιά, όπως η Κάρπαθος, η Μήλος και η Τήνος, παρόλο που έχουν μικρότερη πληθυσμιακή βάση, διατηρούν ισχυρή αναλογία επισκέψεων/ωφελουμένων, γεγονός που δείχνει την ενεργοποίηση των τοπικών κοινωνιών [Πίνακας 14].

Ιδιαίτερη σημασία έχει και η καταγραφή ωφελουμένων που ανήκουν σε ειδικές κατηγορίες [Πίνακας 15], όπως:

- Άτομα με αναπηρία (ΑμεΑ): 2.232
- Ρομά: 390 άτομα (197 άνδρες, 146 γυναίκες)
- Μετανάστες: 918
- Μονογονεϊκές οικογένειες: 746
- Μακροχρόνια άνεργοι 50+: 613
- Μακροχρόνια άνεργοι 25–50 ετών: 803
- Άτομα με ψυχική νόσο: 197
- Άστεγοι: 390

Τα Παραρτήματα Ρομά στην Κω και στη Ρόδο παρουσίασαν υψηλό αριθμό εγγραφών και επαφών, επιβεβαιώνοντας την ανάγκη για στοχευμένες κοινωνικές πολιτικές και παρεμβάσεις σε πληθυσμούς που αντιμετωπίζουν πολλαπλούς αποκλεισμούς.

2.6 Σύνοψη Ενότητας

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καταγράφει διαχρονικά μια μικρή αλλά σταθερή αύξηση του πληθυσμού της, όπως καταδεικνύουν τα στοιχεία της απογραφής του 2021, με τον μόνιμο πληθυσμό να ανέρχεται σε 327.820 κατοίκους, παρουσιάζοντας άνοδο 6,1% σε σχέση με το 2011. Παρά τις διακυμάνσεις που σχετίζονται με αλλαγές στη μεθοδολογία απογραφής, τα τελευταία στοιχεία δείχνουν εκ νέου αυξητική τάση το 2024. Ωστόσο, η πυκνότητα πληθυσμού, αν και αυξήθηκε έως το 2021, παραμένει χαμηλότερη από τον εθνικό και ευρωπαϊκό μέσο όρο, με έντονες διαφορές μεταξύ των Νομών Δωδεκανήσου και Κυκλάδων, λόγω της παρουσίας μεγάλου αστικού κέντρου στη Ρόδο.

Ο δείκτης φυσικής μεταβολής του πληθυσμού της ΠΝΑ, αν και ελαφρώς πτωτικός, παραμένει θετικός και υψηλότερος από τον εθνικό μέσο όρο, αντανακλώντας σχετικά ευνοϊκές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Παράλληλα, ο δείκτης καθαρής μετανάστευσης παρουσιάζει σημαντική άνοδο μετά το 2022, ενώ η πληθυσμιακή σύνθεση καταγράφει σταδιακή γήρανση, με αύξηση του ποσοστού των ατόμων άνω των 65 ετών, μείωση των παραγωγικών ηλικιών και ενίσχυση των δεικτών εξάρτησης και γήρανσης. Η ΠΝΑ, αν και διατηρεί ακόμη ένα σχετικά νεότερο πληθυσμό σε σύγκριση με την υπόλοιπη χώρα και την ΕΕ, φαίνεται πλέον να επηρεάζεται από τις γενικότερες δημογραφικές τάσεις, με τις εισροές μετανάστευσης να μην επαρκούν για να αντισταθμίσουν τη δημογραφική γήρανση.

Η προηγούμενη έρευνα κατέγραψε μια ήπια κάμψη του πληθυσμού της ΠΝΑ για τα έτη 2022 και 2023, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Eurostat, γεγονός που ερμηνεύτηκε ως πιθανή επιβράδυνση της αναπτυξιακής δυναμικής της Περιφέρειας. Η παρατήρηση αυτή συνοδεύτηκε από επιφυλάξεις, λόγω της περιορισμένης διαθεσιμότητας επικαιροποιημένων στοιχείων και των συνεπειών της μετά-COVID περιόδου. Αντιθέτως, η φετινή έρευνα καταγράφει μια πιο σταθερή και θετική εικόνα, επιβεβαιώνοντας τη διαχρονική αύξηση του πληθυσμού, ενώ αποδίδει την πτώση του 2022 σε μεθοδολογικές αλλαγές. Παρά τη συνεχιζόμενη γήρανση, η ΠΝΑ διατηρεί σχετικά νεανικό πληθυσμό σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα και την ΕΕ, ενώ η ενίσχυση του δείκτη καθαρής μετανάστευσης μετά το 2022 αποτελεί θετική εξέλιξη, χωρίς όμως να αρκεί για την αντιστάθμιση της δημογραφικής φθοράς.

Ο παράκτιος και θαλάσσιος τουρισμός παραμένει η βασική οικονομική δραστηριότητα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, με τον τριτογενή τομέα να κυριαρχεί διαχρονικά σε επίπεδο εισοδήματος και απασχόλησης, αποκτώντας πλέον δομικά χαρακτηριστικά στην τοπική οικονομία. Αν και τα πλήρη δεδομένα για την περίοδο μετά το 2022 δεν είναι ακόμη διαθέσιμα, τα στοιχεία έως τότε καταγράφουν

επιπτώσεις από την πανδημία, με συρρίκνωση των τουριστικών δραστηριοτήτων και εν μέρει ανάκαμψη το 2021. Η πρωτογενής παραγωγή εμφανίζει σχετική σταθερότητα, ενώ ο δευτερογενής τομέας συνεχίζει πτωτικά.

Κατά την περίοδο 2019-2023, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (ΠΝΑ) παρουσίασε κάμψη στο ποσοστό απασχόλησης, κυρίως λόγω της εξάρτησής της από τον τουρισμό και της ευαλωτότητάς της σε εξωγενείς κρίσεις, όπως η πανδημία. Παρά τις διακυμάνσεις, το 2023 καταγράφηκε ανάκαμψη στην απασχόληση, ενώ η ανεργία μειώθηκε σημαντικά, φτάνοντας στο 7,1%, κάτω από τον εθνικό μέσο όρο. Εντούτοις, η ανεργία παραμένει υψηλή στους νέους και τις γυναίκες, με έντονες διακυμάνσεις λόγω της εποχικότητας. Το έμφυλο χάσμα απασχόλησης είναι αυξημένο, ενώ η μετατροπή θέσεων πλήρους σε ευέλικτης απασχόλησης δημιουργεί εισοδηματική επισφάλεια. Τα στοιχεία καταδεικνύουν την ανάγκη στοχευμένων πολιτικών για τη στήριξη των ευάλωτων ομάδων και τη διαμόρφωση ανθεκτικότερης αγοράς εργασίας στην ΠΝΑ. Η απασχόληση εξακολουθεί να συγκεντρώνεται κυρίως στον τριτογενή τομέα η κατάσταση έχει σαφώς βελτιωθεί, όμως υπάρχουν ακόμη δομικές αδυναμίες που θέτουν ερωτήματα για τη βιωσιμότητα και τη σταθερότητα της ανάκαμψης.

Όπως αναδεικνύεται και έκθεση του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) για το 2023, το Νότιο Αιγαίο εμφανίζει υψηλές επιδόσεις, με υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ και ένα από τα υψηλότερα ποσοστά αποταμίευσης. Επίσης, κατέχει την πρώτη θέση σε αύξηση Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) την περίοδο 2020–2022. Η περιφέρεια καταγράφει μικτές επιδόσεις: σημαντική αύξηση στον αριθμό απασχολούμενων, επιχειρήσεων και στον κύκλο εργασιών, αλλά χαμηλή συμμετοχή σε θέσεις Έρευνας & Ανάπτυξης και Τεχνολογίας. Το 2023 καταγράφεται ο μεγαλύτερος αριθμός τραπεζικών λογαριασμών και επιχειρηματικών δανείων ανά κάτοικο. Παράλληλα, παρατηρείται μικρή αλλά συνεχιζόμενη πιστωτική συρρίκνωση προς τις επιχειρήσεις. Παράλληλα, το Νότιο Αιγαίο έχει το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας στη χώρα το 2023, αλλά και το χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής στην εργασία (68,2%). Διατηρεί υψηλά ποσοστά μισθωτής απασχόλησης και χαμηλά ποσοστά αυτοαπασχολούμενων. Η ανεργία είναι πιο έντονη σε άτομα με χαμηλή εκπαίδευση, ενώ είναι περιορισμένη σε άτομα με υψηλό μορφωτικό επίπεδο.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου συνεχίζει να υπολείπεται του εθνικού μέσου όρου στον τομέα της υγείας, παρά τη μικρή αύξηση σε νοσοκομειακά κρεβάτια και ιατρικό προσωπικό το 2023. Οι δομές δευτεροβάθμιας και πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας παραμένουν σταθερές, ενώ εντοπίζονται ελλείψεις σε γιατρούς, ειδικότητες και φροντίδα για άτομα με αναπηρία ή ψυχικές παθήσεις. Η πολυνησιωτικότητα και η έντονη εποχική αύξηση πληθυσμού λόγω τουρισμού εντείνουν τις πιέσεις στο

σύστημα υγείας. Αν και υπήρξε αύξηση ιατρικών μηχανημάτων και μικρή βελτίωση στους δείκτες, οι ανάγκες παραμένουν αυξημένες, με σταθερό αίτημα για ενίσχυση των υπηρεσιών υγείας. Το προσδόκιμο ζωής, παρά την πτώση το 2021 λόγω της πανδημίας, ανέκαμψε το 2023.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου αντιμετωπίζει αυξημένα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης και κατάρτισης, τα οποία από το 2018 και μετά σημειώνουν ανοδική πορεία, ξεπερνώντας τον εθνικό μέσο όρο. Παράλληλα, μειώνεται το ποσοστό πληθυσμού με ολοκληρωμένη τριτοβάθμια εκπαίδευση, φτάνοντας το 22,5% το 2023, αρκετά χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το εκ νέου αυξανόμενο ποσοστό νέων 15-29 ετών (17,4% το 2023) που δεν συμμετέχουν σε εκπαίδευση, κατάρτιση ή εργασία, γεγονός που ενδέχεται να σχετίζεται με την τοπική οικονομική δομή και την ύπαρξη άτυπης απασχόλησης.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει μεικτή εικόνα στους δείκτες φτώχειας, κοινωνικής ένταξης και ευημερίας, συνδυάζοντας πρόοδο με επίμονες προκλήσεις. Το 2023, σημειώθηκε μείωση του πληθυσμού σε κίνδυνο υλικής και κοινωνικής αποστέρησης (20,5%) και σημαντική πτώση του ποσοστού ατόμων σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας, παραμένοντας κάτω από τους εθνικούς μέσους όρους. Ωστόσο, ορισμένοι δείκτες, όπως η σοβαρή υλική υστέρηση και η φτώχεια (πριν και μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις), απαιτούν επικαιροποιημένα δεδομένα για πλήρη αξιολόγηση. Ο αριθμός δικαιούχων του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) μειώνεται σταθερά, με υψηλότερη συγκέντρωση στη Δωδεκάνησο και συγκεκριμένα νησιά, όπως η Κάλυμνος. Παράλληλα, παρατηρείται αυξημένος αριθμός ωφελούμενων στις δομές κοινωνικής ένταξης, όπως τα Κέντρα Κοινότητας, τα οποία καταγράφουν υψηλό αριθμό επαφών και σημαντική συμμετοχή ευάλωτων ομάδων, όπως άτομα με αναπηρία, μετανάστες, Ρομά, μονογονεϊκές οικογένειες και μακροχρόνια ανέργους. Η συνεχής λειτουργία και η αυξανόμενη χρήση των Κέντρων Κοινότητας αναδεικνύουν τη σημασία τους ως κρίσιμων πυλώνων κοινωνικής προστασίας στην ΠΝΑ, ιδίως σε νησιωτικές και απομακρυσμένες περιοχές.

Θεματική Ενότητα	Διακριτικά Χαρακτηριστικά ΠΝΑ σε Σχέση με Ελλάδα	Χρονική Διάσταση
Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	Θετικός δείκτης φυσικής μεταβολής και νεότερος πληθυσμός σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα	Διαχρονικά (τελευταία δεκαετία)

Γεωμορφολογία	Μοναδική πλήρως νησιωτική περιφέρεια – υψηλή εξάρτηση από ακτοπλοϊκές μεταφορές	Σταθερό χαρακτηριστικό
Οικονομία και Απασχόληση	Υψηλός βαθμός εποχικότητας, εξάρτηση από τουρισμό, χαμηλότερη ανεργία από τον εθνικό μέσο (7,1%)	Τάση τελευταίων ετών (μετά την COVID-19)
Εκπαίδευση	Υψηλότερα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης εκπαίδευσης και χαμηλότερη συμμετοχή σε τριτοβάθμια	Διαχρονικά αυξανόμενη
Υγεία	Υποστελέχωση και ανεπαρκής κατανομή υγειονομικού προσωπικού – αυξημένη πίεση λόγω τουρισμού	Διαχρονικά – σημάδια αυξημένης πίεσης μετά το 2023
Κοινωνική Συνοχή	Χαμηλότερο ποσοστό κινδύνου φτώχειας από τον εθνικό μέσο – υψηλή χρήση κοινωνικών δομών	Διαχρονική με βελτίωση το 2023

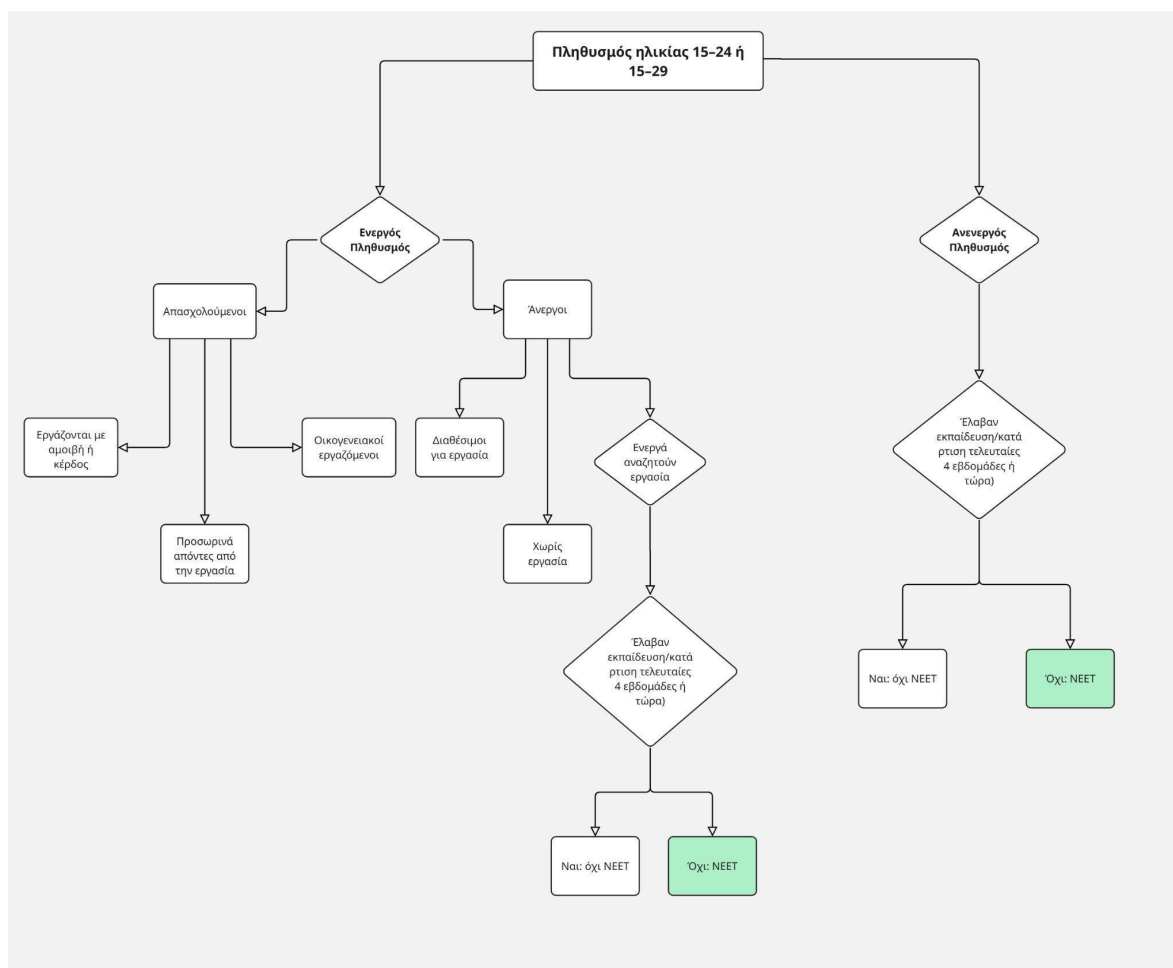
Πίνακας 16 - Συμπεράσματα από τις Συνθήκες Εισοδήματος και Διαβίωσης στην Περιφέρεια για το έτος 2024 (με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία)

3. Οι NEETs¹³ ως Κοινωνικός Δείκτης: Χαρακτηριστικά και Κατευθύνσεις στην ΠΝΑ

Στις σύγχρονες κοινωνίες, η νεανική ανεργία και η κοινωνική αδράνεια αποτελούν φαινόμενα με σημαντικές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις. Ένας από τους πιο χρήσιμους κοινωνικούς δείκτες για την αποτύπωση αυτών των φαινομένων είναι ο δείκτης NEET (Not in Education, Employment or Training), που αναφέρεται στους νέους ηλικίας 15 έως 29 ετών οι οποίοι δε συμμετέχουν σε καμία μορφή εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης. Σύμφωνα με το European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions ([EUROFOUND](#)) ο όρος NEET καθιερώθηκε στην Ευρώπη με στόχο την καλύτερη κατανόηση της ευάλωτης θέσης των νέων και τη βελτιωμένη παρακολούθηση της πρόσβασής τους στην αγορά εργασίας. Η κατηγορία NEET δεν περιλαμβάνει απλώς άνεργους, αλλά και εκείνους που βρίσκονται σε κατάσταση αδράνειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, χωρίς να λαμβάνουν ενεργό ρόλο στην κοινωνική ή οικονομική ζωή.

Οι νέοι που δεν εργάζονται, δε σπουδάζουν και δε συμμετέχουν σε κατάρτιση (NEETs) αποτελούν μια από τις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες στην Ευρώπη, ειδικά μετά τη Μεγάλη Ύφεση (2008–2013). Το ποσοστό των NEETs στην Ε.Ε. κορυφώθηκε το 2013 στο 16,1%, όμως μειώθηκε στο 12,6% έως το 2019, χάρη σε πολιτικές όπως η «Εγγύηση για τη Νεολαία» (Youth Guarantee - YG). Το 2020, λόγω της πανδημίας COVID-19, το ποσοστό αυξήθηκε ξανά στο 13,8%, αλλά από το 2021 σημειώνεται σταθερή πτώση, φτάνοντας σε ιστορικό χαμηλό 11,2% το 2023. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν ανισότητες. Το ποσοστό NEETs στις γυναίκες ηλικίας 15–29 παραμένει υψηλότερο (12,5% το 2023 έναντι 10,1% στους άνδρες), ενώ οι νέες μητέρες είναι συχνά εκτός αγοράς εργασίας λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων. Παρά το γεγονός αυτό, οι στοχευμένες πολιτικές υπέρ των νέων γυναικών είναι περιορισμένες.

¹³ Η ομάδα των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης, αναφερόμενη με το αγγλικό ακρωνύμιο NEETs (Not in Education, Employment or Training), χρησιμοποιείται στην παρούσα μελέτη — για λόγους συντομίας και σύμφωνα με καθιερωμένη πρακτική στη διεθνή βιβλιογραφία.

Εικόνα 1 - Οι NEETs στο εργατικό δυναμικό

Η ψυχική υγεία των νέων έχει, επίσης, πληγεί, ειδικά όσον αφορά τη μοναξιά και την κατάθλιψη, γεγονός που υπογραμμίζει την ανάγκη για πιο κοινωνική και λιγότερο αποκλειστική οικονομική προσέγγιση στην πολιτική για τους NEETs. Παρόλο που η [Εγγύηση για τη Νεολαία](#) - η κύρια πολιτική της ΕΕ για την ένταξη των νέων στην εργασία - δίνει θετικά πολιτικά μηνύματα, η εφαρμογή της διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στα κράτη-μέλη. Οι βόρειες χώρες, όπως η Φινλανδία και η Σουηδία, έχουν ήδη ανεπτυγμένες πολιτικές για τη νεολαία, ενώ χώρες του Νότου, με υψηλά ποσοστά NEETs, δυσκολεύονται λόγω χαμηλής απορρόφησης κονδυλίων και θεσμικών αδυναμιών.

Ένα σημαντικό πρόβλημα των ευρωπαϊκών πολιτικών είναι ότι δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στη γενική εκπαίδευση παρά στην ένταξη στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, η έλλειψη τοπικών/περιφερειακών στρατηγικών κινδυνεύει να ενισχύσει κοινωνικές και πολιτικές ανισότητες. Επίσης, πολλοί νέοι δεν χρειάζονται απλώς εργασία, αλλά αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας που να προσφέρουν επαγγελματική ταυτότητα, σταθερότητα και νόημα. Η αντιμετώπιση της επισφαλούς εργασίας και η ενίσχυση της

κοινωνικής δικαιοσύνης πρέπει να μπουν στο επίκεντρο των πολιτικών, ώστε η μετάβαση στην ενήλικη ζωή να γίνει με ισότητα και ουσιαστική υποστήριξη (EUROFOUND, 2023).

Η Ελλάδα, ιδιαίτερα κατά την περίοδο μετά την οικονομική κρίση, συγκαταλέγεται διαχρονικά στις ευρωπαϊκές χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά NEETs, δηλαδή νέων ηλικίας 15 έως 29 ετών που δεν εργάζονται, δεν φοιτούν και δεν συμμετέχουν σε κάποια μορφή κατάρτισης. Το 2013, στο απόγειο της κρίσης, το ποσοστό NEETs στη χώρα έφτασε το 28,5%, καταγράφοντας μία από τις χειρότερες επιδόσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέχρι το 2019 υπήρξε κάποια πρόοδος, καθώς το ποσοστό υποχώρησε στο 19,4%, ωστόσο το 2020, με την έλευση της πανδημίας COVID-19 και τα περιοριστικά μέτρα στην οικονομία, το ποσοστό αυξήθηκε ξανά στο 20,1%. Από το 2021 και μετά, παρατηρείται μία πτωτική τάση, με το ποσοστό των NEETs να διαμορφώνεται στο 16,5% το 2023, δείχνοντας αργή αλλά σταθερή βελτίωση.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του φαινομένου στην Ελλάδα είναι η έντονη διαφοροποίηση με βάση το φύλο. Οι νέες γυναίκες εμφανίζουν σταθερά υψηλότερα ποσοστά NEET σε σχέση με τους άνδρες, κυρίως λόγω της απουσίας επαρκών υποδομών και πολιτικών για τη φροντίδα παιδιών, καθώς και εξαιτίας κοινωνικών και πολιτισμικών στερεοτύπων που επιβαρύνουν τις γυναίκες με τις οικογενειακές υποχρεώσεις. Σε πολλές περιπτώσεις, νεαρές μητέρες βρίσκονται εκτός κάθε επαγγελματικής, εκπαιδευτικής ή καταρτιστικής δραστηριότητας, χωρίς όμως να υπάρχουν επαρκείς μηχανισμοί στήριξης από το κράτος.

Ως βασικό εργαλείο πολιτικής για την αντιμετώπιση του φαινομένου εφαρμόζεται από το 2014 και στην Ελλάδα η «Εγγύηση για τη Νεολαία» (Youth Guarantee), η οποία αποσκοπεί στην εξασφάλιση απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης για κάθε νέο εντός τεσσάρων μηνών από την αποχώρησή του από το εκπαιδευτικό σύστημα ή την απώλεια εργασίας. Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής, υλοποιούνται προγράμματα κατάρτισης με επιδότηση (γνωστά ως «voucher»), προγράμματα πρακτικής άσκησης, αλλά και υπηρεσίες συμβουλευτικής μέσω των Κέντρων Προώθησης Απασχόλησης. Αν και η εφαρμογή της έχει οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα, παραμένουν προκλήσεις που σχετίζονται με τη γραφειοκρατία, την περιορισμένη ποιότητα των παρεχόμενων θέσεων και την αποσπασματική παρακολούθηση των ωφελουμένων.

Σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, ορισμένοι δήμοι, όπως ο Δήμος Αθηναίων και ο Δήμος Θεσσαλονίκης, έχουν υιοθετήσει τοπικά σχέδια δράσης για την καταπολέμηση της νεανικής ανεργίας και την ενίσχυση της ένταξης των NEETs. Οι δράσεις αυτές συχνά περιλαμβάνουν εκδηλώσεις επαγγελματικού προσανατολισμού, σεμινάρια επιχειρηματικότητας και ψυχοκοινωνική υποστήριξη, με στόχο τη δημιουργία γεφυρών ανάμεσα στους νέους και την τοπική αγορά εργασίας.

Επιπλέον, προγράμματα κοινωνικού εγχειρίδια σε δημόσιους φορείς, τα οποία συχνά απευθύνονται και σε νέους NEET, έχουν προσφέρει προσωρινή απασχόληση σε αρκετές χιλιάδες άτομα. Αν και πρόκειται για μία ανακούφιση βραχυπρόθεσμα, η αδυναμία μετάβασης σε μακροχρόνια απασχόληση περιορίζει τη μακροπρόθεσμη αποτελεσματικότητά τους.

Παράλληλα, το Υπουργείο Παιδείας έχει δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση της Μαθητείας και στην αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΕΠΑΛ, ΙΕΚ), με στόχο τη μείωση της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης και την καλύτερη σύνδεση των αποφοίτων με την αγορά εργασίας. Επενδύσεις έχουν γίνει επίσης στην ψηφιακή κατάρτιση, με τη συνεργασία φορέων όπως η Google και η Cisco, που προσφέρουν δωρεάν προγράμματα σε δεξιότητες του ψηφιακού κόσμου, όπως ο προγραμματισμός και το ψηφιακό μάρκετινγκ (Open Social Net, 2022).

Παρά τις παραπάνω πρωτοβουλίες, εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρές προκλήσεις. Η χαμηλή απορρόφηση ευρωπαϊκών κονδυλίων, οι θεσμικές αδυναμίες και η απουσία συντονισμένης εθνικής στρατηγικής με κοινωνική διάσταση, δυσχεραίνουν την αποτελεσματική στήριξη των NEETs. Επιπλέον, παρατηρείται έλλειψη εξειδικευμένων πολιτικών για ευάλωτες υποομάδες, όπως οι νέες μητέρες, οι μετανάστες ή τα άτομα με ψυχικές δυσκολίες. Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι το πεδίο της ψυχικής υγείας των νέων παραμένει υποεκπροσωπούμενο, παρόλο που αυξάνονται τα περιστατικά κατάθλιψης, άγχους και κοινωνικής απομόνωσης μετά την πανδημία.

Μπροστά σε αυτή την πραγματικότητα, καθίσταται σαφές ότι οι πολιτικές για τους NEETs πρέπει να επεκταθούν πέρα από τη στενή έννοια της απασχόλησης και να λάβουν υπόψη κοινωνικούς, ψυχολογικούς και πολιτισμικούς παράγοντες. Είναι απαραίτητη η ενίσχυση της τοπικής διάστασης στις πολιτικές παρέμβασης, η στήριξη της γυναικείας απασχόλησης μέσω μέτρων για τη φροντίδα παιδιών, η αναβάθμιση της επαγγελματικής καθοδήγησης ήδη από το σχολείο και η παροχή ολοκληρωμένης ψυχοκοινωνικής στήριξης (στο ίδιο).

3.1 Χαρακτηριστικά των NEETs στην ΠΝΑ

Η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών της Ευρώπης όπου το φαινόμενο των NEETs έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις, όχι μόνο ως απόρροια της οικονομικής κρίσης, αλλά κυρίως λόγω βαθύτερων διαρθρωτικών αδυναμιών στη μετάβαση των νέων από την εκπαίδευση στην εργασία (Mascherini, 2019). Οι NEETs στην Ελλάδα είναι κατά πλειονότητα μακροχρόνια άνεργοι, ένα χαρακτηριστικό που διαχωρίζει την ελληνική περίπτωση από άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Η χώρα εμφανίζει τους χαμηλότερους δείκτες οικονομικής ανάπτυξης, απασχόλησης αποφοίτων και κατανάλωσης (Berigel et al., 2023), γεγονός που υπονομεύει τις προσπάθειες επανένταξης των νέων στην αγορά εργασίας. Παρά τις πολιτικές παρέμβασης, αυτές αποδεικνύονται συχνά αναποτελεσματικές (Pennoni & Bal-Domańska, 2022), εν μέρει επειδή το καθεστώς μετάβασης από το σχολείο στην εργασία στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται ως «υπο-προστατευτικό», δηλαδή χωρίς επαρκή κοινωνική δικτύωση ή υποστήριξη.

Η ενσωμάτωση πολιτικών για τους NEETs απαιτεί ευελιξία και τοπική προσαρμογή, ιδιαίτερα σε περιοχές όπως τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου, όπου η οικονομία είναι μονοθεματική (τουρισμός), ευκαιριακή και επισφαλής (Avagianou et al., 2022). Αν η πολιτική δεν λαμβάνει υπόψη την περιφερειακή ετερογένεια, κινδυνεύει να αποτύχει, διαιωνίζοντας τη σπατάλη ανθρώπινου δυναμικού και δημόσιων πόρων. Παράλληλα, το 24.4% των NEETs έχει πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης, γεγονός που διαφοροποιεί την Ελλάδα από την Ε.Ε., όπου οι NEETs είναι συνήθως χαμηλότερης εκπαιδευτικής στάθμης. Επομένως, το πρόβλημα δεν περιορίζεται στην εκπαίδευση αλλά επεκτείνεται στη χαμηλή κοινωνική κινητικότητα. Σε αυτό το πλαίσιο και σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (στο ίδιο) η ηλικιακή ομάδα 22-24 είναι κομβική για την κατανόηση των αιτιών των NEETs. Το εκπαιδευτικό σύστημα θεωρείται ανεπαρκές για την απόκτηση δεξιοτήτων, ενώ η εμπιστοσύνη στους θεσμούς παραμένει χαμηλή. Απαιτείται ευέλικτη, τοπικά προσαρμοσμένη πολιτική με στόχο την απασχολησιμότητα και κοινωνική ενσωμάτωση.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει μια ιδιαίτερη περίπτωση στην ανάλυση των NEETs, εξαιτίας της νησιωτικότητας, της εποχικής οικονομικής δραστηριότητας και των ιδιαιτεροτήτων του κοινωνικού ιστού. Τα χαρακτηριστικά των NEETs στην περιοχή συνδέονται άμεσα με:

- **Την ηλικιακή και δημογραφική κατανομή**, με αυξημένα ποσοστά σε νεαρές ηλικίες (18-24), και συχνά με μεγαλύτερη εκπροσώπηση των γυναικών.
Την εποχικότητα της απασχόλησης, κυρίως λόγω του τουρισμού, που δημιουργεί ασταθείς ευκαιρίες εργασίας και εξαρτά τη συμμετοχή των νέων στην αγορά εργασίας από την τουριστική περίοδο.
- **Την περιορισμένη πρόσβαση σε τριτοβάθμια ή εξειδικευμένη κατάρτιση** στα νησιά, που οδηγεί είτε σε πρόωρη αποχώρηση από την εκπαίδευση είτε σε "εσωτερική μετανάστευση" των νέων προς την ηπειρωτική Ελλάδα.
- **Τις κοινωνικές πιέσεις**, όπως η απογοήτευση από την έλλειψη προοπτικής, η έλλειψη κινήτρων και η ενίοτε περιθωριοποίηση.

Όπως παρουσιάζεται στο Γράφημα 34 (Ενότητα 2.4), σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το ποσοστό των νέων ηλικίας 15–29 ετών που δεν εργάζονται ούτε

συμμετέχουν σε εκπαίδευση ή κατάρτιση (NEETs) παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις τα τελευταία χρόνια, ειδικά στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (ΠΝΑ). Όπως φαίνεται στο σχετικό γράφημα, η ΠΝΑ ξεκινά το 2020 με ένα εξαιρετικά υψηλό ποσοστό 29,8%, το οποίο υπερβαίνει κατά πολύ τόσο τον εθνικό μέσο όρο της Ελλάδας (18,7%) όσο και τον ευρωπαϊκό μέσο όρο της ΕΕ27 (13,8%).

Έτος	2020	2021	2022	2023
Άντρες				
Ελλάδα	17.8	16.6	14.1	14.8
Νότιο Αιγαίο	25.8	21.8	14.2	17.5
Γυναίκες				
Ελλάδα	19.7	18.1	16.6	17.4
Νότιο Αιγαίο	33.9	19	20	17.2
Τόπος Γέννησης - Ξένη Χώρα				
Ελλάδα	18.7	17.3	15.4	16
Νότιο Αιγαίο	29.8	20.5	16.8	17.4
15-29 ετών				
Ελλάδα	13.2	11	10.7	11.6
Νότιο Αιγαίο	22	11.8	11.6	10.2

Πίνακας 17 - Δημογραφικά Χαρακτηριστικά NEETs στην Ελλάδα και την ΠΝΑ (%) 2020-2023
(Πηγή: Eurostat)

Κατά την περίοδο 2021–2022, σημειώνεται αξιοσημείωτη βελτίωση: η ΠΝΑ μειώνει το ποσοστό των NEETs από 29,8% σε 16,8%, μικραίνοντας την απόσταση σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο (15,4%) και την ΕΕ (11,7%). Αυτή η πτώση πιθανώς συνδέεται με την επανεκκίνηση της τουριστικής δραστηριότητας μετά την πανδημία και την απορρόφηση εποχικών θέσεων εργασίας. Ωστόσο, το 2023 παρατηρείται μια μικρή αλλά ανησυχητική αύξηση του ποσοστού των NEETs στην ΠΝΑ, στο 17,4%, τη στιγμή που στην Ελλάδα παραμένει σταθερό (16%) και στην ΕΕ συνεχίζει να μειώνεται (11,2%). Το εύρημα αυτό δείχνει ότι, παρά τις αρχικές βελτιώσεις, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου εξακολουθεί να αντιμετωπίζει διαρθρωτικές προκλήσεις στην απασχόληση και

εκπαίδευση των νέων. Η επιμονή του ζητήματος υποδηλώνει την ανάγκη για στοχευμένες πολιτικές παρέμβασης, που θα λαμβάνουν υπόψη την εποχικότητα της τοπικής οικονομίας, τη νησιωτικότητα, και τις περιορισμένες ευκαιρίες πρόσβασης σε κατάρτιση και επαγγελματική εμπειρία.

Σύμφωνα με τα [ευρήματα των επιτόπιων ερευνών του Παρατηρητηρίου το 2024](#), η ευαλωτότητα των νέων στο να μη συμμετέχουν σε καμία μορφή κατάρτισης ή απασχόληση δεν καταγράφεται μόνο άμεσα, αλλά και μέσα από έμμεσες ενδείξεις, όπως:

- Ανεργία: Η παρατεταμένη ανεργία στους νέους αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους δείκτες αυτής της ευαλωτότητας. Πολλοί νέοι δυσκολεύονται να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, είτε λόγω έλλειψης εμπειρίας είτε εξαιτίας του ακατάλληλου εκπαιδευτικού υποβάθρου.
- Εποχιακή εργασία και επισφάλεια: Ακόμα και όταν οι νέοι εργάζονται, οι θέσεις που καταλαμβάνουν είναι συχνά προσωρινές, επισφαλείς και χαμηλής ειδίκευσης, γεγονός που δεν επιτρέπει την επαγγελματική τους σταθερότητα ή την προσωπική τους ανάπτυξη.
- Εκπαιδευτικό επίπεδο: Το επίπεδο εκπαίδευσης παίζει καθοριστικό ρόλο. Η αναντιστοιχία μεταξύ της προσφερόμενης εκπαίδευσης και των αναγκών της αγοράς εργασίας αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ουσιαστική επαγγελματική ένταξη των νέων.
- Συμμετοχή των νέων στην κοινωνική ζωή μιας περιοχής.

3.2 Οι Κοινωνικές και Οικονομικές Επιπτώσεις

Η ύπαρξη υψηλού ποσοστού NEETs σε μια περιφέρεια αποτελεί ένδειξη διαρθρωτικών αδυναμιών στην εκπαίδευση, την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη. Ειδικότερα στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, τα προβλήματα αυτά οδηγούν σε:

- Απώλεια ανθρώπινου δυναμικού και παραγωγικότητας, με αρνητικό αντίκτυπο στην τοπική οικονομία.
- Διεύρυνση του κοινωνικού αποκλεισμού και ενίσχυση της φτώχειας, ιδιαίτερα σε απομακρυσμένα νησιά.
- Ενίσχυση της μετανάστευσης των νέων προς αστικά κέντρα ή το εξωτερικό, με αποτέλεσμα τη δημογραφική γήρανση και τη μακροχρόνια αποδυνάμωση των τοπικών κοινοτήτων.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου των NEETs προϋποθέτει ολιστικές και μακροπρόθεσμες πολιτικές, προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής. Για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, προτείνονται:

- Ανάπτυξη τοπικών εκπαιδευτικών και κατάρτισης δομών, με έμφαση σε σύγχρονες δεξιότητες (ψηφιακές, πράσινες, τουριστικές).
- Στήριξη της νεανικής επιχειρηματικότητας, μέσα από τοπικά κίνητρα, mentoring και πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία.
- Προγράμματα προσωποποιημένης υποστήριξης (counseling, coaching) για την κοινωνική και εργασιακή επανένταξη των νέων.
- Διασύνδεση με ευρωπαϊκά προγράμματα όπως το Erasmus+, το European Solidarity Corps και άλλες πρωτοβουλίες που ενισχύουν την κινητικότητα, την κατάρτιση και την εμπειρία.
- Αξιοποίηση των Τοπικών Σχεδίων Απασχόλησης και η συνεργασία των ΟΤΑ με εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς φορείς.

Στην [Περιφερειακή Έρευνα του Παρατηρητηρίου για το 2022](#) καταγράφηκαν αναλυτικά οι προσπάθειες των τοπικών φορέων για την ενίσχυση της απασχόλησης και την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων που απορρέουν από την έντονη εξάρτηση της Περιφέρειας από τον τουριστικό κλάδο. Η συστηματική παρακολούθηση κρίσιμων δεικτών, όπως το ποσοστό NEETs (μικρότερων ηλικιακών κατηγοριών από 15-29 ετών), η μακροχρόνια ανεργία, το εκπαιδευτικό επίπεδο, η ύπαρξη ή μη εργασιακής εμπειρίας, η συμμετοχή σε δράσεις κατάρτισης, η υποκειμενική αξιολόγηση της κατάστασης, η ένταξη στην αγορά εργασίας μετά από παρεμβάσεις, η χρήση κοινωνικών υπηρεσιών, καθώς και η γεωγραφική και έμφυλη κατανομή των NEETs στην ΠΝΑ, αποτελεί καθοριστικό εργαλείο για την εις βάθος κατανόηση και την ουσιαστική αντιμετώπιση του φαινομένου.

Συμπεράσματα - Προτάσεις

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καταγράφει διαχρονική, αν και ήπια, πληθυσμιακή αύξηση, διατηρώντας σχετικά νεανικό δημογραφικό προφίλ σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα και την ΕΕ. Ωστόσο, η δημογραφική γήρανση, σε συνδυασμό με περιορισμένες εισροές μετανάστευσης και διαφοροποιήσεις μεταξύ Δωδεκανήσου και Κυκλάδων, αναδεικνύει την ανάγκη για στοχευμένες πολιτικές πληθυσμιακής ενίσχυσης.

Ο τριτογενής τομέας και ιδίως ο τουρισμός αποτελούν τον βασικό οικονομικό άξονα της Περιφέρειας, με την εξάρτηση από εποχικές δραστηριότητες να εντείνει την ευαλωτότητα της αγοράς εργασίας. Παρότι η απασχόληση βελτιώθηκε το 2023, παραμένουν σοβαρές ανισότητες, ιδιαίτερα για νέους και γυναίκες, γεγονός που απαιτεί διαρθρωτικές παρεμβάσεις για βιώσιμη απασχόληση.

Η παροχή υπηρεσιών υγείας παραμένει ανεπαρκής, ιδιαίτερα σε μικρότερα νησιά, με τις ανάγκες να επιτείνονται λόγω της τουριστικής εποχικότητας και της πολυνησιωτικότητας. Παρά τις ελαφρές βελτιώσεις, καταγράφονται σταθερές ελλείψεις σε ανθρώπινο δυναμικό και εξειδικεύσεις.

Στον τομέα της εκπαίδευσης, παρατηρείται αύξηση της πρόωρης εγκατάλειψης και μείωση της τριτοβάθμιας ολοκλήρωσης, με ανησυχητικά υψηλό ποσοστό νέων 15–29 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (NEETs), φαινόμενο που ενισχύεται από την άτυπη εργασία και τη μονοδιάστατη οικονομική δομή.

Παρά τις βελτιώσεις σε επιμέρους δείκτες φτώχειας, η Περιφέρεια συνεχίζει να αντιμετωπίζει προκλήσεις κοινωνικής ένταξης, ιδίως σε ευάλωτες ομάδες. Η σταδιακή μείωση των δικαιούχων του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος συνοδεύεται από αυξημένη χρήση των Κέντρων Κοινότητας, αναδεικνύοντας τη σημασία τους ως μηχανισμών κοινωνικής στήριξης σε νησιωτικά και απομακρυσμένα περιβάλλοντα.

Στο πεδίο των συνθηκών απασχόλησης, τα τελευταία έτη καταγράφεται εκ νέου ότι οι νέες θέσεις εργασίας αφορούν κατά κύριο λόγο επισφαλείς και ευέλικτες θέσεις (μερικής και εκ περιτροπής απασχόληση). Η τάση μετατροπής θέσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης σε ελαστικές μορφές εργασίας, ιδιαίτερα για τους νέους εργαζόμενους, σε συνδυασμό με την εποχικότητα της εργασίας για νέους και γυναίκες, δημιουργεί δυσχερείς συνθήκες για το εισόδημα αυτών των πληθυσμιακών ομάδων.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, όσον αφορά τον αριθμό των δικαιούχων κοινωνικών επιδομάτων βλέπουμε ότι, παρά το γεγονός πως ο συγκεκριμένος δείκτης μειώνεται σταθερά κατά την τελευταία τετραετία, με μεγάλο μέρος των ευάλωτων

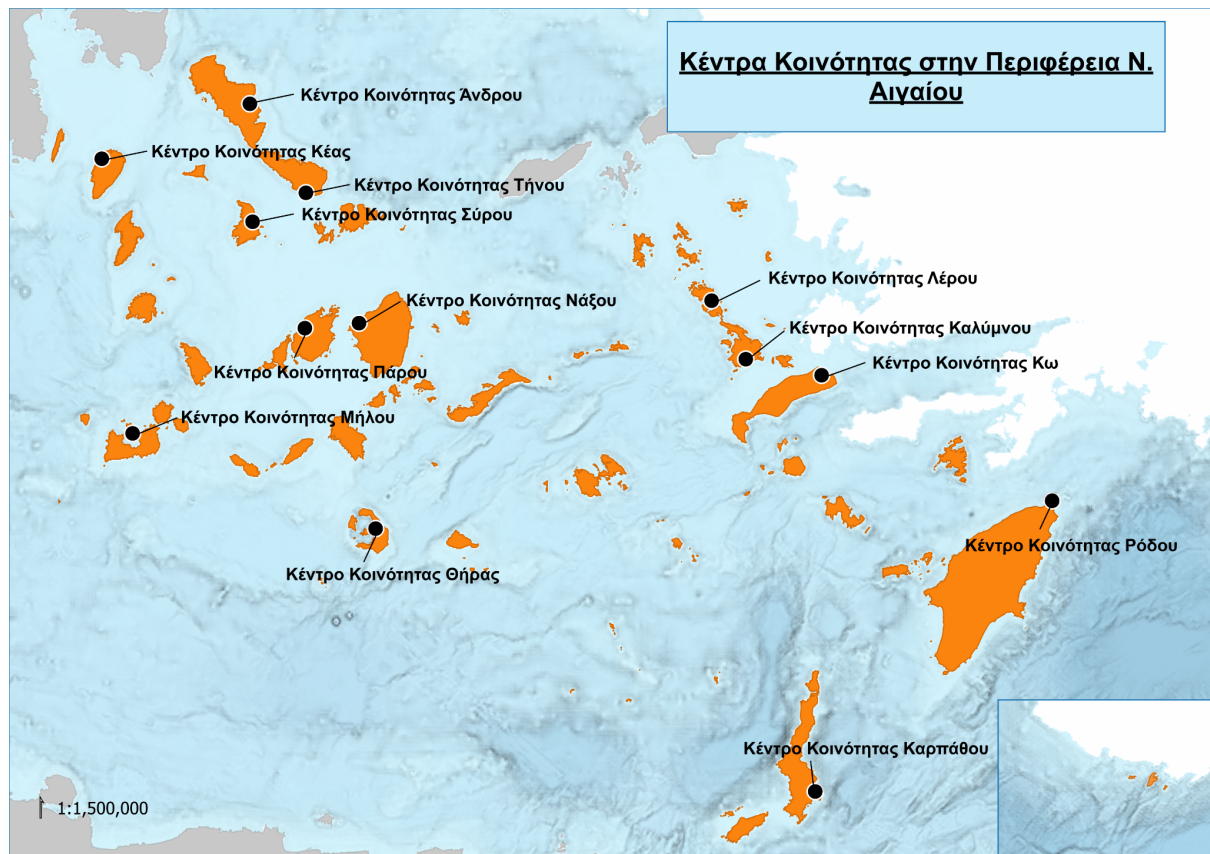
νοικοκυριών να αφορά σε μονογονεϊκές οικογένειες, έχουν δημιουργηθεί θύλακες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού κυρίως σε αστικά κέντρα και μεγάλους δήμους.

Αναφορικά με τα κρίσιμα σημεία που αναλύθηκαν στην παρούσα μελέτη, παρατηρήθηκε ότι στην ΠΝΑ καταγράφεται ιδιαίτερη ανάγκη προσβασιμότητας όχι μόνο των κοινωνικών υπηρεσιών αλλά και του τουρισμού. Ως εκ τούτου, είναι σημαντική η περαιτέρω διερεύνηση του πώς η τουριστική δραστηριότητα θα λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες της τοπικής κοινότητας και του περιβάλλοντος και θα συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη της ΠΝΑ ως ένα πολυνησιωτικό περιβάλλον. Στις ευκαιρίες για ανάπτυξη που καταγράφηκαν συγκαταλέγονται οι καλές πρακτικές στο πεδίο του βιώσιμου και προσβάσιμου τουρισμού.

Καθοριστικής σημασίας για την περαιτέρω εξέλιξη είναι η συνεχής έρευνα για την πρόσβαση των ατόμων στην οικονομική και κοινωνική ζωή της Περιφέρειας, οι οποίες αφορούν το σύνολο των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων καθώς και ιδιαίτερα τα άτομα με αναπηρία. Η διάθεση περισσότερο επικαιροποιημένων στοιχείων και περαιτέρω ποιοτικής έρευνας σχετικά με τα ποσοστά σοβαρής υλικής υστέρησης και την πρόσβαση σε υπηρεσίες είναι σημαντική, ώστε να διαπιστωθεί η συγκέντρωση ακραίας φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού. Από την πλευρά του Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Νοτίου Αιγαίου, η διαδικασία συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων διατηρείται συνεχής και αμείωτη. Σε αυτό το πλαίσιο, η ομάδα έργου προσαρμόζει τις δράσεις της για την ακριβή καταγραφή της τρέχουσας κατάστασης και τη διάχυση των αποτελεσμάτων του έργου. Σκοπός είναι να αναδειχθεί και να υποστηριχθεί συστηματικά η κατανόηση των αιτίων της φτώχειας και η εξέταση προοπτικών για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης.

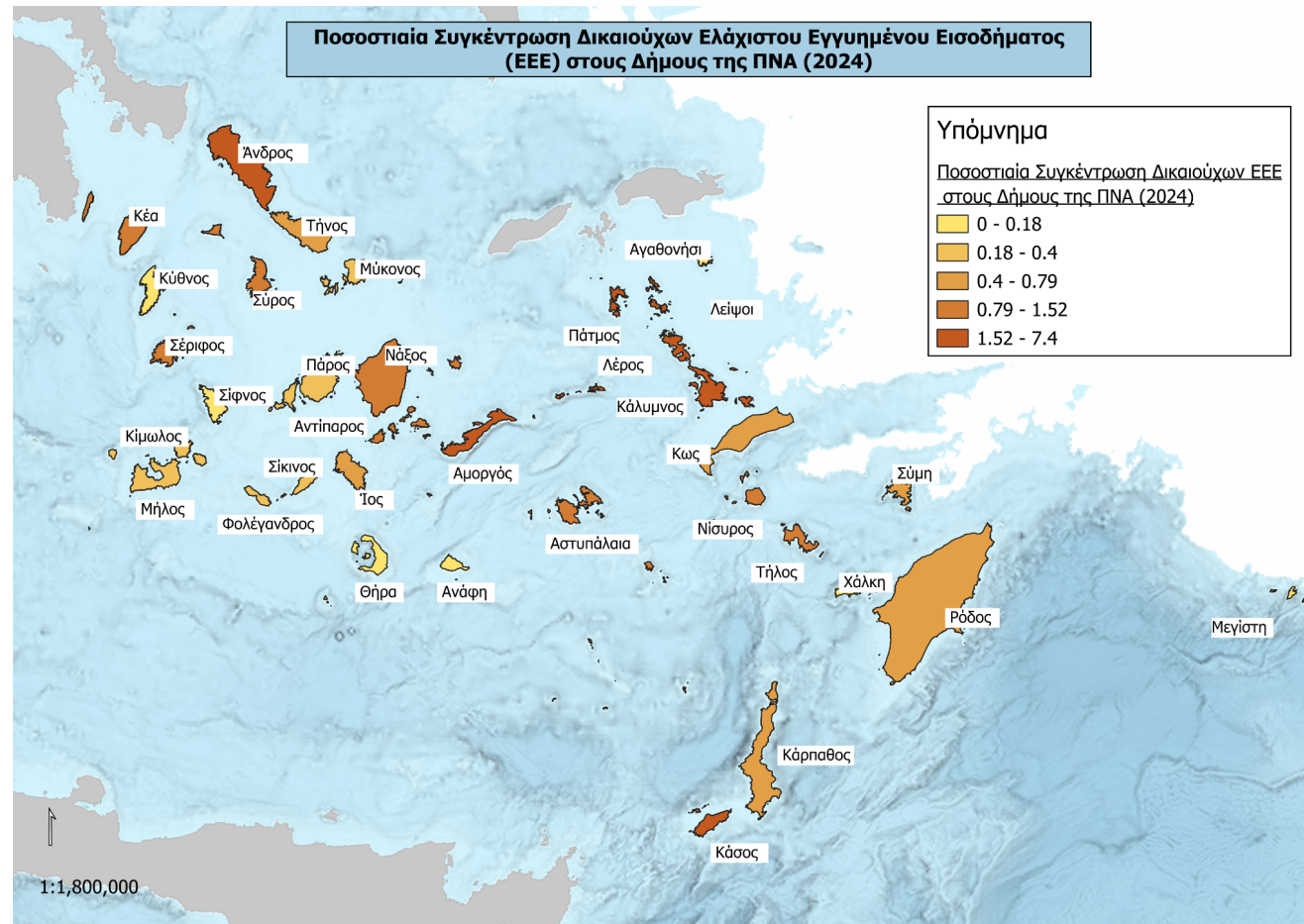
Καθοριστικής σημασίας για την περαιτέρω εξέλιξη είναι και η στόχευση της έρευνας στους NEETs, στους οποίους η ΠΝΑ παρουσιάζει έντονες διαφοροποιήσεις ανά φύλο, ηλικία και γεωγραφική κατανομή, αντικατοπτρίζοντας διαρθρωτικές αδυναμίες που σχετίζονται με την εποχικότητα της οικονομίας, την έλλειψη προσβασιμότητας σε ποιοτική εκπαίδευση και τις προκλήσεις στη σύνδεση με την αγορά εργασίας. Παρά τις πρόσφατες βελτιώσεις, η διατήρηση αυξημένων ποσοστών καθιστά αναγκαία τη γνώση των χαρακτηριστικών των ατόμων ανά Δήμο, με απώτερο στόχο την ενίσχυση ευέλικτων, τοπικά προσαρμοσμένων πολιτικών, με έμφαση στη συμβουλευτική υποστήριξη, την κατάρτιση σε σύγχρονες δεξιότητες και τη δημιουργία σταθερών, αξιοπρεπών ευκαιριών απασχόλησης, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αιτίες του φαινομένου και να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή στην περιοχή.

Παράρτημα Ι: Κέντρα Κοινότητας ΠΝΑ

Χάρτης 2 - Γεωγραφική Θέση των Κέντρων Κοινότητας στην ΠΝΑ

Παράρτημα II: Συγκέντρωση Δικαιούχων ΕΕΕ στους Δήμους της ΠΝΑ

Χάρτης 3 - Ποσοστιαία Συγκέντρωση Δικαιούχων ΕΕΕ στους Δήμους της ΠΝΑ (2024)

Παράρτημα III: Σύγκριση με Νησιωτικές Περιφέρειες Ε.Ε.

Στο πλαίσιο της έρευνας πραγματοποιήσαμε συγκριτική ανάλυση των βασικών δεικτών της ΠΝΑ με αντίστοιχους δείκτες των υπόλοιπων νησιωτικών Περιφερειών της Ε.Ε. Παρακάτω παρατίθενται η συνέχεια των ευρημάτων της έρευνας. Σημειώνουμε πως η Κύπρος και η Μάλτα αποτελούν Περιφέρειες και Κράτη ταυτόχρονα, ενώ η Περιφέρεια Χόβεντστάντεν της Δανίας είναι η Περιφέρεια της πρωτεύουσας του κράτους (Κοπεγχάγη) εξ ου και διαθέτει τα πλέον αστικά χαρακτηριστικά. Για περισσότερο ασφαλή σύγκριση μπορεί να χρησιμοποιείται η όμορη Περιφέρεια Ζέελαντ του ίδιου κράτους. Η πηγή των δεικτών είναι οι βάσεις δεδομένων της [Eurostat](#) και της [Ευρωπαϊκής Επιτροπής](#).

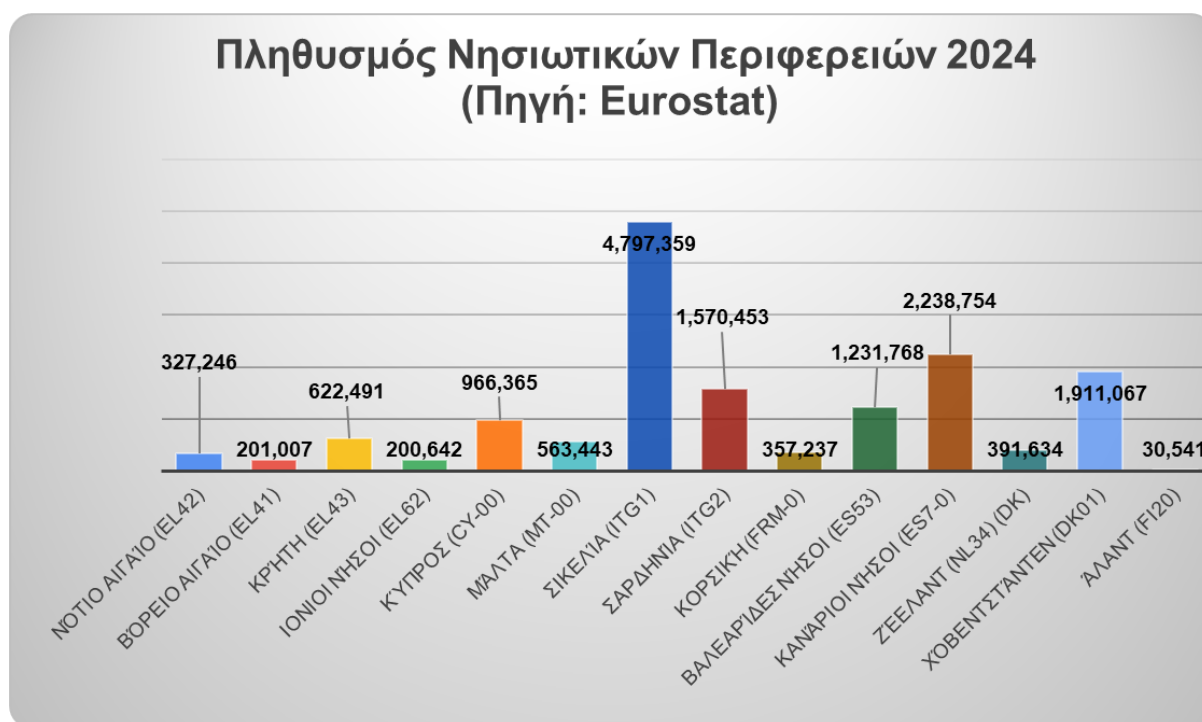
Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, σύμφωνα με τα στοιχεία, έχει μία μικρή μείωση του αύξηση σε σχέση με το 2023. Παρόμοιο επίπεδο μείωσης παρατηρείται συγκριτικά και σε άλλες ευρωπαϊκές νησιωτικές περιφέρειες. Την ίδια στιγμή ο δείκτης εξάρτησης πληθυσμού έχει ετήσια αύξηση για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, η οποία αγγίζει συνολικά το 2,15% από το 2018. Δεδομένης της σχετικής αύξησης του πληθυσμού κατά το 2023 ο δείκτης εξάρτησης παρουσιάζει εκ νέου ανοδική πορεία παρά τη σχετική του συγκράτηση τα προηγούμενα έτη. Στις υπόλοιπες Περιφέρειες παρατηρούνται διαφοροποιημένες τάσεις.

Περιφέρεια / Δείκτης	Πληθυσμός (2024)	Πληθυσμός (2023)	Φυσική μεταβολή πληθυσμού (2023)	Δείκτης εξάρτησης πληθυσμού (2024)
Νότιο Αιγαίο (ΕΛ)	327,246	326,945	-100	55.3%
Βόρειο Αιγαίο (ΕΛ)	201,007	195,509	-779	59.8%
Κρήτη (ΕΛ)	622,491	622,909	-1,173	56.6%
Ιονιοι Νήσοι (ΕΛ)	200,642	202,185	-1,144	61.2%
Κύπρος (CΥ)	966,365	920,701	3,499	49.3%
Μάλτα (Μ)	563,443	542,051	432	44.3%
Σικελία (ΙΤ)	4,797,359	4,814,016	-212976	57.0%
Σαρδηνία (ΙΤ)	1,570,453	1,578,146	-11,524	58.5%

Κορσική (FR)	357,237	352,851	-1,063	66.4%
Βαλεαρίδες Νήσοι (ES)	1,231,768	1,209,906	99	43.3%
Κανάριοι Νήσοι (ES)	2.238,754	2,213,016	-5,832	41.3%
Ζέελαντ (DK)	391,634	391,124	-1,060	65.9%
Χόβεντστάντεν (DK)	1,911,067	1,891,871	4,474	50.2%
Άλαντ (FI)	30,541	30,359	-11	67.0%

Πίνακας 18 - Κύρια Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Ευρωπαϊκών Νησιωτικών Περιφερειών

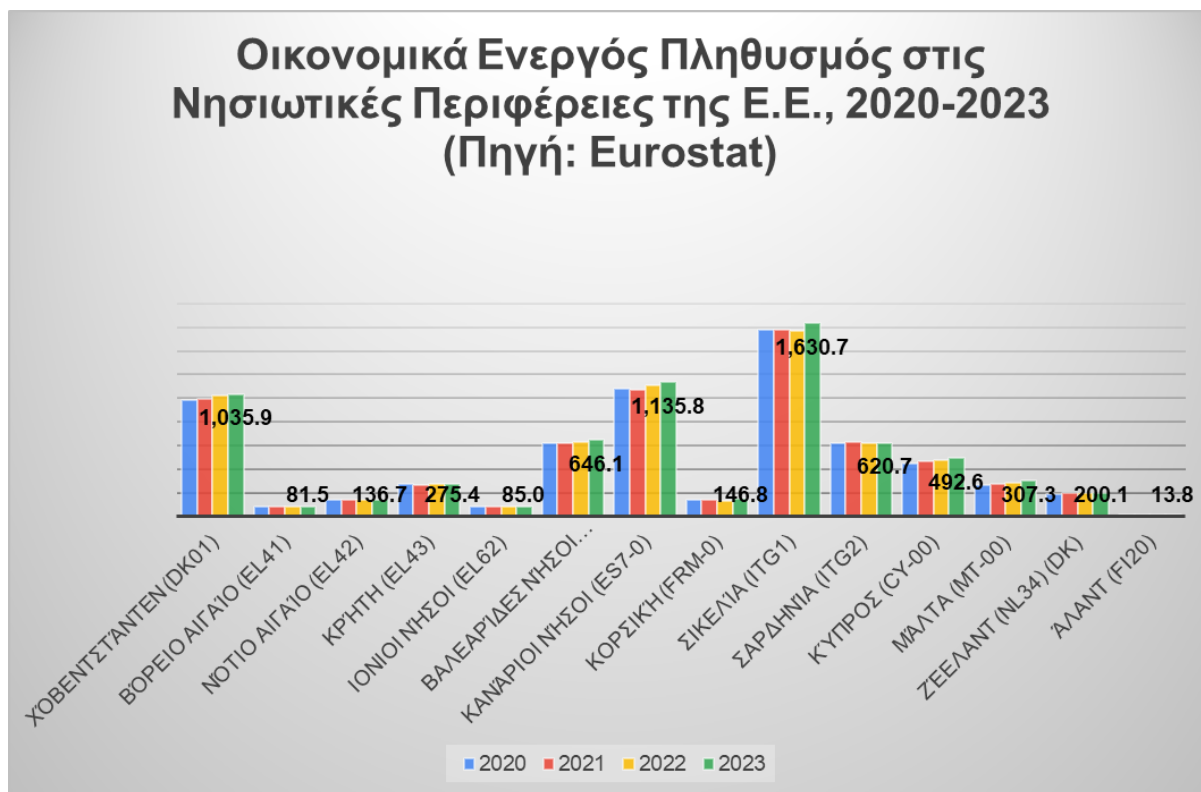

Γράφημα 42 - Πληθυσμός Νησιωτικών Περιφερειών 2024 (Πηγή: Eurostat)

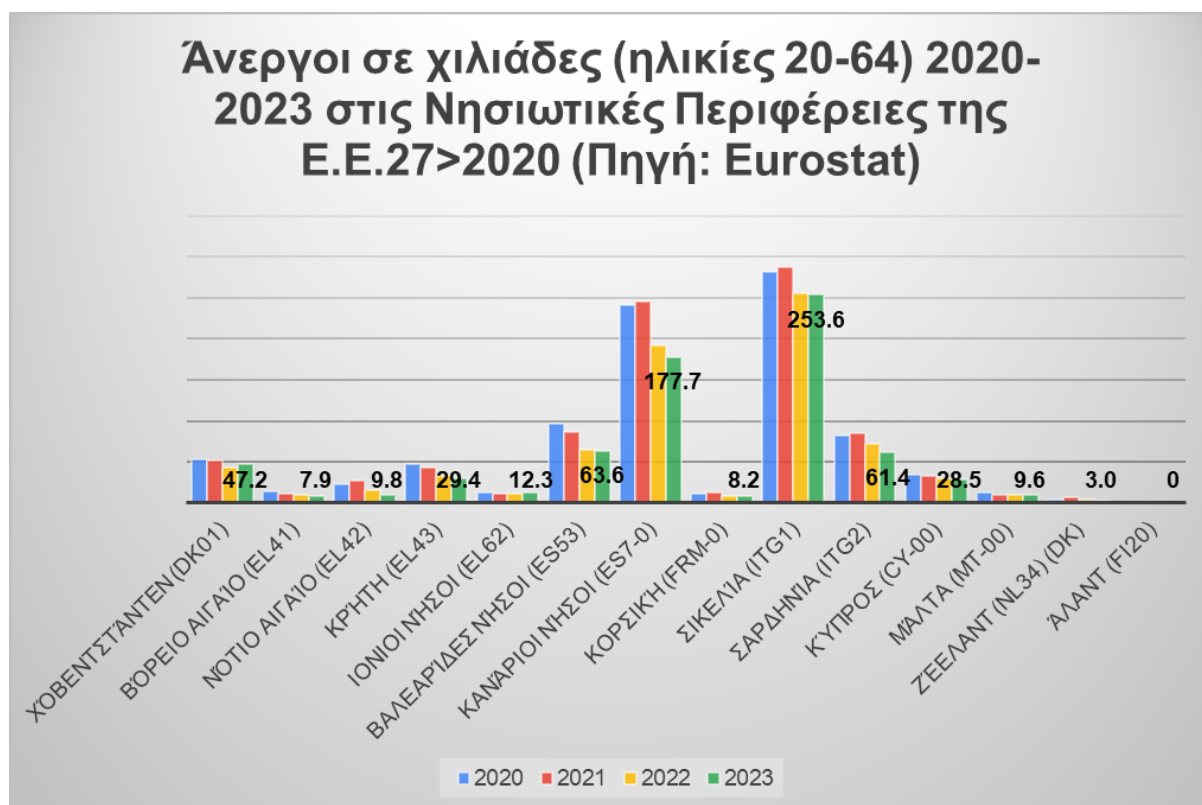
Εισόδημα και Απασχόληση

Σε ό,τι αφορά το εισόδημα, το ΑΕΠ της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου φαίνεται να ανακτά τα προ υγειονομικής κρίσης επίπεδα μια παρόμοια τάση που παρατηρείται και στις υπόλοιπες νησιωτικές περιφέρειες, κυρίως σε εκείνες που βασίζονται στον τουριστικό κλάδο. Παράλληλα, για το έτος 2023 ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός καταγράφει άνοδο στο σύνολο των ευρωπαϊκών περιφερειών εκτός της ΠΝΑ και της Κρήτης.

Παράλληλα, η ανεργία μειώνεται σημαντικά σε όλες τις νησιωτικές ευρωπαϊκές περιφέρειες εκτός του Χόβεντστάντεν, των Ιονίων νήσων, της Κορσικής και της Μάλτας.

Γράφημα 43 - Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός στις Νησιωτικές Περιφέρειες της Ε.Ε., 2020-2023 (Πηγή: Eurostat)

Γράφημα 44 - Άνεργοι σε χιλιάδες (ηλικίες 20-64) 2020-2023 στις Νησιωτικές Περιφέρειες της Ε.Ε.27>2020 (Πηγή: Eurostat)

Παράρτημα IV: Κύρια Βιβλιογραφία

- Avagianou, A., Kapitsinis, N., Papageorgiou, I., Strand, A. H., & Gialis, S. (2022). Being NEET in Youthspaces of the EU South: A Post-recession Regional Perspective. *YOUNG*, 30(5), 425-454. <https://doi.org/10.1177/11033088221086365> (Original work published 2022)
- Berigel, M., Boztaş, G. D., Rocca, A., & Neagu, G. (2023). A model for predicting determinants factors for NEETs rates: Support for the decision-makers. *Socio-Economic Planning Sciences*, 87(Part B), Article 101605. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2023.101605>
- Eurofound. (2023). NEETs. <https://www.eurofound.europa.eu/en/topic/neets#:~:text=NEET%20is%20an%20acronym%20for,15%20and%2029%2C%20in%20Europe.>, ημερομηνία πρόσβασης 01/03/2025.
- IOBE - Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών. (2024, Νοέμβριος). *Έκθεση κοινωνικών και οικονομικών τάσεων στις ελληνικές περιφέρειες* (Τεύχος 2ο).
- Mascherini, M. (2019). Origins and future of the concept of NEETs in the European policy agenda. In J. O'Reilly, J. Leschke, R. Ortlieb, M. Seeleib-Kaiser, & P. Villa (Eds.), *Youth labor in transition: Inequalities, mobility, and policies in Europe* (pp. 503–529). Oxford University Press.
- Open Social Net (2022). NEETs, https://athens.opensocialnet.gr/wp-content/uploads/2022/10/NEETS_%CE%93%CE%9A_16092022.pdf, ημερομηνία πρόσβασης 01/03/2025.
- Penloni, F., Bal-Domańska, B. NEETs and Youth Unemployment: A Longitudinal Comparison Across European Countries. *Soc Indic Res* 162, 739–761 (2022). <https://doi.org/10.1007/s11205-021-02813-5>
- ΠΝΑ-Crowdpolicy (2023). «Επιτόπιες έρευνες για θέματα Κοινωνικής Ένταξης στο Νότιο Αιγαίο» στο πλαίσιο του έργου “Συνέχεια της Υποστήριξης λειτουργίας Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Νοτίου Αιγαίου με δράσεις στον Κοινωνικό Τομέα”. ΕΣΠΑ - ΕΠ Νοτίου Αιγαίου, Έκδοση 3.0, Ερμούπολη διαθέσιμο στο <https://socialobservatory.pnai.gov.gr/drash/epitopies-erevnes-gia-themata-koinonikis-entaxis-sto-notio-aigaio-2023/>, ημερομηνία πρόσβασης 21.03.2025.
- ΠΝΑ-Crowdpolicy (2023). «Π.32 “Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2022” στο πλαίσιο του έργου “Υποστήριξη λειτουργίας Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Νοτίου Αιγαίου”». ΕΣΠΑ -

ΕΠ Νοτίου Αιγαίου, Έκδοση 3.0, Ερμούπολη διαθέσιμο στο <https://socialobservatory.pnai.gov.gr/perifereiaki-erevna-eisodimatos-kai-synthikon-dianiosis-2022/> , ημερομηνία πρόσβασης 21.03.2024.

ΠΝΑ-Crowdpolicy (2023). “Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2023” στο πλαίσιο του έργου “Υποστήριξη λειτουργίας Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Νοτίου Αιγαίου”». ΕΣΠΑ - ΕΠ Νοτίου Αιγαίου, Έκδοση 3.0, Ερμούπολη διαθέσιμο στο <https://socialobservatory.pnai.gov.gr/perifereiaki-erevna-eisodimatos-kai-synthikon-dianiosis-2023/> , ημερομηνία πρόσβασης 21.03.2024

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ, Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Καταπολέμησης της Φτώχειας (2022). Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας, Αθήνα, διαθέσιμο στο <https://bit.ly/3Q5gabo>

Βάσεις Δεδομένων

- ΕΛΣΤΑΤ, <https://www.statistics.gr/>
- EUROSTAT, <https://ec.europa.eu/eurostat>
- Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας, <https://mdaae.gr>

Τελικές Δηλώσεις

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις της παρ. 6 του άρθρου 22 του ν. 1599/1986, ως Διαχειριστής και Νόμιμος Εκπρόσωπος της εταιρίας «CROWDPOLICY ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΙΚΕ» με έδρα στο Μοσχάτο, οδός Ελευθερίου Βενιζέλου 82, και η οποία είναι ανάδοχος του έργου με τίτλο «Υποστήριξη λειτουργίας Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Νοτίου Αιγαίου», δηλώνω υπεύθυνα και εν γνώσει των συνεπειών του νόμου ότι το παραδοτέο «Π.1.1-Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2024» αποτελεί πρωτότυπο έργο και δεν έχουν χρησιμοποιηθεί άλλες πηγές πέρα από αυτές στις οποίες γίνεται αναφορά. Όπου υπάρχει αναπαραγωγή δεδομένων, πινάκων και παραθεμάτων, αυτό δηλώνεται ρητά.

Για την Crowdpolicy ΙΚΕ,

CROWDPOLICY
ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΟΔ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 82 - ΜΟΣΧΑΤΟ ΑΤΤΙΚΗΣ 18345
ΤΗΛ.: 2169002600 - ΦΑΞ: 2122134476
ΑΦΜ: 800450326 - ΔΟΥ: ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ
ΑΡ. ΓΕΜΗ: 123248701000

Γεώργιος Καραμανώλης, Νόμιμος Εκπρόσωπος